

Hallituksen esitys eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen tasavallan välillä tehdyn sijoitussuojasopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen tasavallan välillä lokakuussa 2018 allekirjoitetun sijoitussuojasopimuksen sekä lain, jolla saatetaan voimaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset.

Sijoitussuojasopimus on luonteeltaan sekasopimus, jonka määräykset kuuluvat osittain jäsenvaltioiden ja osittain Euroopan unionin toimivaltaan. Sijoitussuojasopimus neuvoteltiin rinnakkain EU:n ja Singaporen välisen vapaakauppasopimuksen kanssa ja ne muodostavat yhdessä institutionaalisen kokonaisuuden.

Sopimuksen tavoitteena on lisätä EU:n ja Singaporen välisiä sijoituksia. Sopimuksesta on hyötyä suomalaisille ja eurooppalaisille sijoittajille, sillä se varmistaa korkeatasoisen suojan Singaporeen tehtäville sijoituksille. Sopimus ei rajoita osapuolten oikeutta harjoittaa sääntelyä ja pyrkii saavuttamaan oikeutettuja politiikkatavoitteita.

Sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona sopimuksen osapuolet ovat ilmoittaneet kirjallisesti toisilleen sopimuksen voimaansaattamista edellyttävien oikeudellisten menettelyjen suorittamisesta, elleivät osapuolet päivämäärästä toisin sovi. Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen voimaansaattamista koskevaksi laiksi. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan, kun sopimus tulee voimaan.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta.....	3
1.2 Valmistelu.....	3
2 Sopimuksen tavoitteet.....	5
3 Keskeiset ehdotukset.....	5
4 Esityksen vaikutukset	5
5 Lausuntopalaute.....	6
6 Sopimuksen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön	6
7 Lakiehdotuksen säännöskohtaiset perustelut	17
8 Lakia alemman asteinen sääntely	17
9 Voimaantulo	17
10 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys	18
10.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus.....	18
10.2 Käsittelyjärjestys.....	19
LAKIEHDOTUS	21
Laki Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen tasavallan välillä tehdystä sijoitussuojasopimuksesta	21
SOPIMUSTEKSTI.....	22

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Singapore on Euroopan unionille (jäljempänä EU) tärkeä kumppani Kaakkois-Aasiassa. Kansainvälisissä kysymyksissä EU ja Singapore jakavat useita yhteisiä näkemyksiä, ja EU:n lailla Singapore tukee lähtökohtaisesti sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää sekä vapaakauppaa. Tästä syystä katsottiin, että Singaporen kanssa on mahdollista saada aikaan nykyaikainen kauppaja- ja sijoitus sopimus. Koska Singapore on Kaakkois-Aasian yhteistyöjärjestö ASEANin maista EU:n suurin kauppakumppani ja globaalistikin 14. suurin, päätettiin Singaporen kanssa neuvotella kahdenvälisesti tilanteessa, jossa neuvottelut koko ASEANin kanssa eivät edenneet. Viime vuosina EU-maiden ja Singaporen tavara- ja palvelukaupan vuosittainen yhteisvolyymi on ollut noin 100 miljardia euroa, ja kauppaa on ollut EU:lle ylijäämäistä. Tuoreimpien vuoden 2018 tilastojen mukaan suorat sijoitukset EU:n ja Singaporen välillä olivat noin 300 miljardia euroa. Molemminpuolista sijoitus- ja liiketoimintaympäristöä haluttiinkin edelleen kehittää Euroopan unionin sijoitussuojasopimuksella ja siten saada myös ne EU-maat sijoitussuojan piiriin, joilla ei ennestään ollut kahdenvälisiä sijoitussuojasopimusta Singaporen kanssa. Myös Suomelle Singapore on kaupallisesti merkittävä vienti- ja kauttakulkumaa. Maassa toimii aktiivisesti noin 70 suomalaisyritystä, jotka käyttävät maata lisäksi astinlautana muualle Aasiaan. Suomi jäädytti neuvottelut kahdenvälisestä investointien edistämistä ja suojaamista koskevasta sopimuksesta Lissabonin sopimuksen tultua voimaan joulukuussa 2009. Vuonna 2020 Suomen vienti Singaporeen oli 200 miljoonaa euroa ja tuonti 114 miljoonaa euroa.

1.2 Valmistelu

Sopimuksen valmistelu

Neuvosto valtuutti komission aloittamaan neuvottelut vapaakauppasopimuksesta ASEANin jäsenmaiden kanssa 23. huhtikuuta 2007. Koska neuvottelut koko ASEANin kanssa eivät edenneet, neuvottelut päätettiin keskeyttää yhteisesti maaliskuussa 2009. Neuvosto hyväksyi 22. joulukuuta 2009 periaatteen käynnistää kahdenväliset neuvottelut yhteistyöjärjestön yksittäisten jäsenmaiden kanssa ja valtuutti samana päivänä komission aloittamaan kahdenväliset neuvottelut laaja-alaisesta vapaakauppasopimuksesta Singaporen kanssa. Maaliskuussa 2010 Singaporen kanssa aloitettujen neuvottelujen jälkeen kahdenvälisiin vapaakauppaneuvotteluihin ASEAN-maista on ryhdytty myös Malesian (2010), Vietnamin (2012), Thaimaan (2013), Filippiinien (2015) ja Indonesian (2016) kanssa.

Neuvosto täydensi Singaporen kanssa meneillään olevien sopimusneuvotteluiden neuvotteluohjeita 12. syyskuuta 2011 ja valtuutti komission laajentamaan neuvotteluita siten, että ne kattaisivat myös sijoitussuojan, mikä perustui Lissabonin sopimuksella unionille siirtyneeseen uuteen toimivaltaan. Tavoitteena oli lisätä oikeusvarmuutta ja luoda uusia mahdollisuuksia kaupan ja sijoitusten edistämiseksi EU:n ja Singaporen välillä.

EU:n ja Singaporen väliset vapaakauppasopimusneuvottelut saatiin päätökseen lokakuussa 2014. Euroopan komissio oli neuvotellut sopimuksen unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvana. Koska toimivaltakysymys ei ollut sijoitusten suojan osalta oikeudellisesti selvä, pyysi komissio heinäkuussa 2015 asiasta EU:n tuomioistuimen lausuntoa. Toukokuussa 2017 annetun lausunnon (2/15) mukaan EU:n ja Singaporen välinen vapaakauppasopimus kuuluu unionin yksinomaiseen toimivaltaan lukuun ottamatta jaettuun toimivaltaan kuuluvia sijoitusten suoja-

HE 6/2022 vp

koskevia määräyksiä siltä osin kuin ne liittyvät muihin kuin suoriin ulkomaisiin sijoituksiin unionin ja Singaporen tasavallan välillä sekä sijoittajan ja valtion välistä riitojen ratkaisua koskevia määräyksiä ja edellä mainittuihin liitännäisiä institutionaalisia määräyksiä.

Tuomioistuimen lausunnon perusteella sopimus päätettiin jakaa kahdeksi erilliseksi sopimukseksi: unionin toimivaltaan kuuluvaksi vapaakauppasopimukseksi ja jaettuun toimivaltaan kuuluvaksi sijoitussuojasopimukseksi. EU ja Singapore allekirjoittivat 19. lokakuuta 2018 kyseiset sopimukset. Vapaakauppasopimus tuli voimaan marraskuussa 2019.

Samana päivänä 19. lokakuuta 2018 allekirjoitettiin myös jaettuun toimivaltaan kuuluva Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen tasavallan välillä tehty kumppanuus- ja yhteistyösopimus, jonka hyväksymisestä ja voimaansaattamisesta on annettu eduskunnalle erillinen hallituksen esitys (HE 98/2021 vp), johon eduskunta on jo antanut vastauksensa (EV 140/2021 vp).

Vapaakauppasopimuksen, sijoitussuojasopimuksen ja kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen on tarkoitus muodostaa yhdessä oikeudellinen perusta EU:n ja Singaporen välisille suhteille.

Kansallinen valmistelu

Ulkoministeriö on valmistellut vapaakauppasopimuksen ja erillisen sijoitussuojasopimuksen tekemistä yhteistyössä muiden sektoriministeriöiden kanssa kauppapoliittisessa jaostossa.

Valtioneuvosto kannatti neuvottelujen aloittamista kahdenvälisestä vapaakauppasopimuksesta Singaporen kanssa ja niiden laajentamista koskemaan sijoitussuojaa.

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle selvityksen alkuperäisestä valtuutuksesta neuvotella vapaakauppasopimus ASEAN-maiden kanssa E-kirjeellä (E 158/2006 vp). Neuvotteluarkkitehtuurin muuttumisesta kahdenvälisiin sopimuksiin annettiin eduskunnalle selvitys E-jatkokirjeellä EJ 12.4.2010. Sittemmin eduskunnan kantaa neuvotteluihin on tiedusteltu U-kirjelmällä (U 42/2010 vp), minkä jälkeen eduskunnalle on annettu selvityksiä neuvotteluiden kulusta U-jatkokirjeillä (U-jatkokirje 3.3.2011, UJ 53/2014 vp ja UJ 32/2017 vp). Neuvotteluiden laajentamisesta koskemaan myös sijoitussuojaa annettiin selvitys U-jatkokirjeellä 12.7.2011.

EU:n tuomioistuimen Singaporen sopimusta koskevasta lausunnosta (2/15) annettiin eduskunnalle tietoja E-kirjeellä (E 52/2017 vp). Lausunnon seurauksena komission antamasta ehdotuksesta kauppasopimusten jakamiseksi toimivallan perusteella unioninsopimuksina tehtäviin kauppasopimuksiin ja investointisuojaan ja -riitojenratkaisua koskeviin sekasopimuksiin annettiin eduskunnalle niin ikään selvitys E-kirjeellä (E 71/2017 vp).

Ulkoministeriö pyysi lausuntoja sijoitussuojasopimuksen allekirjoittamisesta kesällä 2018. Lausuntopyyntöön saatiin vastaukset toimivaltaisilta ministeriöiltä, Elinkeinoelämän keskusliitolta sekä Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta. Tasavallan presidentti myönsi 21.9.2018 valtuudet allekirjoittaa sekasopimuksena tehtävä sijoitussuojasopimus.

Hallituksen esitys on valmisteltu ulkoministeriössä. Esityksestä on pyydetty lausunnot liikenne- ja viestintäministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, opetus- ja kulttuuriministeriöltä, oikeusministeriöltä, puolustusministeriöltä, sisäministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, valtioneuvoston kanslialta, ympäristöministeriöltä sekä Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet> tunnuksella UM010:00/2021.

2 Sopimuksen tavoitteet

Sijoitussuojasopimuksen tavoitteena on lisätä taloudellista aktiviteettia EU:n ja Singaporen välillä parantamalla sijoitusympäristöä osapuolten välillä. Sopimuksella varmistetaan sijoitusten suoja ja se sisältää muun muassa sijoittajien sekä sijoitusten kohtelun standardit ja määräykset pakkolunastuksesta.

Sopimus turvaa samalla osapuolten lainsäädäntöoikeuden ja pyrkimykset saavuttaa oikeutetut politiikan tavoitteet, kuten kansanterveys, turvallisuus ja ympäristön suojelu. Sääntelyoikeus on kirjattu varsinaisiin operatiivisiin sopimusmääräyksiin. Sääntely ei kuitenkaan saa tehdä tyhjäksi sopimuksen kohtuullista ja oikeudenmukaista kohtelua, kansallista kohtelua eikä suosiutumiskohtelua koskevia velvoitteita. Lisäksi muuan muassa pakkolunastuksen määritelmää on täsmennetty tulkinnallisuuksien välttämiseksi.

Riitojenratkaisun riippumattomuutta, asiantuntevuutta ja avoimuutta on kehitetty. Sopimuksessa perustetaan uudistettu investointituomioistuinjärjestelmä, joka sisältää muutoksenhaku-menettelyn. Sopimuksella perustettavan tuomioistuimen jäsenten tulee olla oikeudellisiin virkoihin asianmukaisen pätevyyden omaavia henkilöitä. Heille asetetaan lisäksi tarkat eettiset säännöt, jotka koskevat mm. riippumattomuutta suhteessa mihinkään hallitukseen tai muita eturistiriitoja.

Sopimuksen osapuolet sitoutuvat myös tavoittelemaan monenvälisen sijoituksia käsittelevän tuomioistuimen perustamista muiden kiinnostuneiden kauppakumppaneiden kanssa.

3 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi EU:n ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen välillä tehdyn sijoitussuojasopimuksen. Esitys sisältää myös ehdotuksen niin sanotuksi blanket-tilaiksi, jolla saatetaan voimaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset.

4 Esityksen vaikutukset

Sijoitussuojasopimus tuo oikeusvarmuutta ja ennakoitavuutta, jonka odotetaan auttavan EU:ta ja Singaporea sijoitusten houkuttelemisessa ja säilyttämisessä talouksiensa tukemiseksi. Sijoitussuojasopimus muodostaa kokonaisuuden osapuolten samaan aikaan allekirjoittamien vapaa-kauppa- sekä kumppanuus- ja yhteistyösopimusten kanssa. Nämä kolme sopimusta tukevat määräyksillään EU:n ja Singaporen välisen kaupan lisäämistä, kaupan edellytysten ja monenkeskisen kauppajärjestelmän vahvistamista sekä muun muassa hyvää hallintoa, verotusta ja rahoitusvalvontaa koskevaa yhteistyötä. Näin ollen sopimuksen arvioidaan voimaantulleessaan vaikuttavan suotuisasti, joskaan ei välittömästi Suomen talouteen ja suomalaisyritysten toimintaan. Sopimuksella ei ole suoria vaikutuksia valtion talousarvioon.

Viranomaisten toimintaan sopimus ei suoraan vaikuta. Sopimuksella perustetaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin sekä muutoksenhakutuomioistuin, joihin liittyvään seuranta- ja vaikuttamistyöhön tarvittavat henkilöstövoimavarat tulee varmistaa. Sopimuksella ei kuitenkaan ole mainittavia vaikutuksia viranomaisten toimintaan eikä henkilöresurssiin Suomessa.

5 Lausuntopalautte

Lausunnon antaneilla sisäministeriöllä, puolustusministeriöllä, ympäristöministeriöllä, sosiaali- ja terveysministeriöllä ja työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ollut erityistä huomautettavaa hallituksen esitykseen.

6 Sopimuksen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön

Sopimus

ENSIMMÄINEN LUKU

TAVOITE JA YLEISET MÄÄRITELMÄT

1.1 Artikla. *Tavoite* Artiklassa määritellään sopimuksen tavoite parantaa sijoitusympäristöä osapuolten välillä.

1.2 Artikla. *Määritelmät* Artiklassa määritellään muun muassa sopimuksen piiriin kuuluvat sijoittajat ja sijoitukset.

TOINEN LUKU

SIJOITUSTEN SUOJA

2.1 Artikla. *Soveltamisala* Artiklassa määritellään sopimuksen sijoitusten suojan soveltamisala. Suojaa sovelletaan tämän sopimuksen piiriin kuuluviin sijoittajiin ja tämän sopimuksen piiriin kuluviin sijoituksiin, jotka on tehty sovellettavan lainsäädännön mukaisesti riippumatta siitä, onko tällaiset sijoitukset tehty ennen tämän sopimuksen voimaantuloa vai sen jälkeen. Kansallista kohtelua ei sovelleta osapuolen myöntämiin tukiin tai avustuksiin, valtion tukemat lainat, takaukset ja vakuutukset mukaan luettuina. Kansallista kohtelua ei myöskään sovelleta valtion tavara- ja palveluhankintoihin, audiovisuaalisen alan palveluihin eikä julkista valtaa käytettäessä toteuttavaan toimintaan kunkin osapuolen alueella.

2.2 Artikla. *Sijoitukset ja sääntelytoimenpiteet* Artiklassa määrätään, että luvun soveltamista varten osapuolet vahvistavat uudelleen oikeutensa toteuttaa alueellaan sääntelyä oikeutettujen politiikan tavoitteiden saavuttamiseksi, kuten kansanterveyden, turvallisuuden, ympäristön tai yleisen moraalin suojelemiseksi, sosiaalista suojelua tai kuluttajansuojaa varten sekä kulttuurin monimuotoisuuden edistämiseksi ja suojelemiseksi. Lisäksi selkiytetään, että pelkästään se, että osapuoli sääntelee, lainsäädännön muutokset mukaan luettuina, tavalla, joka vaikuttaa kielteisesti sijoitukseen tai muuttaa sijoittajan odotuksia, voitto-odotukset mukaan luettuina, ei merkitse luvun mukaisen velvollisuuden rikkomista. Lisäksi artiklassa määrätään siitä, missä olosuhteissa osapuolten tukiin ja avustuksiin liittyvät päätökset eivät myöskään merkitse luvun määräysten rikkomista.

2.3 Artikla. *Kansallinen kohtelu* Artiklassa määrätään sijoittajien ja sijoitusten kansallisesta kohtelusta tietyin poikkeuksin. Nämä liittyvät EU:n ja Singaporen välisen vapaakauppasopimuksen kahdeksanteen lukuun sekä artiklassa listattuihin poikkeuksiin, joita ovat mm. toimenpiteet yleisen turvallisuuden ja julkisen moraalin suojelemiseksi tai yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi; ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi; ehtyvien luonnonvarojen, taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi; lakien tai määräysten noudattamisen turvaamiseksi, harhaanjohtavien tai vilpillisten toimintatapojen ehkäisemiseksi tai sopimuksen noudattamatta jättämisen seurauksista huolehtimiseksi;

yksityishenkilöiden yksityisyyden, tiedostojen ja tietojen suojaamiseksi; sekä välittömien verojen määräämiseksi tai kantamiseksi. Toimenpiteitä ei saa soveltaa tavalla, joka tarkoittaisi tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien toisen osapuolen sijoittajien tai sijoitusten mieltävaltaista tai perusteetonta syrjintää osapuolen alueella tai tämän sopimuksen piiriin kuuluvien sijoitusten peiteltyä rajoitusta.

2.4 Artikla. Kohtelun taso Artiklassa määrätään, että kukin osapuoli myöntää alueellaan toisen osapuolen sopimuksen piiriin kuuluville sijoituksille ja sijoittajille niiden sopimuksen piiriin kuuluvien sijoitusten osalta kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun ja täyden suojan ja turvan. Artiklassa listataan ne toimenpiteet tai toimenpidesarjat, jotka ovat kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun velvollisuuden rikkomista.

Osapuolet myös tarkastelevat säännöllisesti tai osapuolen pyynnöstä kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun velvollisuuden sisältöä.

Artiklan mukaan soveltaessaan kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun velvollisuutta tuomioistuimien voi ottaa huomioon sen, onko osapuoli saadaksesen sopimuksen piiriin kuuluvan sijoituksen antanut sijoittajalle erityisen vaikutelman, jonka luomaan odotukseen sijoittaja on luottanut päättäessään sopimuksen piiriin kuuluvan sijoituksen tekemisestä tai ylläpitämisestä, mutta jota osapuoli ei ole myöhemmin lunastanut.

Selkeyden vuoksi artiklassa todetaan, että ilmaisulla "täysi suoja ja turva" viitataan osapuolen velvollisuuksiin, jotka liittyvät sijoittajien ja sopimuksen piiriin kuuluvien sijoitusten fyysiseen turvallisuuteen. Lisäksi todetaan selkeyden vuoksi, että sopimuksen jonkin muun määräyksen tai erillisen kansainvälisen sopimuksen rikkominen ei merkitse tämän artiklan rikkomista ja se, että jokin toimenpide on kotimaan lainsäädännön vastainen, ei sinällään ja pelkästään merkitse artiklan rikkomista.

Artiklassa määrätään toiminnasta, joka koskee poliisi- ja hallintoviranomaisten sekä oikeuslaitoksen toimintaa. Näistä säädetään muun muassa poliisilaissa (872/2011), hallintolaissa (434/2003), laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019), oikeudenkäymiskaareissa (4/1734) ja perustuslaissa.

2.5 Artikla. Tappioiden korvaaminen Artiklassa määrätään, että kukin osapuoli myöntää toisen osapuolen sijoittajille, joiden sopimuksen piiriin kuuluville sijoituksille koituu sen alueella tappioita aseellisen selkkauksen, yhteiskunnallisten levottomuuksien, poikkeustilan tai luonnonkatastrofin seurauksena, vähintään yhtä suotuisan kohtelun kuin kohtelu, jonka se myöntää omille sijoittajilleen tai kolmannen maan sijoittajille sen mukaan kumpi on kyseiselle sijoittajalle suotuisampi. Sijoittajan on saatava toiselta osapuolelta palautus tai hyvitys tilanteissa, joissa toisen osapuolen asevoimat tai viranomaiset takavarikoivat tai rikkovat ei-pakollisessa tilanteessa sijoituksen tai osan siitä.

Valmiuslain (1552/2011) 128 § 1 momentin mukaan siinä tarkoitettujen toimenpiteiden johdosta kärsitystä vahingosta suoritetaan täysi korvaus. Pykälän 2 momentin mukaan vahingosta suoritetaan kuitenkin vain kohtuullinen korvaus, jos vahinkoa on vahingon kärsineen varallisuusolot ja muut olosuhteet huomioon ottaen pidettävä vähäisenä tai jos valtiontaloudelliset tai kansantaloudelliset syyt sitä vahinkojen suuren määrän vuoksi välttämättä vaativat. Lisäksi puolustustilalain (1083/1991) 38 §:n 1 momentin mukaan siinä tarkoitettujen päätöksen tai toimenpiteen johdosta kärsitystä vahingosta, jota ei korvata muun lain nojalla, suoritetaan täysi korvaus valtion varoista. Samoin on meneteltävä lain 20 §:ssä tarkoitettujen toimenpiteiden johdosta muulle kuin vihollisvaltion kansalaiselle, yhteisölle tai säätiölle aiheutuneen vahingon osalta. Lain 38 §:n 2 momentin mukaan, jos vahinkoa on vahingon kärsineen varallisuusolot ja muut olosuhteet

huomioon ottaen pidettävä vähäisenä tai jos valtiontaloudelliset tai kansantaloudelliset syyt sitä vahinkojen suuren määrän vuoksi välttämättä vaativat, suoritetaan vahingosta kuitenkin vain kohtuullinen korvaus.

2.6 Artikla. *Pakkolunastus* Artiklassa määrätään, että osapuoli ei saa kansallistaa tai pakkolunastaa sopimuksen piiriin kuuluvaa sijoitusta suoraan tai epäsuorasti käyttämällä toimenpiteitä, joilla on kansallistamista tai pakkolunastusta vastaava vaikutus, paitsi yleisen edun vuoksi, lain mukaisesti, syrjimättömästi ja ripeää, asianmukaista sekä riittävää korvausta vastaan. Selkeyden vuoksi todetaan, että kohtaa on tulkittava liitteiden 1-3 mukaisesti, jossa muun muassa vahvistetaan osapuolien yhteisymmärrys siitä, mitä tarkoitetaan välittömällä ja välillisellä pakkolunastuksella. Korvauksen on vastattava määrältään sijoituksen markkina-arvoa hetkenä, joka välittömästi edelsi pakkolunastusta tai ennen pakkolunastuksen tietoon tuloa sen mukaan, kumpi on aiempi. Artiklassa täsmennetään myös arvonnäyttö-perusteet ja korvaukseen sisällytettävä korko. Toimenpiteen toteuttavan osapuolen oikeusviranomaisen tai muun riippumattoman viranomaisen on tämän sopimuksen piiriin kuuluvien sijoittajien, joihin toimenpide vaikuttaa, esittämästä pyynnöstä tarkasteltava kaikkia pakkolunastus- tai arvotus-toimenpiteitä.

Artiklaa ei sovelleta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevien pakollisten lisenssien myöntämiseen siltä osin kuin tällainen myöntäminen on yhdenmukaista TRIPS-sopimuksen kanssa.

Pakkolunastuksesta säädetään kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/1977, lunastuslaki), kiinteän omaisuuden pakkolunastuksesta sähkölaitosta varten annetussa laissa (168/1928), omaisuuden lunastuksesta puolustustarkoituksiin annetussa laissa (1301/1996) ja eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta annetussa laissa (768/2004).

2.7 Artikla. *Siirto* Artiklassa määrätään, että osapuolet sallivat kaikki siirrot, jotka liittyvät sopimuksen piiriin kuuluvaan sijoitukseen, rajoituksetta tai viivytyksettä vapaasti vaihdettavana valuuttana ja siirtopäivänä sovellettavalla markkinavaihtokurssilla. Artiklassa luetellaan sen kattamat siirrot. Artiklaa ei pidä kuitenkaan tulkita siten, että osapuoli ei voisi soveltaa artiklassa lueteltuja asiakokonaisuuksia koskevaa lainsäädäntöään tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla. Artiklassa mainitaan tällaisina asioina muun muassa konkurssi, maksukyvyttömyys tai velkojien oikeuksien suojeleminen, arvopaperien liikkeellelasku, niillä käytävä kauppa tai niiden välittäminen, rikokset ja tuomioiden täytäntöönpano. Artiklassa on säännöt sille, miten osapuoli voi tilapäisesti ottaa käyttöön siirtoihin vaikuttavia suojatoimenpiteitä tai rajoituksia poikkeuksellisissa olosuhteissa tai maksutaseongelmissa.

Muun muassa konkurssista, maksukyvyttömyydestä ja velkojien oikeuksista säädetään konkurssi-laissa (120/2004), laissa yrityksen saneerausesta (47/1993) ja laissa yksityishenkilön velkajärjestelystä, (57/1993), asiakkaan tunnistamisesta ja tuntemisesta laissa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä (503/2008), rahoitusvälineiden kaupankäyntiin, selvitykseen ja sijoituspalveluiden tarjoamiseen liittyvistä kysymyksistä säädetään laissa kaupankäynnistä rahoitusvälineillä (748/2012), laissa arvo-osuustileistä (827/1991), laissa arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta (749/2012), laissa arvopaperitileistä (750/2012), arvopaperimarkkina-laissa (746/2012), sijoituspalvelulaissa (747/2012), sijoitusrahoituslaissa (48/1999), laissa vaihtoehtorahastojen hoitajista (162/2014) ja joukkorahoituslaissa (734/2016), sekä maksujen välityksestä laissa luottolaitostoiminnasta (610/2014) ja maksupalvelulaissa (290/2010). Edellä mainittujen lisäksi rahoitusvälineiden ja rahavarojen siirtoon liittyy verosäännöksiä ja verosopimuksia.

2.8 Artikla. *Sijaantulo* Artiklassa määrätään sijaantulosta siten, että jos osapuoli tai osapuolen virasto suorittaa tekemänsä takauksen, takuun tai vakuutus sopimuksen mukaisen maksun, niin

osapuolella tai sen virastolla on kaikissa olosuhteissa samat oikeudet kuin sijoittajalla kyseisen sijoituksen osalta.

Regressiooikeudesta säädetään laissa takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta (361/1999) sekä vakuutusopimuslaissa (543/1994).

KOLMAS LUKU

RIITOJEN RATKAISEMINEN

A JAKSO

SIJOITTAJIEN JA OSAPUOLTEN VÄLISTEN RIITOJEN RATKAISEMINEN

3.1 Artikla. *Soveltamisala ja määritelmät* Artiklassa määrätään, että jaksoa sovelletaan sijoittajan ja sopimuspuolen välisiin riitoihin, ja avataan määritelmät.

3.2–3.4 Artiklat. *Sovintoratkaisu, neuvottelut sekä sovittelu ja vaihtoehtoinen riitojenratkaisu* Artiklat koskevat neuvotteluja ja sovittelua. Artikloissa määrätään, että riita olisi niin pitkälle kuin mahdollista ratkaistava sovintoteitse. Tämä tapahtuu sijoittajan tehtyä neuvottelupyynnön. Riidan osapuolet voivat myös, milloin tahansa sopia sovittelun käyttämisestä. Artiklat sisältävät yksityiskohtaiset menettelymääräykset sekä neuvottelusta että sovittelusta.

3.5 Artikla. *Ilmoitus aikomuksesta käyttää riitojenratkaisua* Jos riitaa ei voida ratkaista kolmen kuukauden kuluessa neuvottelupyynnön toimittamisesta, kantaja voi antaa ilmoituksen aikomuksesta käyttää riitojenratkaisua. Artiklassa on lueteltu, mitä ilmoituksen tulee sisältää. Artiklassa on määräykset Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden toimimisesta vastaajana. Selkeyden vuoksi todetaan, että unioni ja sen jäsenvaltio voivat vaihtaa tietoja riidasta.

3.6 Artikla. *Kanteen toimittaminen tuomioistuimessa* Artikla sisältää menettelymääräykset kanteen toimittamisesta tuomioistuimelle. Kanne voidaan nostaa sijoituksia koskevien riitaisuuksien kansainvälisen ratkaisukeskuksen (ICSID) perustamissopimuksen (valtioiden ja toisten valtioiden kansalaisten välisten sijoituksia koskevien riitaisuuksien ratkaisemisesta tehty sopimus; ICSID-yleissopimus SopS 3 ja 4/1969) ja välimiesmenettelyn työjärjestyksen, ICSID:in täydentävien sääntöjen mukaisesti, Yhdistyneiden Kansakuntien kansainvälisen kauppaoikeuden komitean (UNCITRAL) välimiesmenettelysääntöjen tai muiden riidan osapuolten sopimien sääntöjen mukaisesti.

3.7 Artikla. *Kanteen toimittamista koskevat edellytykset* Artiklassa määrätään menettelyä koskevista säännöistä ja edellytyksistä kanteen nostamiseksi. Niiden mukaan sijoittajan tulee toimittaa vastaajalle kanteen nostamisen yhteydessä suostumuksensa riidan ratkaisuun tuomioistuimessa jaksossa vahvistettujen menettelyiden mukaisesti ja antaa vähintään kuusi kuukautta kuluu neuvottelupyynnön toimittamisesta ja, tapauksen mukaan, vähintään kolme kuukautta siitä, kun ilmoitus vastaajan määrittämistä koskevasta pyynnöstä on toimitettu. Sijoittajan tulee myös täyttää vastaajan määrittämispyyntöä koskevan ilmoituksen vaatimukset, neuvottelupyynnöön liittyvät vaatimukset, eikä sijoittaja voi kanteessaan nimetä sellaista toimenpidettä, jota ei ollut nimetty sen neuvottelupyynnössä.

Sijoittajan tulee myös peruuttaa tai lopettaa kaikki muussa tuomioistuimessa käynnissä olevat kansallisen tai kansainvälisen oikeuden alaiset menettelyt koskien sitä toimenpidettä, jonka väitetään olevan kanteessa tarkoitettu rikkominen ja luopua oikeudestaan panna vireille muussa

tuomioistuimessa kansallisen tai kansainvälisen oikeuden alainen menettely koskien sitä toimenpidettä, jonka väitetään olevan kanteessa tarkoitettu rikkominen. Vastaajan pyynnöstä tuomioistuimen on jätettävä asia tutkimatta, jos sijoittaja tai, tapauksen mukaan, paikallisesti sijoitautunut yritys ei täytä jotakin vaadituista edellytyksistä.

3.8 Artikla. *Kolmannen osapuolen rahoitus* Artiklan mukaan, kun asiaan liittyy kolmannen osapuolen rahoitusta, siitä hyötyvä riidan osapuoli ilmoittaa toiselle riidan osapuolelle ja tuomioistuimelle kolmannen osapuolen rahoittajan nimen ja osoitteen.

3.9 Artikla. *Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin* Artikla sisältää tuomioistuimen asettamista koskevat menettelysäännöt. Sääntöjen mukaan komitea nimittää sopimuksen tultua voimaan tuomioistuimen 6 jäsentä. Kahden tuomioistuimen jäsenen on oltava Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisia, kahden jäsenen Singaporen kansalaisia ja kahden jäsenen kolmansien maiden kansalaisia. Komitea voi myös päättää tuomioistuimen jäsenten määrän kasvattamisesta tai pienentämisestä kolmen monikertoina. Tuomioistuimen jäsenillä on oltava omassa maassaan oikeudellisiin virkoihin nimitämisen edellyttämä pätevyys tai oltava lakimiehiä, joilla on tunnustettu pätevyys. Heillä on oltava toteennäytettyä asiantuntemusta kansainvälisen julkisoikeuden alalla. On toivottavaa, että heillä on asiantuntemusta erityisesti kansainvälisen sijoitusoikeuden ja kansainvälisen kauppaoikeuden alalla sekä kansainvälisistä sijoituksista tai kansainvälisistä kauppasopimuksista johtuvien riitojen ratkaisemisesta. Tuomioistuimen jäsenet nimitetään kahdeksan vuoden kaudeksi, joka voidaan uusia.

Tuomioistuin käsittelee asioita jaostoissa, jotka koostuvat kolmesta tuomioistuimen jäsenestä, joista yhden on oltava Euroopan unionin jäsenvaltion kansalainen, yhden Singaporen kansalainen ja yhden jonkin kolmannen maan kansalainen. Jaoston puheenjohtajana toimii se tuomioistuimen jäsen, joka on kolmannen maan kansalainen. Tuomioistuimen puheenjohtajan on 90 päivän kuluessa kanteen jättämisestä nimitettävä vuorotteluperiaatteen mukaisesti ne tuomioistuimen jäsenet, jotka muodostavat kyseistä asiaa käsittelevän jaoston, ja varmistettava, että jaostojen kokoonpano on sattumanvarainen eikä ennakoitavissa, ja annettava kaikille tuomioistuimen jäsenille tasavertaiset mahdollisuudet toimia. Lisäksi riidan osapuolet voivat sopia, että asiaa käsittelee yksi ainoa tuomioistuimen jäsen, joka nimetään sattumanvaraisesti kolmannen maan kansalaisista. Vastaajan on tarkasteltava myötämielisesti tällaista pyyntöä, jonka mukaan asiaa käsittelee yksi ainoa tuomioistuimen jäsen, erityisesti jos kantaja on pieni tai keskisuuri yritys tai vaadittava korvaus tai hyvitys on suhteellisen pieni. Tällainen pyyntö on esitettävä ennen tuomioistuimen jaoston muodostamista. Jotta varmistetaan, että tuomioistuimen jäsenet ovat käytettävissä, heille maksetaan kuukausittain varausmaksu, jonka kumpikin osapuoli maksaa tasapuolisesti. Tuomioistuimen sihteeristönä ja tukena toimii ICSID:in sihteeristö.

3.10 Artikla. *Muutoksenhakutuomioistuin* Artiklalla perustetaan muutoksenhakutuomioistuin käsittelemään tuomioistuimen ennakkoratkaisuja koskevia muutoksenhakupyynnöitä. Artiklan 4.1 pohjalta perustettava komitea nimittää tämän sopimuksen tultua voimaan muutoksenhakutuomioistuimeen kuusi jäsentä. Tässä nimityksessä EU-osapuoli nimittää kaksi jäsentä, Singapore nimittää kaksi jäsentä ja osapuolet nimittävät yhdessä kaksi jäsentä, jotka eivät ole unionin minkään jäsenvaltion tai Singaporen kansalaisia. Komitea voi päättää muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten määrän lisäämisestä tai pienentämisestä. Artiklassa määrätään muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten pätevyysvaatimuksista, toimikausista, sitoutumisesta ja korvauksista. Lisäksi määritellään istuimen organisaatiokysymyksistä sekä asioiden käsittelystä jaostoista. Muutoksenhakutuomioistuin laatii omat työskentelymenettelynsä. ICSID:in sihteeristö toimii muutoksenhakutuomioistuimen sihteeristönä ja tarjoaa sille asianmukaista tukea.

3.11 Artikla. *Etiikka* Artiklassa määrätään tuomioistuimen jäsenten eettisistä vaatimuksista. Jäsenten on oltava täysin riippumattomia. Heillä ei saa olla sidoksia mihinkään hallitukseen, eivätkä he saa ottaa vastaan ohjeita miltään organisaatiolta tai hallitukselta kysymyksissä, jotka liittyvät riitaan. He eivät saa osallistua minkään sellaiseen riidan uudelleenarviointiin, jossa voisi syntyä suora tai epäsuora eturistiriita. Heidän on noudatettava liitettä 7, jossa luodaan tuomioistuimen ja muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten sekä sovittelijoiden käytännesäännöt. Lisäksi tuomioistuimen jäsenten on nimittämisen jälkeen pidättäydyttävä toimimasta neuvonantajana tai osapuolen nimittämänä asiantuntijana tai todistajana missään avoimessa tai uudessa sijoitusriidassa, joka kuuluu tämän tai jonkin muun kansainvälisen sopimuksen piiriin. Jos riidan osapuoli katsoo, että tuomioistuimen jäsenen kohdistuu eturistiriita, osapuoli voi vastustaa tällaisen jäsenen nimitystä. Artikla sisältää myös vastustamista ja tuomioistuimen jäsenen pois-tamista koskevat menettelymääräykset.

3.12 Artikla. *Monenvälinen riitojenratkaisujärjestelmä* Artiklassa määrätään, että osapuolet pyrkivät yhdessä muiden kauppakumppanien kanssa perustamaan sijoituksia käsittelevän monenvälisen tuomioistuimen ja muutoksenhakujärjestelmän sijoituksia koskevien riitojen ratkaisemista varten. Kun tällainen monenvälinen järjestelmä on perustettu, komitea tekee päätöksen, jolla vahvistetaan, että jakson piiriin kuuluvat sijoitusriidat ratkaistaan monenvälisen järjestelmän mukaisesti, ja toteuttaa tarvittavat siirtymäkauden järjestelyt.

3.13 Artikla. *Sovellettava lainsäädäntö ja tulkintasäännöt* Artiklan mukaan tuomioistuimen on päätettävä, rikkooko kanteen kohteena oleva kohtelu toisen luvun (Sijoitusten suoja) mukaista velvoitetta. Tuomioistuimen on tulkittava sopimusta valtiosopimus-oikeutta koskevan Wienin yleissopimuksen (SopS 32 ja 33/1980) ja osapuolten välillä sovellettavien muiden kansainvälisen oikeuden sääntöjen ja periaatteiden mukaisesti.

3.14–3.15 Artiklat. *Ilmeisen perusteettomat kanteet ja oikeudellisesti perusteettomat kanteet* Artiklat koskevat ilmeisen perusteettomia ja oikeudellisesti perusteettomia kanteita sekä tilapäisiä suojoitoimia. Artiklojen mukaan vastaaja voi 30 päivän kuluttua tuomioistuimen jaoston asettamisesta jättää vastalauseen sillä perusteella, että kanne on ilmeisen perusteeton. Vastaajan on mahdollisimman tarkoin täsmennettävä, mihin vastalause perustuu. Saatuaan vastalauseen tuomioistuimen on keskeytettävä asiakysymysten käsittely ja tarjottava riidan osapuolille mahdollisuus esittää huomautuksia, minkä jälkeen tuomioistuin antaa ensimmäisessä istunnossaan tai viipymättä sen jälkeen päätöksen tai tuomion perusteluineen. Tuomioistuimen on käsiteltävä ja tehtävä esikysymyksenä päätös kaikista vastaajan vastalauseista, joiden mukaan kanne kokonaan tai osittain ei ole oikeudellisista syistä kanne, vaikka kanteessa esitettyjen seikkojen oletettaisiin olevan totta. Tällainen vastalause on toimitettava tuomioistuimelle viimeistään tuomioistuimen vahvistamana päivänä. Tuomioistuin voi myös määrätä tilapäisen suojoitoimenpiteen, jolla suojataan riidan osapuolen oikeudet tai varmistetaan tuomioistuimen toimivallan vai-kuttavuus, mukaan luettuna määräys riidan osapuolen omistuksessa tai määräysvallassa olevan todistusaineiston turvaamiseksi tai tuomioistuimen toimi-vallan suojaamiseksi.

3.16 artikla. *Menettelyn avoimuus* Artiklassa todetaan, että menettelyissä käytetään liitteessä 8 määritellyjä sääntöjä koskien asiakirjojen julkisuutta, kuulemisia ja kolmansien osapuolten mahdollisuutta esittää huomautuksia.

3.17 artikla. *Muu kuin riidan osapuolena oleva sopimuksen osapuoli* Artiklassa määritellään miten ja millä edellytyksin tuomioistuin ottaa vastaan tai, riidan osapuolia kuultuaan, voi pyytää muilta kuin riidan osapuolena olevilta sopimuksen osapuolilta suullisia tai kirjallisia huomautuksia sopimuksen tulkintaan liittyvistä kysymyksistä.

3.18 Artikla. *Tuomio* Artiklan mukaan tuomioistuin voi määrätä ainoastaan rahallisia korvauksia mahdollisesti sovellettavine korkoineen. Lisäksi se voi määrätä omaisuuden palauttamisen, jossa tapauksessa tuomiossa on määrättävä, että vastaaja voi palauttamisen sijaan maksaa rahallisia korvauksia, jotka vastaavat omaisuuden markkina-arvoa hetkenä, joka välittömästi edelsi pakkolunastusta tai ennen pakkolunastuksen tietoon tuloa sen mukaan, kumpi on aiempi, ja mahdollista soveltuvaa korkoa. Lisäksi artiklassa määrätään korvauksen tai omaisuuden vastaanottajatahosta. Rahallinen korvaus ei saa olla suurempi kuin sijoittajalle koitunut tappio. Tuomioistuin ei myöskään määrää rangaistusluonteista vahingonkorvausta. Artiklassa määritellään väliaikaisen ja lopullisen tuomion antamisen aikarajat.

3.19 Artikla. *Muutoksenhakumenettely* Artiklassa sovitaan oikeudesta hakea muutoksenhakutuomioistuimelta muutosta 90 päivän kuluessa tuomion antamisesta sekä muutoksenhaun perusteista.

3.20 Artikla. *Korvaus tai muu hyvitys* Artiklassa määrätään, että vastaaja ei saa esittää eikä tuomioistuin hyväksy puolustuksena, vasta-kanteena, kuittausoikeuksina tai mistään muusta syystä sitä, että kantaja on saanut tai saa myöhemmin korvausta tai muuta hyvitystä vakuutus- tai takaussopimuksen mukaisesti siitä vahingosta tai sen osasta, johon tämän jakson mukaisesti käynnistetyssä riita-asiassa haetaan korvausta.

3.21 Artikla. *Kustannukset* Artiklassa sovitaan, että tuomioistuin määrää menettelyn kustannukset riidan hävinneen osapuolen maksettaviksi. Poikkeuksellisissa olosuhteissa tuomioistuin jakaa kustannukset riidan osapuolten kesken, jos se katsoo, että jakaminen on asianmukaista tapaukseen liittyvissä olosuhteissa. Artiklassa sovitaan myös muista kohtuullisista kustannuksista sekä tilanteista, joissa kanne on ollut osittain menestyksenkäs.

3.22 Artikla. *Tuomioiden täytäntöönpano* Artiklassa määrätään tuomioiden täytäntöönpanosta. Tuomiota ei voida panna täytäntöön, ennen kuin se on tullut lopulliseksi 3.18 (Tuomio) artiklan 4 kohdan tai 3.19 artiklan (Muutoksenhakumenettely) 2 tai 3 kohdan mukaisesti. Tuomioistuimen tämän jakson nojalla antamat lopulliset tuomiot ovat sitovia riidan osapuolten välillä eikä niihin sovelleta muutoksenhakua, tarkastelua, sivuuttamista, mitättömäksi tekemistä, tai mitään muuta oikeussuojakeinoja. Kunkin osapuolen on tunnustettava tämän sopimuksen nojalla annettu tuomio ja pantava omalla alueellaan maksuvelvollisuus täytäntöön samalla tavoin kuin, jos kyseessä olisi osapuolen oman tuomioistuimen lopullinen tuomio. Tuomion täytäntöönpanoon sovelletaan voimassaolevaa lainsäädäntöä, joka koskee tuomioita ja välitystuomioita paikassa, jossa täytäntöönpanoa haetaan. New Yorkin yleissopimusta ICSID-yleissopimusta sovelletaan tarvittaessa.

3.23 Artikla. *Sopimuksen osapuolten rooli* Artiklassa määrätään, että kumpikaan osapuoli ei saa antaa diplomaattista suojelua tai esittää kansainvälistä kannetta, joka koskee riitaa, jonka toimittamisesta tämän jakson mukaiseen riitojenratkaisuun jokin sen sijoittaja ja toinen osapuoli ovat sopineet tai jonka ne ovat toimittaneet tällaiseen menettelyyn, ellei tällainen toinen osapuoli ole jättänyt noudattamatta tällaisessa riidassa annettua välitystuomiota. Tämän kohdan soveltamista varten diplomaattiseen suojeluun eivät sisälly epäviralliset diplomaattiset yhteydet, joiden ainoana tarkoituksena on helpottaa riidan ratkaisua.

3.24 Artikla. *Käsittelyn yhdistäminen* Artiklassa määritellään menettelyt kanteiden käsittelyjen yhdistämisestä tapauksissa, joissa on erikseen toimitettu kaksi tai useampia kanteita, joissa on yhteinen oikeudellinen kysymys tai tosiseikka ja jotka johtuvat samoista tapahtumista tai olosuhteista.

B JAKSO

OSAPUOLTEN VÄLISTEN RIITAJEN RATKAISEMINEN

3.25 artikla. *Soveltamisala* Artiklassa määrätään B jakson koskevan sopimuksen määräysten tulkintaa ja soveltamiseen liittyviä riitoja sopimusosapuolten välillä, jollei toisin nimenomaan määrätä.

3.26 artikla. *Neuvottelut* Artikla koskee neuvotteluja. Artiklan mukaan osapuolet pyrkivät ratkaisemaan erimielisyydet käymällä neuvotteluja hyvässä hengessä ja siten, että tavoitteena on päästä yhteisesti sovittuun ratkaisuun. Artiklassa määritellään neuvottelujen käymistä koskevat säännöt.

3.27 artikla. *Sovittelu* Artikla koskee sovittelua. Artiklan mukaan sopimusosapuoli voi pyytää sovittelumenettelyn aloittamista liitteen 10 (Osapuolten välisten riitajen sovittelujärjestelmä) mukaisesti. Sovittelu koskee sijoituksiin kielteisesti vaikuttavaa toimenpidettä.

3.28 artikla. *Välimiesmenettelyn aloittaminen* Artikla koskee välimiesmenettelyn aloittamisesta. Jos osapuolet eivät ole onnistuneet ratkaisemaan riitaa artiklojen 3.26 ja 3.27 mukaisesti, valituksen tehnyt osapuoli voi pyytää välimiespaneelin asettamista.

3.29 artikla. *Välimiespaneelin asettaminen* Artiklassa määrätään välimiespaneelin asettamisesta. Välimiespaneeli koostuu kolmesta välimiehestä.

3.30 artikla. *Alustava ratkaisu kiireellisyydestä* Artiklassa käsitellään alustava ratkaisu kiireellisyydestä.

3.31 artikla. *Paneelin väliraportti* Artiklassa määrätään välimiespaneelin väliraportista ja sitä koskevista aikarajoista. Artiklassa käsitellään raportin sisältöä ja osapuolten mahdollisuutta toimittaa kirjallisia huomautuksia.

3.32 artikla. *Välitystuomio* Artiklassa määritellään aikarajat välimiespaneelin tuomioille.

3.33 artiklat. *Välitystuomion noudattaminen* Artiklassa sovitaan tarvittavien toimenpiteiden toteuttamisesta välitystuomion noudattamiseksi vilpittömässä mielessä ja pyrkimyksestä sopia tuomion noudattamista koskevasta määräajasta.

3.34 artikla. *Välitystuomion noudattamista koskeva kohtuullinen määräaika* Artiklassa sovitaan välitystuomion noudattamisen aikataulusta, toimista jos välitystuomion välitön noudattaminen ei ole mahdollista, sekä osapuolten noudattamisen aikataulua koskevien erimielisyyksien ratkaisemisesta.

3.35 artikla. *Välitystuomion noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelu* Artiklassa sovitaan välitystuomion noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden ilmoittamisesta ja erimielisyyksien ratkaisemisesta.

3.36 artikla. *Välitystuomion noudattamatta jättämisestä seuraavat väliaikaiset korjaavat toimenpiteet* Artiklassa sovitaan menettelyistä väliaikaisten korjaavien toimenpiteiden osalta tilanteissa, joissa välitystuomion noudattamisesta ei ole selvyttä tai ne on jätetty toteuttamatta, sekä vastatoimien käyttöön otosta.

3.37 artikla. *Välitystuomion noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelu välitystuomion noudattamatta jättämisestä seuranneiden väliaikaisten korjaavien toimenpiteiden jälkeen*

Artiklassa sovitaan välitystuomion noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelu välitystuomion noudattamatta jättämisestä seuranneiden väliaikaisten korjaavien toimenpiteiden jälkeen.

3.38 artikla. *Välimiesmenettelyn keskeyttäminen ja päättäminen* Artiklassa määrätään välimiesmenettelyn keskeyttämisestä ja päättämisestä.

3.39 artikla. *Yhteisesti sovittu ratkaisu* Artiklassa sovitaan siitä, miten osapuolet voivat milloin tahansa päästä yhteisesti sovittuun ratkaisuun tähän jaksoon liittyvässä riidassa.

3.40 artikla. *Työjärjestys* Artiklassa sovitaan liitteen 9 (Välimiesmenettelyn työjärjestys) soveltamisesta ja välimiespaneelin kokousten julkisuudesta.

3.41 artikla. *Tietojen toimittaminen* Artiklassa sovitaan tietojen hankinnasta ja niiden luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden, joita asia koskee, oikeudesta toimittaa amicus curiae lausumia välimiespaneelille.

3.42 artikla. *Tulkintasäännöt* Artiklassa sovitaan kansainvälisen julkisoikeuden tavanomaisten tulkintasääntöjen noudattamisesta.

3.43 artikla. *Välimiespaneelin ratkaisut ja tuomiot* Artiklassa sovitaan välimiespaneelin pyrkimyksestä yksimielisyyteen ja siitä, että välitystuomiot sitovat vain osapuolia, eivätkä ne luo minkäänlaisia oikeuksia tai velvollisuuksia luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille.

3.44 artikla. *Välimiesluettelot* Artiklassa sovitaan välimiesluettelon laatimisesta sopimuksen voimaantullessa.

3.45 artikla. *Suhde WTO:n asettamiin velvoitteisiin* Artiklassa sovitaan sopimuksen suhteesta WTO:n asettamiin velvoitteisiin.

3.46 artikla. *Määräajat* Artiklassa määrätään, että kaikki tässä jaksossa vahvistetut määräajat, mukaan lukien välimiespaneelille niiden antamien välitystuomioiden tiedoksianto varten asetetut määräajat, lasketaan kalenteripäivinä alkaen sitä toimea tai tosiseikkaa seuraavasta päivästä, johon ne viittaavat, jollei toisin määrätä.

NELJÄS LUKU

INSTITUTIONAALISET, YLEISET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET

4.1 artikla. *Komitea* Artiklassa sovitaan komitean perustamisesta, kokoontumisesta, vastuista ja tehtävistä. Komitea kokoontuu joka toinen vuosi tai osapuolen pyynnöstä. Se on vastuussa siitä, että sopimus toimii moitteettomasti sekä valvoo sopimuksen täytäntöönpanoa ja soveltamista, ja edistää sen yleisiä tavoitteita.

4.2 artikla. *Päätöksenteko* Artiklassa käsitellään komitean päätöksentekoa. Komitealla on päätösvaltaa kaikissa sopimuksen kattamissa kysymyksissä. Sen päätökset sitovat kaikkia osapuolia edellyttäen, että mahdolliset sisäiset vaatimukset täytetään ja menettelyt saatetaan päätökseen. Komitea voi myös antaa suosituksia. Se tekee päätöksensä ja antaa suosituksensa yksimielisesti.

4.3 artikla. *Muutokset* Artiklassa sovitaan osapuolten muutoksista sopimukseen.

4.4 artikla. *Vakauden ja luotettavuuden turvaamista koskeva poikkeus* Artikla sisältää vakauden ja luotettavuuden turvaamista koskevia poikkeuksia sekä erityisiä poikkeuksia raha- ja valuuttakurssipolitiikan yhteydessä. Osapuolilla säilyy mahdollisuus muun muassa ottaa käyttöön tai ylläpitää kohtuullisia vakautta ja luotettavuutta turvaavia toimenpiteitä.

4.5 artikla. *Turvallisuuteen perustuvat poikkeukset* Artiklassa määritellään sopimuksen suhde toimiin, jotka liittyvät kansalliseen turvallisuuteen. Sopimus ei velvoita osapuolta antamaan tietoja sen keskeisten turvallisuusetujen vastaisesti. Sopimus ei myöskään estä osapuolen toimia, joilla se täyttää kansainväliset velvollisuutensa rauhan ja kansainvälisen turvallisuuden ylläpitämiseksi tai suojelee omia turvallisuusetujaan.

4.6 artikla. *Verotus* Artiklassa käsitellään verotusta. Sopimus ei estä kumpaakaan osapuolta ottamasta käyttöön tai ylläpitämästä verotustoimenpiteitä, joilla erotellaan veronmaksajat tilanteen mukaan tai joilla pyritään torjumaan verojen välttäminen tai kiertäminen. Lisäksi artiklassa täsmennetään sopimuksen soveltamisen ulkopuolelle jäävät osapuolten verotustoimet. Sopimuksen määräykset eivät myöskään vaikuta verosopimuksen nojalla osapuolelle kuuluviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Perustuslain 81 §:n 1 momentin ja 121 §:n 3 momentin mukaan verovelvollisuuden perusteista säädetään lailla.

4.7 artikla. *Erityinen poikkeus* Artiklassa määritellään erityinen poikkeus.

4.8 artikla. *Valtiolliset sijoitusrahastot* Artiklassa kukin osapuoli rohkaisee valtiollisia sijoitusrahastojaan noudattamaan yleisesti hyväksytyjä periaatteita ja käytänteitä.

4.9 artikla. *Tietojen luovuttaminen* Artiklassa on määräykset tietojen luovuttamisesta. Sopimus ei velvoita osapuolta toimittamaan tieto- ja tai sallimaan sellaisten tietojen saantia, joiden paljastaminen olisi sen lainsäädännössä kiellettyä tai rajoitettua. Perustuslain 10 §:n mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

4.10 artikla. *Velvoitteiden täyttäminen* Artiklassa määrätään, että osapuolet toteuttavat kaikki tarvittavat yleiset tai erityiset toimenpiteet varmistaakseen tästä sopimuksesta johtuvien velvoitteidensa täyttämisen.

4.11 artikla. *Ei välitöntä vaikutusta* Artiklassa määrätään, että tämän sopimuksen määräysten ei saa tulkita luovan henkilöille muita oikeuksia tai velvoitteita kuin osapuolten välillä kansainvälisen oikeuden mukaisesti luodut oikeudet ja velvollisuudet.

4.12 artikla. *Suhde muihin sopimuksiin* Artiklassa määritellään suhteet muihin sopimuksiin.

4.13 artikla. *Alueellinen soveltaminen* Artikla sisältää määräykset alueellisesta soveltamisesta.

4.14 artikla. *Liitteet, lisäykset, yhteiset julistukset, pöytäkirjat ja yhteisymmärrykset* Artiklassa määrätään, että sopimuksen pöytäkirjat, liitteet, julistukset, yhteiset julistukset, yhteisymmärrykset ja alaviitteet ovat erottamaton osa sopimusta.

4.15 artikla. *Voimaantulo* Artiklassa määrätään sopimuksen hyväksymisestä osapuolten omien menettelyjensä mukaisesti. Sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona osapuolet ovat vaihtaneet kirjalliset ilmoitukset, joilla ne vahvistavat täyttäneensä tämän sopimuksen voimaan saattamiseksi tarvittavat oikeudelliset vaatimuksensa ja menettelynsä. Osapuolet voivat sopia muusta päivämäärästä. Artiklassa sovitaan mahdollisen väliaikaisen soveltamisen ehdoista.

4.16 artikla. *Kesto* Artiklassa määrätään sopimuksen olevan voimassa rajoittamattoman ajan sekä menettelyistä sen irtisanomiseksi.

4.17 artikla. *Irtisanominen* Artikla sisältää määräykset sopimuksen irtisanomisesta. Mikäli sopimus irtisanotaan 4.16 artiklan (*Kesto*) mukaisesti, tämä sopimus pysyy voimassa vielä kahdenkymmenen vuoden ajan irtisanomispäivästä niiden sopimuksen piiriin kuuluvien sijoitusten osalta, jotka on tehty ennen tämän sopimuksen irtisanomispäivää.

4.18 artikla. *Unionin uusien jäsenvaltioiden liittyminen* Artikla sisältää määräykset EU:n uusien jäsenvaltioiden liittymisestä.

4.19 artikla. *Todistusvoimaiset tekstit* Artiklassa määritellään sopimuksen todistusvoimaiset kielet.

LIITTEET

Liite 1 koskee pakkolunastusta. Liitteessä osapuolet vahvistavat yhteisymmärryksensä koskien välitöntä ja välillistä pakkolunastusta.

Liite 2 koskee maan pakkolunastusta.

Liite 3 koskee teollis- ja tekijänoikeuksien pakkolunastusta.

Liite 4 koskee julkista velkaa.

Liite 5 koskee 4.12 artiklassa tarkoitettuja sopimuksia.

Liite 6 koskee sijoittajien ja osapuolten välisten riitojen sovittelujärjestelmän mukaista menettelyä, valintaa sekä sääntöjä.

Liite 7 sisältää tuomioistuimen ja muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten sekä sovittelijoiden käytännesäännöt. Käytännesäännöissä määrätään muun muassa jäsenten velvollisuuksista, tehtävistä, riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta sekä tietojen luottamuksellisuudesta.

Liite 8 sisältää asiakirjojen julkisuutta, kuulemisia ja kolmansien osapuolten mahdollisuutta esittää huomautuksia koskevat säännöt.

Liite 9 sisältää välimiesmenettelyn työjärjestyksen, jossa määrätään muun muassa välimiesmenettelyn aloittamisesta, välimiespaneelin työskentelystä, välimiesten korvaamisesta, istunnoista, avoimuudesta ja luottamuksellisuudesta sekä työkielestä.

Liite 10 sisältää osapuolten välisten riitojen sovittelujärjestelmän. Sovittelujärjestelmä sisältää muun muassa tavoitteet, tietojen pyytämisen, menettelyn aloittamisen, sovittelijan valinnan sekä muut sovittelumenettelyä koskevat säännöt.

Liite 11 sisältää välimiesten ja sovittelijoiden käytännesäännöt. Käytännesäännöissä määrätään muun muassa velvollisuuksista, tehtävistä, riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta sekä tietojen luottamuksellisuudesta.

Yhteisymmärrys 1 koskee erityisiä tilarajoitteita ja luonnonvarojen rajallista saatavuutta Singaporessa.

Yhteisymmärrys 2 koskee välimiesten palkkioita.

7 Lakiehdotuksen säännöskohtaiset perustelut

Sopimuksen voimaantulosta määrätään 4.15 artiklassa. Sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona osapuolet ovat vaihtaneet kirjalliset ilmoitukset, joilla ne vahvistavat, että ne ovat täyttäneet sopimuksen voimaansaattamista edellyttävät sisäiset vaatimuksensa, tai muuna osapuolten sopimana päivänä.

Tällä hetkellä 25.1.2022 kaksitoista Euroopan unionin jäsenmaata (Espanja, Kreikka, Kroatia, Latvia, Liettua, Luxemburg, Portugali, Ruotsi, Tshekin tasavalta, Tanska, Unkari ja Viro) on toimittanut ilmoituksen sopimuksen kansallisesta voimaansaattamisesta. EU ja Singapore eivät ole vielä antaneet ilmoitustaan. Sopimuksen voimaantulon ajankohtaa ei pystytä tässä tilanteessa vielä arvioimaan.

Esitykseen sisältyvä laki ehdotetaan tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti sopimuksen kanssa.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Sopimukseen sisältyy määräyksiä, joilla on yhtymäkohtia Suomen liittymistä Euroopan unioniin koskevan sopimuksen liitteenä olevaan pöytäkirjaan N: o 2 (SopS 103/1994), joka käsittelee Ahvenanmaan asemaa. Osa kyseisistä määräyksistä kuuluu EU:n yksinomaiseen toimivaltaan, mikä merkitsee, että Ahvenanmaan erityisasema on otettu huomioon jo kyseisiä sopimusmääräyksiä neuvoteltaessa.

Sopimuksen 2.2 artiklassa vahvistetaan osapuolilla oleva sääntelyoikeus, joka kuuluu tietyin edellytyksin Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n mukaan myös Ahvenanmaan lainsäädäntövaltaan.

Sopimuksen kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun ja täyden suojan ja turvan myöntämistä koskevaan 2.4 artiklaan, tappioiden korvaamista koskevaan 2.5 artiklaan ja pakkolunastusta koskevaan 2.6 artiklaan sisältyy kansalliseen toimivaltaan kuuluvia määräyksiä, jotka kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 5, 6, 8, 18, 25 ja 26 kohdan mukaan myös Ahvenanmaan lainsäädäntövaltaan.

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan, sopimuksen voimaansaattamissäädökselle on tarpeen saada Ahvenanmaan itsehallintolain 59 §:n 1 momentin mukaisesti Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksyntä.

Sopimukseen sisältyy myös muita aloja, jotka kuuluisivat Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n mukaan maakunnan lainsäädäntövaltaan, mutta jotka eivät kuitenkaan enää kuulu jäsenvaltioiden toimivaltaan.

9 Voimaantulo

Osapuolet perustavat komitean, johon kuuluu unionin ja Singaporen edustajia. Komitea koostuu yleensä joka toinen vuosi vuoroin unionissa tai Singaporessa tai toisen osapuolen pyynnöstä ilman aiheutonta viivytystä. Komitean puheenjohtajina toimivat yhdessä Singaporen kauppaja- ja teollisuusministeri ja kauppapolitiikasta vastaava Euroopan komission jäsen tai heidän nimittämänsä edustajat. Euroopan komissio konsultoi unionin jäsenmaita kauppapoliittisessa komiteassa.

Komitean tehtävänä on varmistaa, että sopimus toimii moitteettomasti, esimerkiksi sopimuksen tulkintaan tai soveltamiseen liittyen. Samalla komitea valvoo ja helpottaa sopimuksen täytäntöönpanoa ja soveltamista, erityisesti riitojenratkaisua, sekä edistää sen yleisiä tavoitteita. Komitea tarkastelee tapoja, joilla voitaisiin entisestään syventää osapuolten investointisuhteita.

10 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

10.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välinen toimivallanjako

EU:n ja Singaporen välillä tehty sijoitussuojasopimus on luonteeltaan niin sanottu sekasopimus, joka sisältää sekä unionin että jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunta hyväksyy tällaisen sopimuksen vakiintuneen käytännön mukaan vain niiltä osin, kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan (esim. PeVL 6/2001 vp, PeVL 31/2001 vp, PeVL 16/2004 vp, PeVL 24/2004 vp).

Toimivallan jako sijoitussuojasopimuksen kattamalla alalla on määritelty EU:n tuomioistuimen toukokuussa 2017 antamassa lausunnossa (2/15). Sijoitusten osalta lausunnossa vahvistetaan, että suorat ulkomaiset sijoitukset kuuluvat yhteisen kauppapolitiikan alaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (jäljempänä SEUT) 207 artiklan 1 kohdan nimenomaisen maininnan mukaisesti, mistä seuraa, että ne kuuluvat SEUT 3 artiklan 1 kohdan e alakohdassa tarkoitettuun unionin yksinomaiseen toimivaltaan. Sen sijaan jaettuun toimivaltaan kuuluvat sijoitusten suoja koskevia määräykset silloin, kun ne liittyvät muihin kuin suoriin ulkomaisiin sijoituksiin, sijoittajan ja valtion välistä riitojen ratkaisua koskevat määräykset (3 luku, A jakso) sekä muut institutionaaliset määräykset siltä osin kuin ne liittyvät edellä mainittuihin jaetun toimivallan määräyksiin.

Koska sopimus sen 1.2 artiklan mukaisesti kattaa kaikenlaiset omaisuuserät sijoituksina, suurin osa sen velvoitteista koskee yhtä lailla niin unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia suoria ulkomaisia sijoituksia kuin jäsenmaiden jaettuun toimivaltaan kuuluvia muita kuin suoria ulkomaisia sijoituksia. Sopimuksen luonteesta johtuen tarkempaa luku- tai artiklakohtaista jakoa unionin yksinomaisen toimivallan ja jäsenmaiden jaetun toimivallan välillä ei näin ollen voi tehdä.

Lainsäädännön alaan kuuluvat sopimusmääräykset

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan perustuslaissa tarkoitettu eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Sopimuksen määräykset on luettava lainsäädännön alaan, 1) jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, 2) jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, 3) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla taikka, 4) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai 5) siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kysymykseen ei vaikuta se, onko jokin määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11/2000 vp, PeVL 12/2000 vp ja PeVL 45/2000 vp).

Sopimuksen 1.2 artiklassa määritellään sopimuksessa käytetyt käsitteet ja 2.1 artiklassa sijoitusten suojan soveltamisala. Siltä osin kuin kyseiset määräykset vaikuttavat välillisesti sellaisten

jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluviin aineellisten sopimusmääräysten sisältöön ja soveltamiseen, jotka kuuluvat itsessään lainsäädännön alaan, kuuluvat määritelmiä ja soveltamisalaa koskevat määräykset niin ikään lainsäädännön alaan ja edellyttävät siten eduskunnan hyväksyntää.

Sopimuksen 2.2 artiklassa vahvistetaan osapuolilla oleva sääntelyoikeus. Perustuslain 1 §:ssä säädetään Suomen täysivaltaisuudesta. Täysivaltaisuuden keskeisenä sisältönä on kyky säätää kaikkien valtion alueella julkista valtaa käyttävien viranomaisten ja muiden toimielinten toimivallasta. Siihen kuuluu myös valta päättää oikeusjärjestyksen sisällöstä, määrätä valtioelinten toiminnasta ja oikeus käyttää eri tavoin julkista valtaa valtion alueella oleviin ihmisiin ja esineisiin nähden. Artikla kuuluu näin ollen lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 2.3 artiklassa määrätään kansallisesta kohtelusta. Määräykset koskevat yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita ja niistä on katsottava myös muuten Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan edellytettävän säätämistä lailla. Määräykset edellyttävät näin ollen eduskunnan hyväksyntää siltä osin kuin kyse on muista kuin suorista ulkomaisista sijoituksista, kuten edellä toimivallanjakoa selostavassa kohdassa on esitetty.

Lisäksi tietyt sopimuksen määräykset, joiden suhteesta Suomen lainsäädäntöön on tehty yksityiskohtaisesti selkoa edellä jaksossa 6 *Sopimuksen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön*, edellyttävät eduskunnan suostumusta sillä perusteella, että määräysten tarkoittamista asioista on voimassa lain säännöksiä. Tällaisia ovat artikkelit 2.4 (kohtelun taso), 2.5 (tappioiden korvaaminen), 2.6 (pakkolunastus) yhdessä liitteiden 1–3 kanssa, 2.7 (siirto) ja 2.8 (sijaantulo).

Sopimuksen 3 luvun A jakso ja liite 4 koskevat sijoittajan ja sopimuspuolen välisten riitojen ja sopimuksen B jakso puolestaan valtioiden välisten riitojenratkaisua. Koska ratkaisut ovat osapuolia sitovia, riitojenratkaisua koskevat määräykset edellyttävät eduskunnan suostumusta siltä osin kuin päätöksillä olisi vaikutusta Suomen toimivaltaan ja lainsäädännönalaan kuuluvien määräysten tulkinnassa (PeVL 31/2001 vp).

Sopimuksen 4.6 artikla koskee verotusta. Perustuslain 81 §:n 1 momentin ja 121 §:n 3 momentin mukaan verovelvollisuuden perusteista säädetään lailla. Määräys kuuluu lainsäädännön alaan ja edellyttää eduskunnan suostumusta.

Sopimuksen 4.9 artikla koskee tietojen luovuttamista. Perustuslain 10 §:n mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla, minkä vuoksi henkilötietojen luovuttamista ja niille edellytettävää suojaa koskevat määräykset kuuluvat eduskunnan toimivaltaan ja edellyttävät eduskunnan hyväksymistä.

10.2 Käsittelyjärjestys

Koska sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslaki sen 94 §:n 2 momentissa tai 95 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, sopimus voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä äänten enemmistöllä ja ehdotus sen voimaansaattamislainsiksi tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

1. ponsi

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että eduskunta hyväksyisi Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen välillä Brysselissä 19.10.2018 tehdyn sijoitussuojasopimuksen siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan.

2. ponsi

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen tasavallan välillä tehdystä sijoitus- suojasopimuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen tasavallan välillä Brysselissä 19 päivänä lokakuuta 2018 tehdyn sijoitussuojasopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Sopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

3 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Helsingissä 10 päivänä helmikuuta 2022

Pääministeri

Sanna Marin

Kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari

**EUROOPAN UNIONIN
JA SEN JÄSENVALTIOIDEN
SEKÄ SINGAPOREN TASAVALLAN VÄLINEN
SIJOITUSSUOJASOPIMUS**

EUROOPAN UNIONI, jäljempänä 'unioni',
BELGIAN KUNINGASKUNTA,
BULGARIAN TASAVALTA,
TŠEKKIN TASAVALTA,
TANSKAN KUNINGASKUNTA,
SAKSAN LIITTOTASAVALTA,
VIRON TASAVALTA,
IRLANTI,
KROATIAN TASAVALTA,
HELLEENIEN TASAVALTA,
ESPANJAN KUNINGASKUNTA,
RANSKAN TASAVALTA,
ITALIAN TASAVALTA,
KYPROKSEN TASAVALTA,
LATVIAN TASAVALTA,
LIETTUAN TASAVALTA,
LUXEMBURGIN SUURHERTTUAKUNTA,
UNKARI,
MALTAN TASAVALTA,
ALANKOMAIDEN KUNINGASKUNTA,
ITÄVALLAN TASAVALTA,

PUOLAN TASAVALTA,

PORTUGALIN TASAVALTA,

ROMANIA,

SLOVENIAN TASAVALTA,

SLOVAKIAN TASAVALTA,

SUOMEN TASAVALTA,

RUOTSIN KUNINGASKUNTA ja

ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA

Sekä

SINGAPOREN TASAVALTA, jäljempänä 'Singapore',

jäljempänä yhdessä 'osapuolet', jotka

TUNNUSTAVAT pitkäaikaisen ja vahvan kumppanuutensa, joka perustuu Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Singaporen tasavallan välisessä kumppanuus- ja yhteistyösopimuksessa, jäljempänä 'EUSPCA', kuvastuviin periaatteisiin ja arvoihin, sekä merkittävät talous-, kauppaa ja investointisuhteensa, jotka osaltaan kuvastuvat Euroopan unionin ja Singaporen tasavallan välisessä vapaakauppasopimuksessa, jäljempänä 'EUS-FTA',

HALUAVAT edelleen vahvistaa suhdettaan osana yleisiä yhteyksiään ja niiden kanssa johdonmukaisella tavalla ja ovat vakuuttuneita siitä, että tällä sopimuksella luodaan uusi ilmapiiri osapuolten välisten sijoitusten jatkuvalle kehitykselle,

TUNNUSTAVAT, että tämä sopimus täydentää ja edistää alueellisia talouden yhdentymispyrkimyksiä,

OVAT VAKAASTI PÄÄTTÄNEET lujittaa talous-, kauppaa- ja investointisuhteitaan noudattaen kestävä kehityksen tavoitetta sen taloudellisessa, sosiaalisessa ja ympäristöluottavuudessa ja edistää investointeja tavalla, jossa otetaan huomioon korkeatasoinen ympäristönsuojelu ja työsuojelu ja asiaa koskevat kansainvälisesti hyväksytyt normit ja sopimukset, joiden osapuolia ne ovat,

VAHVISTAVAT UUDELLEEN sitoutumisensa kestävä kehityksen ja avoimuuden periaatteisiin sellaisina kuin ne kuvastuvat EUSFTA:ssa,

VAHVISTAVAT UUDELLEEN kunkin osapuolen oikeuden antaa ja panna täytäntöön toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen oikeutettujen poliittisten tavoitteiden, kuten yhteiskuntaan, ympäristöön, turvallisuuteen, kansanterveyteen tai kansalliseen turvallisuuteen sekä kulttuurin monimuotoisuuden edistämiseen ja suojeluun liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi,

VAHVISTAVAT UUDELLEEN sitoutumisensa San Franciscossa 26 päivänä kesäkuuta 1945 allekirjoitettuun Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjaan ja ottavat huomioon Yhdistyneiden

kansakuntien yleiskokouksen 10 päivänä joulukuuta 1948 antamassa Ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa vahvistetut periaatteet,

TUNNUSTAVAT kansainvälisen kaupan ja investointien avoimuuden merkityksen kaikkien sidosryhmien edun kannalta,

RAKENTAVAT TOIMINTANSA WTO-sopimuksen mukaisille oikeuksilleen ja velvoitteilleen sekä muille sellaisille monenkeskisille, alueellisille ja kahdenvälisille sopimuksille ja järjestelyille, joiden osapuolia ne ovat, erityisesti EUSFTA:lle,

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

ENSIMMÄINEN LUKU

TAVOITTE JA YLEISET MÄÄRITELMÄT

1.1 ARTIKLA

Tavoite

Tämän sopimuksen tavoitteena on parantaa sijoitusympäristöä osapuolten välillä tämän sopimuksen määräysten mukaisesti.

1.2 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä sopimuksessa

1. 'tämän sopimuksen piiriin kuuluvalla sijoituksella' tarkoitetaan yhden osapuolen tämän sopimuksen piiriin kuuluvan sijoittajan suorassa tai välillisessä omistuksessa tai määräysvallassa olevaa sijoitusta toisen osapuolen alueella; 'sijoituksella' tarkoitetaan kaikenlaisia omaisuuseriä, joilla on sijoituksille tyypilliset ominaispiirteet, kuten pääoman tai muiden varojen sitoumukset, tuotto- tai voitto-odotukset, riskin kantaminen tai tietty kesto. Sijoitusmuotoihin voivat kuulua seuraavat:
 - a) aineellinen ja aineeton irtain ja kiinteä omaisuus sekä muut omistusoikeudet kuten vuokrat, kiinnitykset, pantit ja vakuudet;
 - b) yritys mukaan lukien sivuliike, osakkeet, pääomat ja muut yrityksen pääomaan osallistumisen muodot sekä niihin perustuvat oikeudet;
 - c) velkakirjat, obligaatiot sekä lainat ja muut velkainstrumentit sekä niihin perustuvat oikeudet;
 - d) muut rahoitusvarat, mukaan lukien johdannaiset, futuurit ja optiot;
 - e) avaimet käteen-, rakennus-, hallinnointi-, tuotanto-, käyttöoikeus-, tulonjako- ja muut vastaavat sopimukset;
 - f) käteissaatavat tai oikeudet muihin omaisuuseriin taikka oikeudet sopimukseen perustuviin suorituksiin, joilla on taloudellinen arvo;
 - g) teollis- ja tekijänoikeudet ja liikearvo; ja
 - h) lisenssit ja luvat ja vastaavat sovellettavan kansallisen lainsäädännön nojalla myönnettyt oikeudet, mukaan lukien toimiluvat etsiä, viljellä, tuottaa tai hyödyntää luonnonvaroja.

Sijoitettua tuottoa on pidettävä sijoituksena eikä minkäänlainen muutos siinä, missä muodossa varat sijoitetaan tai uudelleensijoitetaan, vaikuta siihen, pidetäänkö niitä sijoituksena;

2. 'tämän sopimuksen piiriin kuuluvalla sijoittajalla' tarkoitetaan osapuolen luonnollista tai oikeushenkilöä, joka on tehnyt sijoituksen toisen osapuolen alueelle;
3. 'osapuolen luonnollisella henkilöllä' tarkoitetaan henkilöä, joka on Singaporen tai jonkin Euroopan unionin jäsenvaltion lainsäädännön mukaan kyseisen maan kansalainen;
4. 'oikeushenkilöllä' tarkoitetaan mitä tahansa sovellettavan lainsäädännön mukaan joko voiton tuottamiseksi tai muuta tarkoitusta varten asianmukaisesti perustettua tai muulla tavoin järjestettyä, yksityisessä tai julkisessa omistuksessa olevaa oikeussubjektia, kuten yrityksiä, säätiöitä, henkilöyhtiöitä, yhteisyrityksiä, yksityisiä elinkeinonharjoittajia ja yhdistyksiä;
5. 'unionin oikeushenkilöllä' tai 'Singaporen oikeushenkilöllä' tarkoitetaan oikeushenkilöä, joka on perustettu unionin tai unionin jonkin jäsenvaltion tai Singaporen lainsäädännön mukaisesti ja jolla on sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka jonkin unionin jäsenvaltion tai Singaporen alueella. Jos oikeushenkilöllä on ainoastaan sääntömääräinen kotipaikka tai keskushallinto unionin tai Singaporen alueella, sitä ei katsota unionin oikeushenkilöksi tai Singaporen oikeushenkilöksi, ellei sillä ole merkittäviä liiketoimia unionin tai Singaporen alueella;
6. 'toimenpiteellä' tarkoitetaan mitä tahansa lainsäädäntöä, sääntelyä, käsittelyä, määräystä tai käytäntöä;
7. 'osapuolen käyttöön ottamalla tai voimassa pitämällä kohtelulla tai toimenpiteellä' tarkoitetaan toimenpidettä, jonka toteuttavat
 - a) keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelimet ja viranomaiset; ja
 - b) julkishallinnon ulkopuoliset elimet käyttäessään keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelinten tai viranomaisten niille siirtämiä valtuuksia;
8. 'tuotolla' tarkoitetaan kaikkia määriä, jotka on saatu tai johdettu sijoituksesta tai uudelleensijoituksesta, myös voittoja, osinkoja, pääomatuloja, rojalteja, korkoja, teollis- ja tekijänoikeuksiin liittyviä suorituksia, luontoissuorituksia ja kaikkea muuta laillista tuloa;
9. 'vapaasti vaihdettavalla valuutalla' tarkoitetaan valuuttaa, jolla käydään yleisesti kauppaa kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla ja jota käytetään yleisesti kansainvälisissä liiketoimissa;
10. 'sijoittautumisella' tarkoitetaan
 - a) oikeushenkilön perustamista, hankintaa tai ylläpitämistä; tai
 - b) sivuliikkeen tai edustuston perustamista tai ylläpitämistä, kun tarkoituksena on luoda tai pitää yllä kestäviä taloudellisia yhteyksiä osapuolen alueella taloudellisen toiminnan toteuttamiseksi;

11. 'taloudelliseen toimintaan' sisältyy kaikki luonteeltaan taloudellinen toiminta, lukuun ottamatta julkista valtaa käytettäessä toteutettu toiminta eli toiminta, jota ei toteuteta kaupallisesti eikä kilpailtaessa yhden tai useamman talouden toimijan kanssa;
12. 'EU-osapuolella' tarkoitetaan Euroopan unionia tai sen jäsenvaltioita taikka Euroopan unionia ja sen jäsenvaltioita niiden omilla, Euroopan unionista tehdystä sopimuksesta ja Euroopan unionin toiminnasta tehdystä sopimuksesta johtuvilla toimivaltansa aloilla.

TOINEN LUKU

SIJOITUSTEN SUOJA

2.1 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua sovelletaan tämän sopimuksen piiriin kuuluviin sijoittajiin ja tämän sopimuksen piiriin kuluviin sijoituksiin, jotka on tehty sovellettavan lainsäädännön mukaisesti riippumatta siitä, onko tällaiset sijoitukset tehty ennen tämän sopimuksen voimaantuloa vai sen jälkeen.
2. Sen estämättä, mitä muualla tässä sopimuksessa määrätään, 2.3 artiklaa (Kansallinen kohtelu) ei sovelleta osapuolen myöntämiin tukiin tai avustuksiin, valtion tukemat lainat, takaukset ja vakuutukset mukaan luettuina.
3. Jäljempänä olevaa 2.3 artiklaa (Kansallinen kohtelu) ei sovelleta
 - a) valtion viranomaisten tekemiin valtion käyttöön tarkoitettuihin tavara- ja palveluhankintoihin, joita ei ole tarkoitettu edelleen kaupallisesti myytäväksi taikka tavaroiden tai palvelujen tarjoamiseksi kaupalliseen myyntiin; tai
 - b) audiovisuaalisen alan palveluihin;
 - c) julkista valtaa käytettäessä toteutettavaan toimintaa kunkin osapuolen alueella. Tämän sopimuksen soveltamiseksi julkista valtaa käytettäessä toteutettavalla toiminnalla tarkoitetaan mitä tahansa toimintaa, lukuun ottamatta toimintaa, jotka tarjotaan kaupalliselta pohjalta tai yhden tai useamman toimittajan välisessä kilpailussa.

2.2 ARTIKLA

Sijoitukset ja sääntelytoimenpiteet

1. Osapuolet vahvistavat uudelleen oikeutensa toteuttaa alueellaan sääntelyä oikeutettujen politiikan tavoitteiden saavuttamiseksi, kuten kansanterveyden, sosiaalipalveluiden, julkisen koulutuksen, turvallisuuden, ympäristön tai yleisen moraalin suojelemiseksi, sosiaalista suojelua tai kuluttajansuojaa varten sekä kulttuurin monimuotoisuuden edistämiseksi ja suojelemiseksi.
2. Selkeyden vuoksi todetaan, että pelkästään se, että osapuoli sääntele, lainsäädännön muutokset mukaan luettuina, tavalla, joka vaikuttaa kielteisesti sijoitukseen tai muuttaa sijoittajan odotuksia, voitto-odotukset mukaan luettuina, ei merkitse tämän luvun mukaisen velvollisuuden rikkomista.

3. Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuolen päätös olla antamatta, uudistamatta tai pitämättä voimassa tukea tai avustusta,
 - a) jos erityistä kansallisen lainsäädännön tai sopimuksen mukaista sitoumusta kyseisen tuen tai avustuksen myöntämiseen, uudistamiseen tai voimassa pitämiseen ei ole; tai
 - b) jos päätös on tehty tuen tai avustuksen myöntämiseen, uudistamiseen tai voimassa pitämiseen mahdollisesti liittyvien ehtojen tai edellytysten mukaisesti,

ei merkitse tämän luvun määräysten rikkomista.

4. Selkeyden vuoksi todetaan, että minkään tässä luvussa ei pidä tulkita estävän osapuolta lopettamasta avustuksen myöntämistä tai pyytämästä sen takaisinmaksua, kun tällainen toimenpide tehdään toimivaltaisen tuomioistuimen, hallinnollisen tuomioistuimen tai muun toimivaltaisen viranomaisen määräyksestä, tai edellyttävän, että osapuoli hyvittää tämän sijoittajalle.

2.3 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

1. Kukin osapuoli myöntää toisen osapuolen tämän sopimuksen piiriin kuuluville sijoittajille ja niiden tämän sopimuksen piiriin kuuluville sijoituksille alueellaan kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kyseisen osapuolen samankaltaisissa tilanteissa omille sijoittajilleen ja niiden sijoituksille toiminnan, hallinnon, johdon, ylläpitämisen, käytön, käyttöoikeuden ja myynnin tai muun luovutuksen osalta myöntämä kohtelu.
2. Sen estämättä, mitä edellä 1 kohdassa määrätään, kumpikin osapuoli voi hyväksyä tai pitää voimassa toimenpiteitä, jotka koskevat sijoittautumista toiminnan, hallinnon, johdon, ylläpitämisen, käytön, käyttöoikeuden ja myynnin tai muun luovutuksen osalta ja jotka eivät ole ristiriidassa niihin sitoumuksiin nähden, jotka on kirjattu EUS-FTA:n kahdeksannen luvun (Palvelukauppa, sijoittautuminen ja sähköinen kauppa) liitteessä 8-A tai 8-B olevaan osapuolen erityissitoumusten luetteloon, kun tällainen toimenpide on
 - a) toimenpide, joka on hyväksytty tämän sopimuksen tullessa voimaan tai ennen sitä;
 - b) a alakohdassa tarkoitettu toimenpide, jota jatketaan, joka korvataan tai jota muutetaan tämän sopimuksen tultua voimaan sillä edellytyksellä, että toimenpide on sen jatkamisen, korvaamisen tai muuttamisen jälkeen vähintään samassa määrin yhteensopiva 1 kohdan kanssa kuin toimenpide, joka oli voimassa ennen sen jatkamista, korvaamista tai muuttamista; tai
 - c) toimenpide, joka ei kuulu a tai b alakohdan piiriin, sillä edellytyksellä, että sitä ei sovelleta siltä osin tai sillä tavoin, että se aiheuttaa tappiota tai vahinkoa sopimuksen piiriin kuuluville sijoituksille, jotka on tehty osapuolen alueella ennen tällaisen toimenpiteen voimaantuloa.
3. Sen estämättä, mitä edellä 1 ja 2 kohdassa määrätään, osapuoli voi hyväksyä ja panna täytäntöön toimenpiteitä, joilla annetaan toisen osapuolen sijoittajille ja sijoituksille vähemmän suotuisa kohtelu kuin vastaavissa tilanteissa sen omille sijoittajille ja niiden sijoituksille, sillä edellytyksellä, että tällaisia toimenpiteitä ei sovelleta tavalla,

joka tarkoittaisi tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien toisen osapuolen sijoittajien tai sijoitusten mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää osapuolen alueella tai tämän sopimuksen piiriin kuuluvien sijoitusten peiteltyä rajoitusta, kun

- a) toimenpiteet ovat tarpeen yleisen turvallisuuden ja julkisen moraalien suojelemiseksi tai yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ;
- b) toimenpiteet ovat tarpeen ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi;
- c) toimenpiteet liittyvät ehtyvien luonnonvarojen suojeluun, jos kyseisten toimenpiteiden toteuttamiseen liittyy kotimaisia sijoittajia tai kotimaisia sijoituksia koskevia rajoituksia;
- d) toimenpiteet ovat tarpeen taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi;
- e) toimenpiteet ovat välttämättömiä sellaisten lakien tai määräysten noudattamisen turvaamiseksi, jotka eivät ole ristiriidassa tämän luvun määräysten kanssa, mukaan lukien
 - i) harhaanjohtavien tai vilpillisten toimintatapojen ehkäiseminen tai sopimuksen noudattamatta jättämisen seurauksista huolehtiminen;
 - ii) yksityishenkilöiden yksityisyyden suojaaminen henkilötietojen käsittelyssä ja levittämisessä sekä yksityishenkilöä koskevien tiedostojen ja tilitietojen luotamuksellisuuden turvaaminen;
 - iii) turvallisuus;
- f) toimenpiteiden tarkoituksena on turvata välittömien verojen määrääminen tai kantaminen tehokkaasti tai tasapuolisesti toisen osapuolen sijoittajien tai sijoitusten osalta.

2.4 ARTIKLA

Kohtelun taso

1. Kukin osapuoli tarjoaa alueellaan tämän sopimuksen piiriin kuuluville toisen osapuolen sijoituksille kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun sekä 2–6 kohdan mukaisen täyden suojan ja turvan.
2. Osapuoli rikkoo 1 kohdassa tarkoitettua kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun velvollisuutta, jos toimenpide tai toimenpidesarja tarkoittaa
 - a) oikeussuojan epäämistä rikosoikeudellisessa, siviilioikeudellisessa tai hallinnollisessa menettelyssä;
 - b) oikeudenmukaisen menettelyn perustavanlaatuista rikkomista;
 - c) ilmeisen mielivaltaista toimintaa;
 - d) häirintää, pakottamista, vallan väärinkäyttöä tai vastaavaa vilpillisyyttä.
3. Määrittäessään, onko 2 kohdassa vahvistettua kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun velvollisuutta rikottu, tuomioistuin voi tarvittaessa ottaa huomioon sen, onko osapuoli saadaksesen sijoituksen antanut tämän sopimuksen piiriin kuuluvalla sijoittajalle erityisen tai yksiselitteisen vaikutelman, jonka luomaan oikeutettuun odotukseen tämän sopimuksen piiriin kuuluva sijoittaja on luottanut mutta jota osapuoli ei ole myöhemmin lunastanut.

4. Osapuolet tarkastelevat osapuolen pyynnöstä tai komitean suosituksesta kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun velvollisuuden sisältöä 4.3 artiklassa (Muutokset) vahvistettua muutosmenettelyä noudattaen, erityisesti sitä, voiko myös muu kuin 2 kohdassa lueteltu kohtelu merkitä kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun velvollisuuden rikkomista.
5. Selkeyden vuoksi todetaan, että ”täydellä suojalla ja turvalla” tarkoitetaan ainoastaan osapuolen velvoitetta, joka liittyy sopimuksen piiriin kuuluvien sijoittajien ja sijoitusten fyysiseen turvaan.
6. Jos osapuoli on itse tai jonkin 1.2 artiklan (Määritelmät) 7 kohdassa mainitun elimen kautta antanut kirjallisessa sopimuksellisessa velvoitteessa erityisen ja selkeästi ilmaistun sitoumuksen, joka koskee tämän sopimuksen piiriin kuuluvan toisen osapuolen sijoittajan sijoitusta tai sopimuksen piiriin kuuluvaa sijoitusta, kyseinen osapuoli ei saa estää tai heikentää kyseistä sitoumusta käyttämällä julkista valtaa joko
 - a) tarkoituksellisesti; tai
 - b) tavalla, joka olennaisesti muuttaa kirjallisen sopimuksellisen velvoitteen oikeuksien ja velvollisuuksien tasapainoa, ellei osapuoli tarjoa kohtuullista korvausta, jolla tämän sopimuksen piiriin kuuluvalla sijoittajalle tai sijoitukselle voidaan palauttaa asema, joka sillä olisi ollut, ellei estämistä tai heikentämistä olisi tapahtunut.
7. Tämän sopimuksen tai muun kansainvälisen sopimuksen jonkin muun määräyksen rikkominen ei merkitse tämän artiklan määräysten rikkomista.

2.5 ARTIKLA

Tappioiden korvaaminen

1. Osapuolen tämän sopimuksen piiriin kuuluvien sijoittajien, joiden tämän sopimuksen piiriin kuuluville sijoituksille koituu tappioita toisen osapuolen alueella sodan tai muun aseellisen selkkauksen, vallankumouksen, kansallisen hätätilan, kapinan, kansannousun tai mellakan vuoksi, on saatava kyseiseltä toiselta osapuolelta palauttamisen, korvauksen, hyvityksen tai muun sovittelun osalta vähintään yhtä suotuisa kohtelu kuin se, jonka kyseinen osapuoli myöntää omille sijoittajilleen tai minkä tahansa kolmannen maan sijoittajille sen mukaan, kumpi on suotuisampi kyseisen tämän sopimuksen piiriin kuuluvan sijoittajan kannalta.
2. Rajoittamatta edellä olevaa 1 kohtaa osapuolen tämän sopimuksen piiriin kuuluvien sijoittajien, jotka jossakin 1 kohdassa tarkoitetuista tilanteista kärsivät tappioita toisen osapuolen alueella, koska
 - a) toisen osapuolen asevoimat tai viranomaiset takavarikoivat sen tämän sopimuksen piiriin kuuluvan sijoituksen tai osan siitä; tai
 - b) toisen osapuolen asevoimat tai viranomaiset tuhoavat sen tämän sopimuksen piiriin kuuluvan sijoituksen tai osan siitä, kun tämä ei ole tilanteessa pakollista.

on saatava toiselta osapuolelta palautus tai hyvitys.

2.6 ARTIKLA

Pakkolunastus

1. Kumpikaan osapuoli ei suoraan tai epäsuorasti kansallista tai pakkolunasta toisen osapuolen tämän sopimuksen piiriin kuuluvien sijoittajien sijoituksia tai muutoin kohdistu niihin toimenpiteitä, joilla on kansallistamista tai pakkolunastusta vastaava vaikutus, jäljempänä 'pakkolunastaminen', paitsi
 - a) yleisen edun vuoksi;
 - b) oikeudenmukaisen menettelyn mukaisesti;
 - c) syrjimättömältä pohjalta; ja
 - d) 2 kohdan mukaisesti nopeaa, riittävää ja tehokasta korvausta vastaan.
2. Korvauksen on vastattava tämän sopimuksen piiriin kuuluvan sijoituksen markkina-arvoa välittömästi ennen pakkolunastusta tai ennen julkisesti tietoon tullutta pakkolunastusaikomusta sekä kaupallisesti kohtuullista korkoa, joka on määritetty markkinapohjaisesti ottaen huomioon pakkolunastuksesta korvauksen maksuun kulunut aika. Tällaisen korvauksen on oltava tosiasiallisesti realisoitavissa, vapaasti siirrettävissä 2.7 artiklan (Siirto) mukaisesti ja se on maksettava viipymättä. Markkina-arvon määrittämisperusteisiin voivat sisältyä toimivan yrityksen arvo, omaisuuden arvo, mukaan luettuna aineellisen omaisuuden ilmoitettu verotusarvo, sekä tarvittaessa muut perusteet.
3. Tätä artiklaa ei sovelleta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevien pakollisten lisenssien myöntämiseen siltä osin kuin tällainen myöntäminen on yhdenmukaista TRIPS-sopimuksen kanssa.
4. Toimenpiteen toteuttavan osapuolen oikeusviranomaisen tai muun riippumattoman viranomaisen on tämän sopimuksen piiriin kuuluvien sijoittajien, joihin toimenpide vaikuttaa, esittämästä pyynnöstä tarkasteltava kaikkia pakkolunastus- tai arvotustoimenpiteitä.

2.7 ARTIKLA

Siirto

1. Kukin osapuoli sallii kaikkien siirtojen, jotka liittyvät tämän sopimuksen piiriin kuuluviin sijoituksiin, tekemisen vapaasti vaihdettavassa valuutassa ilman rajoituksia tai viivästystä. Tällaisiin siirtoihin kuuluvat
 - a) pääomanlisäykset, kuten pääasialliset tai lisävarat, tämän sopimuksen piiriin kuuluvan sijoituksen ylläpitoon, kehittämiseen tai lisäämiseen;
 - b) voitot, osingot, pääomatulot ja muut voitot, saatavat tämän sopimuksen piiriin kuuluvan sijoituksen tai sen osan myynnistä tai tämän sopimuksen piiriin kuuluvan sijoituksen tai sen osan likvidoinnista;
 - c) korot, rojalit, hallintomaksut ja teknisen avun maksut sekä muut maksut;
 - d) tämän sopimuksen piiriin kuuluvan sijoittajan tekemän tai sen sijoituksesta tehdyn sopimuksen nojalla suoritettavat maksut, myös lainasopimuksen mukaiset maksut;
 - e) ulkomailta värvätyn ja tämän sopimuksen piiriin kuuluvan sijoituksen yhteydessä työskentelevän henkilöstön ansiot ja muut korvaukset;
 - f) 2.6 (Pakkolunastus) ja 2.5 (Tappioiden korvaaminen) artiklan mukaiset maksut;
 - g) 3.18 artiklan (Tuomio) nojalla koituvat maksut.

2. Tämän sopimuksen määräysten ei voida tulkita estävän osapuolta soveltamasta tasa-puolisella ja syrjimättömällä tavalla lainsäädäntöään, joka koskee
 - a) konkurssia, maksukyvyttömyyttä tai velkojien oikeuksien suojelua;
 - b) arvopapereiden, optioiden, futuurien tai johdannaisten liikkeeseenlaskua, niillä käytävää kauppaa tai niiden välittämistä;
 - c) siirtoja koskevia rahoitustietoja tai kirjanpitoa, kun se on tarpeen lain täytäntöönpanon valvonnan tai rahoitusalan sääntelyviranomaisten avustamiseksi;
 - d) rikoksia;
 - e) sen varmistamista, että oikeudellisissa tai hallinnollisissa menettelyissä annettuja määräyksiä tai päätöksiä noudatetaan;
 - f) sosiaaliturvaa, julkisia eläkejärjestelmiä tai pakollisia säästöohjelmia; tai
 - g) verotusta.
3. Kun poikkeuksellisissa olosuhteissa esiintyy vakavia ongelmia tai niiden uhkaa toisen osapuolen raha- tai vaihtokurssipolitiikan toteuttamiselle, kyseinen osapuoli voi tilapäisesti ottaa käyttöön siirtoihin vaikuttavia suojatoimenpiteitä. Tällaisten toimenpiteiden on oltava ehdottoman välttämättömiä, ne eivät missään tapauksessa saa kestoltaan ylittää kuutta kuukautta eivätkä merkitä mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää jonkin osapuolen ja muun kuin osapuolena olevan tahon välillä vastaavissa tilanteissa. Suojatoimenpiteet käyttöön ottavan osapuolen on viipymättä ilmoitettava tästä toiselle osapuolelle ja esitettävä mahdollisimman pian aikataulu niiden poistamiselle.
4. Jos osapuolella on vakavia maksutaseeseen tai ulkoiseen rahoitukseen liittyviä ongelmia tai sellaisten uhka on olemassa, se voi ottaa käyttöön tai pitää voimassa rajoittavia toimenpiteitä, jotka koskevat sijoituksiin liittyviä siirtoja.
5. Osapuolet pyrkivät siihen, ettei 4 kohdassa tarkoitettuja rajoittavia toimenpiteitä sovelleta. Edellä olevan 4 kohdan nojalla käyttöön otetut tai voimassa pidetyt rajoittavat toimenpiteet eivät saa olla syrjiviä, niiden on oltava määräaikaista eikä niiden vaikutus saa olla suurempi kuin mitä maksutasetta ja ulkoista rahoitusta koskevien ongelmien korjaamiseksi on tarpeen. Niiden on oltava Maailman kauppajärjestön perustamisesta 15 päivänä huhtikuuta 1994 Marrakeshissa tehdyssä Marrakeshin sopimuksessa, jäljempänä 'WTO-sopimus', vahvistettujen edellytysten ja, tapauksen mukaan, Kansainvälisen valuuttarahaston perustamissopimuksen mukaisia.
6. Osapuolen, joka 4 kohdan nojalla ottaa käyttöön tai pitää voimassa rajoittavia toimenpiteitä tai tekee niihin muutoksia, on viipymättä ilmoitettava tästä toiselle osapuolelle.
7. Kun 4 kohdan nojalla otetaan käyttöön tai pidetään voimassa rajoituksia, komiteassa on neuvoteltava asiasta viipymättä. Neuvotteluissa arvioidaan kyseisen osapuolen maksutasetilannetta ja 4 kohdan nojalla käyttöön otettuja tai voimassa pidettyjä rajoituksia ottaen huomioon muun muassa seuraavat tekijät:
 - a) maksutasevaikeuksien ja ulkoisten rahoitusvaikeuksien luonne ja laajuus;
 - b) taloudelliset ja kaupankäyntiin liittyvät ulkoiset olosuhteet; tai
 - c) käytettävissä olevat vaihtoehtoiset korjaavat toimenpiteet.

Neuvotteluissa on käsiteltävä sitä, ovatko mahdolliset rajoittavat toimenpiteet 4 ja 5 kohdan määräysten mukaisia. Kaikki Kansainvälisen valuuttarahaston, jäljempänä 'valuuttarahasto',

HE 6/2022 vp

esittämät valuuttaan, rahavarantoon ja maksutaseeseen liittyvät tilastolliset ja muut tiedot otetaan huomioon, ja päätelmien perustana käytetään valuuttarahaston arviota kyseisen osapuolen maksutasetta ja ulkoista rahoitusta koskevasta tilanteesta.

2.8 ARTIKLA

Sijaantulo

Jos osapuoli tai sen puolesta toimiva virasto suorittaa maksun jollekin sen sijoittajalle takauksen, vakuutus sopimuksen tai muuna korvauksena, johon se on sitoutunut tai jonka se on myöntänyt sijoituksen osalta, toinen osapuoli tunnustaa kaikkien oikeuksien tai omistuksien osalta sijaantulon tai siirron tai vaateen siirtämisen tällaisen sijoituksen osalta. Osapuolella tai virastolla on oikeus käyttää siirrettyä tai osoitettua oikeutta tai vaadetta samassa laajuudessa kuin sijoittajalla alkuperäisen oikeuden tai vaateen osalta. Osapuoli tai virasto tai sijoittaja voi käyttää tällaisia siirrettyjä oikeuksia, jos osapuoli tai virasto antaa siihen luvan.

KOLMAS LUKU

RIITOJEN RATKAISEMINEN

A JAKSO

SJOITTAJIEN JA OSAPUOLTEN VÄLISTEN RIITOJEN RATKAISEMINEN

3.1 ARTIKLA

Soveltamisala ja määritelmät

1. Tätä jaksoa sovelletaan yhden osapuolen kantajan ja toisen osapuolen välisiin riitoihin, jotka koskevat kohtelua, jonka väitetään rikkovan toisen luvun (Sijoitusten suoja) määräyksiä ja aiheuttavan menetyksiä tai vahinkoa kantajalle tai sen paikallisesti sijoittautuneelle yhtiölle.
2. Ellei toisin määrätä, tässä jaksossa tarkoitetaan
 - a) 'riidan osapuolilla' kantajaa ja vastaajaa;
 - b) 'kantajalla' osapuolen sijoittajaa, joka aikoo esittää tai on esittänyt kanteen tämän jakson nojalla joko
 - i) omasta puolestaan; tai
 - ii) c alakohdassa määritellyn paikallisesti sijoittautuneen yhtiön puolesta, jonka se omistaa tai joka on sen määräysvallassa;
 - c) 'paikallisesti sijoittautuneella yhtiöllä' osapuolen sijoittajan omistamaa tai sen määräysvallassa olevaa oikeushenkilöä, joka on sijoittautunut toisen osapuolen alueelle;
 - d) 'muulla kuin riidan osapuolena olevalla sopimuksen osapuolella' joko Singaporea, kun unioni tai jokin unionin jäsenvaltio on vastaaja, tai unionia, kun Singapore on vastaaja;
 - e) 'vastaajalla' joko Singaporea tai EU-osapuolen tapauksessa joko unionia tai 3.5 artiklan (Ilmoitus aikomuksesta käyttää riitojenratkaisua) mukaisesti ilmoitettua unionin jäsenvaltiota; ja

- f) 'kolmannen osapuolen rahoituksella' kaikkea sellaisen luonnollisen tai oikeushenkilön tarjoamaa rahoitusta, joka ei ole riidan osapuoli mutta joka tekee sopimuksen riidan osapuolen kanssa rahoittaakseen osittain tai kokonaan menettelyn kustannukset joko osuutta tai muuta etua vastaan siitä korvauksesta tai mahdollisesta korvauksesta, joka riidan osapuolelle voi menettelystä koitua, taikka lahjoituksena tai avustuksena.

3.2 ARTIKLA

Sovintoratkaisu

Kaikki riidat olisi mahdollisimman pitkälle ratkaistava neuvotteluilla ja mahdollisuuksien mukaan ennen 3.3 artiklan (Neuvottelut) mukaisen neuvottelupyynnön toimittamista. Sovintoratkaisusta voidaan sopia milloin hyvänsä, myös sen jälkeen kun tämän jakson mukainen riitoratkaisumenettely on aloitettu.

3.3 ARTIKLA

Neuvottelut

1. Jos riitaa ei voida ratkaista 3.2 artiklan (Sovintoratkaisu) määräysten mukaisesti, osapuolen kantaja, joka väittää toisen luvun (Sijoitusten suoja) määräyksiä rikotaan, voi esittää neuvottelupyynnön toiselle osapuolelle.
2. Neuvottelupyynnön on sisällytettävä seuraavat tiedot:
 - a) kantajan nimi ja osoite ja, kun tällainen pyyntö on esitetty paikallisesti sijoittautuneen yhtiön puolesta, paikallisesti sijoittautuneen yhtiön nimi, osoite ja perustamispaikka;
 - b) ne toisen luvun (Sijoitusten suoja) määräykset, joita väitetään rikotun;
 - c) riidan oikeudellinen ja tosiasiallinen perusta, mukaan luettuna kohtelu, jonka väitetään rikkovan toisen luvun (Sijoitusten suoja) määräyksiä; ja
 - d) haettu oikaisu toimi ja arvioitu menetys tai vahinko, jonka kantajalle tai sen paikallisesti sijoittautuneelle yhtiöille väitetään koituneen tällaisen rikkomisen vuoksi.
3. Neuvottelupyynnön on toimitettava
 - a) 30 kuukauden kuluessa siitä, kun kantaja tai, tapauksen mukaan, paikallisesti sijoittautunut yhtiö ensimmäisen kerran sai tiedon tai sen olisi pitänyt saada tieto kohtelusta, jonka väitetään rikkovan toisen luvun (Sijoitusten suoja) määräyksiä; tai
 - b) jos edellä a alakohdassa tarkoitettu aika umpeutuu ja jos paikallisia oikeuskeinoja on käytössä, yhden vuoden kuluessa siitä, kun kantaja tai, tapauksen mukaan, paikallisesti sijoittautunut yhtiö luopuu tällaisten paikallisten oikeuskeinojen käytöstä; ja joka tapauksessa viimeistään 10 vuoden kuluessa siitä, kun kantaja tai, tapauksen mukaan, paikallisesti sijoittautunut yhtiö ensimmäisen kerran sai tiedon tai sen olisi pitänyt saada tieto kohtelusta, jonka väitetään rikkovan toisen luvun (Sijoitusten suoja) määräyksiä.
4. Jos kantaja ei ole toimittanut 3.6 artiklan (Kanteen toimittaminen tuomioistuimeen) mukaisesti kannetta kahdeksantoista kuukauden kuluessa neuvottelupyynnön esittämisestä, katsotaan, että kantaja on perunut neuvottelupyynnönsä, mahdollisen ilmoituksen aikomuksesta käyttää riitoratkaisua ja luopunut oikeuksistaan esittää tällainen

kanne. Tätä ajanjaksoa voidaan jatkaa neuvotteluihin osallistuvien osapuolten sopimuksella.

5. Edellä 3 ja 4 kohdassa tarkoitettujen ajanjaksojen umpeutuminen ei merkitse sitä, että kannetta ei voi enää esittää, jos kantaja voi osoittaa, että, tapauksen mukaan, neuvottelupyynnön esittämättä jättäminen tai kanteen toimittamatta jättäminen johtuu siitä, että toisen osapuolen tahalliset toimet ovat estäneet kantajan toiminnan, sillä edellytyksellä, että kantaja toimii heti, kun se kohtuudella siihen kykenee.
6. Jos neuvottelupyyntö koskee tapausta, jossa unionin tai unionin jonkin jäsenvaltion väitetään rikkoneen tätä sopimusta, se on toimitettava unionille.
7. Riidan osapuolet voivat järjestää neuvotteluja videokokouksena tai tarvittaessa muilla keinoilla, esimerkiksi silloin kun sijoittaja on pieni tai keskisuuri yritys.

3.4 ARTIKLA

Sovittelu ja vaihtoehtoinen riitojenratkaisu

1. Riidan osapuolet voivat milloin tahansa, myös ennen kuin ilmoitus aikomuksesta käyttää riitojenratkaisua on toimitettu, sopia sovittelun käyttämisestä.
2. Sovittelun käyttäminen on vapaaehtoista, eikä se rajoita riidan kummankaan osapuolen oikeudellista asemaa.
3. Sovittelun käyttämiseen voidaan soveltaa liitteen 6 (Sijoittajien ja osapuolten välisten riitojen sovittelujärjestelmä) sääntöjä tai muita sääntöjä, joista riidan osapuolet sopivat. Riidan osapuolet voivat yhteisellä sopimuksella muuttaa mitä tahansa liitteessä 6 (Sijoittajien ja osapuolten välisten riitojen sovittelujärjestelmä) tarkoitettua määrääikää.
4. Sovittelija nimitetään riidan osapuolten sopimuksella tai liitteessä 6 (Sijoittajien ja osapuolten välisten riitojen sovittelujärjestelmä) olevan 3 artiklan (Sovittelijan valinta) mukaisesti. Sovittelijoiden on noudatettava liitettä 7 (Tuomioistuimen ja muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten sekä sovittelijoiden käytäntösäännöt).
5. Riidan osapuolet pyrkivät saavuttamaan yhteisesti sovitun ratkaisun kuudenkymmenen päivän kuluessa sovittelijan nimittämisestä.
6. Kun riidan osapuolet ovat sopineet sovittelun käyttämisestä, 3.3 artiklan (Neuvottelut) 3 ja 4 kohtaa ei sovelleta sen päivän, jona sovittelun käyttämisestä sovittiin, ja sen päivän välillä, joka on kolmekymmentä päivää sen päivän jälkeen, jona jompikumpi riidan osapuolista päättää lopettaa sovittelun toimittamalla kirjeen sovittelijalle ja toiselle riidan osapuolelle.
7. Mikään tässä artiklassa ei estä riidan osapuolia käyttämästä muita vaihtoehtoisen riitojenratkaisun muotoja.

3.5 ARTIKLA

Ilmoitus aikomuksesta käyttää riitojenratkaisua

1. Jos riitaa ei voida ratkaista kolmen kuukauden kuluessa neuvottelupyynnön toimittamisesta, kantaja voi antaa ilmoituksen aikomuksesta käyttää riitojenratkaisua; tällaisessa ilmoituksessa on kirjallisesti täsmennettävä kantajan aikomus toimittaa kanne riitojenratkaisuun, ja siihen on sisällytettävä seuraavat tiedot:
 - a) kantajan nimi ja osoite ja, kun tällainen pyyntö on esitetty paikallisesti sijoittautuneen yhtiön puolesta, paikallisesti sijoittautuneen yhtiön nimi, osoite ja perustamispaikka;
 - b) ne toisen luvun (Sijoitusten suoja) määräykset, joita väitetään rikotun;
 - c) riidan oikeudellinen ja tosiasiallinen perusta, mukaan luettuna kohtelu, jonka väitetään rikkovan toisen luvun (Sijoitusten suoja) määräyksiä; ja
 - d) haettu oikaisutoimi ja arvioitu menetys tai vahinko, jonka kantajalle tai sen paikallisesti sijoittautuneelle yhtiöille väitetään koituneen tällaisen rikkomisen vuoksi.

Ilmoitus aikomuksesta käyttää riitojenratkaisua on tapauksen mukaan toimitettava unionille tai Singaporelle.

2. Jos ilmoitus aikomuksesta käyttää riitojenratkaisua on lähetetty unionille, unionin on määritettävä vastaaja kahden kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta. Unionin on ilmoitettava tästä määrittämisestä kantajalle välittömästi, ja tämän perusteella kantaja voi toimittaa 3.6 artiklan (Kanteen toimittaminen tuomioistuimeen) mukaisen kanteen.
3. Jos vastaajaa ei ole määritetty 2 kohdan mukaisesti, sovelletaan seuraavaa:
 - a) siinä tapauksessa, että ilmoituksessa aikomuksesta käyttää riitojenratkaisua nimitään yksinomaisesti jokin unionin jäsenvaltio, mainittu jäsenvaltio toimii vastaajana;
 - b) siinä tapauksessa, että ilmoituksessa aikomuksesta käyttää riitojenratkaisua nimitään jokin unionin toimielin, elin tai virasto, unioni toimii vastaajana.
4. Jos vastaajana toimii joko unioni tai jokin sen jäsenvaltio, unioni tai kyseinen jäsenvaltio ei voi väittää, että kannetta ei pidä ottaa käsiteltäväksi, tai muutoin väittää, että kanne tai päätös on perusteeton tai ei ole pätevä sillä perusteella, että oikea vastaaja olisi tai oikean vastaajan olisi pitänyt olla jäsenvaltion sijaan unioni tai päin vastoin.
5. Selkeyden vuoksi todetaan, että mikään tässä sopimuksessa tai sovellettavissa riitojenratkaisun säännöissä ei estä kaiken riitaan liittyvän tiedon vaihtoa unionin ja kyseisen jäsenvaltion välillä.

3.6 ARTIKLA

Kanteen toimittaminen tuomioistuimeen

1. Aikaisintaan kolmen kuukauden kuluttua 3.5 artiklan (Ilmoitus aikomuksesta käyttää riitojenratkaisua) mukaisesti annetun, aikomusta koskevan ilmoituksen päivämäärästä kantaja voi toimittaa kanteen tuomioistuimeen jonkin seuraavista riitojenratkaisusäännöistä mukaisesti :

- a) 18 päivänä maaliskuuta 1965 valtioiden ja toisten valtioiden kansalaisten välisten sijoituksia koskevien riitaisuuksien ratkaisemisesta tehty yleissopimus, 'jäljempänä ICSID-yleissopimus', sillä edellytyksellä, että sekä vastaaja että kantajan valtio ovat ICSID-yleissopimuksen sopimuspuolia;
 - b) ICSID-yleissopimus sijoituksia koskevien riitaisuuksien kansainvälisen ratkaisuja ja sovittelukeskuksen sihteeristön toteuttaman käsittelyn hallinnointia koskevien täydentävien sääntöjen, jäljempänä 'ICSID:in täydentävät säännöt', mukaisesti sillä edellytyksellä, että joko vastaaja tai kantajan valtio on ICSID-yleissopimuksen sopimuspuoli ;
 - c) YK:n kansainvälisen kauppaoikeuden toimikunnan välimiesmenettelysäännöt, jäljempänä 'UNCITRAL'; tai
 - d) jotkin muut säännöt, jos riidan osapuolet näin sopivat.
2. Tämän artiklan 1 kohta merkitsee vastaajan suostumista siihen, että kanne toimitetaan tämän jakson mukaisesti. Edellä olevan 1 kohdan mukaisen suostumuksen ja tämän jakson mukaisesti tapahtuvan kanteen toimittamisen on täytettävä seuraavissa vahvistetut vaatimukset:
- a) ICSID-yleissopimuksen II luku ja ICSID:in täydentävät säännöt riidan osapuolten kirjallisen suostumuksen osalta; ja
 - b) New Yorkissa 10 päivänä kesäkuuta 1958 ulkomaisten välitystuomioiden tunnistamisesta ja täytäntöönpanosta tehdyn Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen, jäljempänä 'New Yorkin yleissopimus', II artikla "kirjallista sopimusta varten".

3.7 ARTIKLA

Kanteen toimittamista koskevat edellytykset

1. Kanne voidaan toimittaa tämän jakson mukaisesti ainoastaan, jos
 - a) kanteen toimittamisen yhteydessä toimitetaan kantajan kirjallinen suostumus tässä jaksossa vahvistettujen menettelyjen mukaiseen riitojenratkaisuun ja ilmoitetaan kantajan 3.6 artiklan (Kanteen toimittaminen tuomioistuimeen) 1 kohdan mukaisesti riidan ratkaisua varten nimeämän foorumin säännöt;
 - b) on kulunut vähintään kuusi kuukautta 3.3 artiklan (Neuvottelut) mukaisen neuvottelupyynnön toimittamisesta ja vähintään kolme kuukautta 3.5 artiklan (Ilmoitus aikomuksesta käyttää riitojenratkaisua) mukaisen ilmoituksen antamisesta;
 - c) kantajan esittämä neuvottelupyyntö ja ilmoitus aikomuksesta käyttää riitojenratkaisua täyttivät 3.3 artiklan (Neuvottelut) 2 kohdassa ja 3.5 artiklan (Ilmoitus aikomuksesta käyttää riitojenratkaisua) 1 kohdassa vahvistetut vaatimukset;
 - d) riidan oikeudellisesta ja tosiasiallisesta perustasta on aikaisemmin käyty 3.3 artiklan (Neuvottelut) mukaisia neuvotteluja;
 - e) kaikki 3.6 artiklan (Kanteen toimittaminen tuomioistuimeen) mukaisesti toimitetussa kanteessa esitetyt vaatimukset perustuvat kohteluun, joka on nimetty 3.5 artiklan (Ilmoitus aikomuksesta käyttää riitojenratkaisua) mukaisesti annetussa ilmoituksessa aikomuksesta käyttää riitojenratkaisua;
 - f) kantaja
 - i) peruu kaikki avoimet tuomioistuimeen tai johonkin muuhun kotimaiseen tai kansainväliseen tuomioistuimeen kansallisen tai kansainvälisen oikeuden mukaisesti toimitetut kanteet, jotka koskevat samaa kohtelua, jonka väitetään rikkovan toisen luvun (Sijoitusten suoja) määräyksiä;

- ii) vahvistaa, että ei aio esittää tällaista kannetta myöhemmin; ja
 - iii) vahvistaa, että se ei pane täytäntöön mitään tämän jakson nojalla annettua päätöstä, ennen kuin tällainen päätös on lopullinen eikä pyri hakemaan muutosta, tarkastelemaan, sivuuttamaan, tekemään mitättömäksi, tarkistamaan tai käynnistämään mitään muuta samanlaista menettelyä jossakin kansainvälisessä tai kansallisessa tuomioistuimessa tämän jakson nojalla annetun päätöksen osalta.
2. Edellä olevan 1 kohdan f alakohdan soveltamista varten 'kantajalla' tarkoitetaan sijoittajaa ja soveltuvin osin paikallisesti sijoittautunutta yhtiötä. Edellä olevan 1 kohdan f alakohdan i alakohdan soveltamista varten käsitteeseen 'kantaja' sisältyvät lisäksi kaikki henkilöt, joilla suoraan tai epäsuorasti on omistusoikeus sijoittajaan tai jotka ovat sijoittajan tai, soveltuvin osin, paikallisesti sijoittautuneen yhtiön määräysvallassa.
 3. Vastaajan pyynnöstä tuomioistuin luopuu asian käsittelystä, jos kantaja ei täytä jotakin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista vaatimuksista tai ilmoituksista.
 4. Edellä olevan 1 kohdan f alakohdalla ei estetä kantajaa hakemasta tilapäisten suojatoimenpiteiden soveltamista vastaajan tuomioistuimilta ennen menettelyn aloittamista tai menettelyn aikana jossakin 3.6 artiklassa (Kanteen toimittaminen tuomioistuimeen) tarkoitettussa riitojenratkaisuelimessä. Tämän artiklan soveltamista varten tilapäisillä suojatoimenpiteillä on ainoastaan tarkoitus säilyttää kantajan oikeudet ja edut eikä niihin sisälly korvausten maksaminen tai riidan kohteen olevan asian ratkaiseminen.
 5. Selkeyden vuoksi todetaan, että tuomioistuimen on luovuttava asian käsittelystä, jos riita syntyi tai oli todennäköistä, että riita syntyi, kun kantaja sai omistukseensa tai määräysvaltaansa riidan aiheena olevan sijoituskohteen, ja tuomioistuin toteaa tosiasioiden pohjalta, että kantaja on hankkinut sijoituksen omistukseensa tai määräysvaltaansa päätarkoituksenaan toimittaa tämän jakson mukaisesti kanne. Tällä ei rajoiteta muita lainkäyttövarauksia, joita tuomioistuimella voi olla.

3.8 ARTIKLA

Kolmannen osapuolen rahoitus

1. Kun asiaan liittyy kolmannen osapuolen rahoitusta, siitä hyötyvä riidan osapuoli ilmoittaa toiselle riidan osapuolelle ja tuomioistuimelle kolmannen osapuolen rahoittajan nimen ja osoitteen.
2. Ilmoitus tehdään kanteen toimittamisen yhteydessä tai viipymättä sen jälkeen, kun kolmannen osapuolen rahoituksesta on tehty sopimus tai se on lahjoitettu tai myönnetty.

3.9 ARTIKLA

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

1. Perustetaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, jäljempänä 'tuomioistuin', joka käsittelee 3.6 artiklan (Kanteen toimittaminen tuomioistuimeen) nojalla toimitettuja kanteita.

2. Komitea nimittää tämän sopimuksen tultua voimaan tuomioistuimeen kuusi jäsentä. Tässä nimityksessä
 - a) EU-osapuoli nimittää kaksi jäsentä;
 - b) Singapore nimittää kaksi jäsentä; ja
 - c) EU-osapuoli ja Singapore nimittävät yhdessä kaksi jäsentä, jotka eivät ole unionin minkään jäsenvaltion tai Singaporen kansalaisia.
3. Komitea voi päättää jäsenten määrän lisäämisestä tai pienentämisestä kolmen monikertoina. Lisänimitykset on tehtävä 2 kohdassa vahvistetulta pohjalta.
4. Jäsenillä on oltava omassa maassaan oikeusvirkaan nimittämisen edellyttämä pätevyys tai oltava lakimiehiä, joilla on tunnustettu pätevyys. Heillä on oltava erityisosaaamista tai kokemusta kansainvälisen julkisoikeuden alalla. On toivottavaa, että heillä on asiantuntemusta erityisesti kansainvälisen investointioikeuden, kansainvälisen kauppaoikeuden tai kansainvälisistä sijoituksista tai kansainvälisistä kauppasopimuksista johtuvien riitojen ratkaisemisen alalla.
5. Jäsenet nimitetään kahdeksan vuoden kaudeksi. Välittömästi tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen nimitetyistä kuudesta henkilöstä valitaan kuitenkin arvalla kolme, joiden ensimmäinen toimikausi pidennetään kahteentoista vuoteen. Jäsenen toimikausi voidaan komitean päätöksellä uusia kauden umpeutuessa. Jäsenten paikat täytetään sitä mukaa kuin ne vapautuvat. Henkilö, joka on nimitetty korvaamaan jäsen, jonka toimikausi ei ole kulunut loppuun, hoitaa tehtävää edeltäjänsä kauden loppuun. Henkilö, joka toimikautensa päättyessä toimii jossakin tuomioistuimen jaostossa, voi tuomioistuimen puheenjohtajan luvalla jatkaa toimintaansa kyseisessä jaostossa, kunnes jaoston menettely on saatu päätökseen, ja ainoastaan tätä tarkoitusta varten hänen katsotaan jatkavan toimimista tuomioistuimen jäsenenä.
6. Tuomioistuimella on puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja, jotka ovat vastuussa organisaatiokysymyksistä. Heidät nimitetään neljän vuoden kaudeksi ja valitaan arvalla niistä jäsenistä, jotka on nimitetty 2 kohdan c alakohdan mukaisesti. He toimivat vuorotteluperiaatteen mukaisesti, ja komitean puheenjohtaja valitsee heidät arvalla. Varapuheenjohtaja toimii puheenjohtajan sijaisena puheenjohtajan poissa ollessa.
7. Tuomioistuin käsittelee asioita jaostoissa, jotka koostuvat kolmesta jäsenestä, joiden on oltava 2 kohdan a, b ja c alakohdan mukaisesti nimitettyjä. Jaoston puheenjohtajana toimii se tuomioistuimen jäsen, joka on nimitetty 2 kohdan c alakohdan mukaisesti.
8. Tuomioistuimen puheenjohtajan on 90 päivän kuluessa 3.6 artiklan (Kanteen toimittaminen tuomioistuimeen) mukaisen kanteen jättämisestä nimitettävä vuorotteluperiaatteen mukaisesti ne tuomioistuimen jäsenet, jotka muodostavat kyseistä asiaa käsittelevän jaoston, ja varmistettava, että kunkin jaoston kokoonpano on sattumanvarainen eikä ennakoitavissa, ja annettava kaikille jäsenille tasavertaiset mahdollisuudet toimia.
9. Sen estämättä, mitä 7 kohdassa määrätään, riidan osapuolet voivat sopia, että asiaa käsittelee yksi ainoa jäsen. Tuomioistuimen puheenjohtaja valitsee tämän jäsenen niistä jäsenistä, jotka on nimitetty 2 kohdan c alakohdan mukaisesti. Vastaajan on tarkasteltava tällaista kantajan pyyntöä myötämielisesti, erityisesti jos kantaja on pieni tai keskiurinen yritys tai jos vaadittava korvaus tai hyvitys on suhteellisen pieni. Tällainen

pyyntö olisi esitettävä samaan aikaan, kun kanne toimitetaan 3.6 artiklan (Kanteen toimittaminen tuomioistuimeen) mukaisesti.

10. Tuomioistuin laatii omat työskentelymenettelynsä.
11. Tuomioistuimen jäsenten on varmistettava, että he ovat käytettävissä ja pystyvät hoitamaan tässä jaksossa vahvistetut tehtävät.
12. Jotta varmistetaan, että jäsenet ovat käytettävissä, heille maksetaan komitean päätöksellä vahvistettava kuukausittainen varausmaksu. Tuomioistuimen puheenjohtajalle ja tarvittaessa varapuheenjohtajalle maksetaan jokaiselta työpäivältä tämän jakson mukaisissa tuomioistuimen puheenjohtajan tehtävissä maksu, joka vastaa 3.10 artiklan (Muutoksenhakutuomioistuin) 11 kohdan mukaisesti määritettyä maksua.
13. Varausmaksun ja tuomioistuimen puheenjohtajalle ja tarvittaessa varapuheenjohtajalle jokaiselta työpäivältä tämän jakson mukaisissa tuomioistuimen puheenjohtajan tehtävissä maksettavan maksun maksavat samansuuruisina osina kumpikin osapuoli ICSID:in sihteeristön hallinnoimalle tilille. Jos osapuoli ei maksa varausmaksua tai päiväkohtaista maksua, toinen osapuoli voi halutessaan suorittaa maksun. Tällaiset maksurästit ovat perittävässä sovellettavine korkoineen.
14. Ellei komitea tee päätöstä 15 kohdan mukaisesti, asian käsittelemiseksi perustetun tuomioistuimen jaoston jäsenten muiden maksujen ja kulujen määrä määritetään kanteen jättämispäivänä voimassa olevien ICSID-yleissopimuksen hallinnollisten ja rahoitussääntöjen 14 säännön 1 kohdan mukaisesti, ja tuomioistuin jakaa sen riidan osapuolten kesken 3.21 artiklan (Kustannukset) mukaisesti.
15. Komitea voi päätöksellään pysyvästi muuttaa varausmaksun sekä muut maksut ja kulut säännölliseksi palkaksi. Tässä tapauksessa jäsenet toimivat kokopäiväisesti ja komitea vahvistaa heidän korvauksensa ja muut asiaan liittyvät järjestelykysymykset. Tällöin jäsenet eivät voi harjoittaa muuta toimintaa riippumatta siitä, saako siitä palkkion vai ei, ellei tuomioistuimen puheenjohtaja ole poikkeuksellisesti myöntänyt tähän poikkeusta.
16. ICSID:in sihteeristö toimii tuomioistuimen sihteeristönä ja tarjoaa sille asianmukaista tukea. Tuomioistuin jakaa tällaisen tuen kustannukset riidan osapuolten kesken 3.21 artiklan (Kustannukset) mukaisesti.

3.10 ARTIKLA

Muutoksenhakutuomioistuin

1. Perustetaan muutoksenhakutuomioistuin käsittelemään tuomioistuimen ennakkoratkaisuja koskevia muutoksenhakupyynnöitä.
2. Komitea nimittää tämän sopimuksen tultua voimaan muutoksenhakutuomioistuimeen kuusi jäsentä. Tässä nimityksessä
 - a) EU-osapuoli nimittää kaksi jäsentä;
 - b) Singapore nimittää kaksi jäsentä; ja
 - c) EU-osapuoli ja Singapore nimittävät yhdessä kaksi jäsentä, jotka eivät ole unionin minkään jäsenvaltion tai Singaporen kansalaisia.

3. Komitea voi päättää muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten määrän lisäämisestä tai pienentämisestä kolmen monikertoina. Lisänimitykset on tehtävä 2 kohdassa vahvistetulta pohjalta.
4. Muutoksenhakutuomioistuimen jäsenillä on oltava omassa maassaan korkeimpiin oikeusvirkoihin nimittämisen edellyttämä pätevyys tai oltava lakimiehiä, joilla on tunnustettu pätevyys. Heillä on oltava erityisosaamista tai asiantuntemusta kansainvälisen julkisoikeuden alalla. On toivottavaa, että heillä on asiantuntemusta erityisesti kansainvälisen investointioikeuden, kansainvälisen kauppaoikeuden tai kansainvälisistä sijoituksista tai kansainvälisistä kauppasopimuksista johtuvien riitojen ratkaisemisen alalla.
5. Muutoksenhakutuomioistuimen jäsenet nimitetään kahdeksan vuoden kaudeksi. Välittömästi tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen nimitetyistä kuudesta henkilöstä valitaan kuitenkin arvalla kolme, joiden ensimmäinen toimikausi pidennetään kahteen toista vuoteen. Jäsenen toimikausi voidaan komitean päätöksellä uusia kauden umpeutuessa. Jäsenten paikat täytetään sitä mukaa kuin ne vapautuvat. Henkilö, joka on nimitetty korvaamaan jäsen, jonka toimikausi ei ole kulunut loppuun, hoitaa tehtävää edeltäjänsä kauden loppuun. Henkilö, joka toimikautensa päättyessä toimii jossakin muutoksenhakutuomioistuimen jaostossa, voi muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajan luvalla jatkaa toimintaansa kyseisessä jaostossa, kunnes jaoston menettely on saatu päätökseen, ja ainoastaan tätä tarkoitusta varten hänen katsotaan jatkavan toimimista muutoksenhakutuomioistuimen jäsenenä.
6. Muutoksenhakutuomioistuimella on puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja, jotka ovat vastuussa organisaatiokysymyksistä. Heidät nimitetään neljän vuoden kaudeksi ja valitaan arvalla niistä jäsenistä, jotka on nimitetty 2 kohdan c alakohdan mukaisesti. He toimivat vuorotteluperiaatteen mukaisesti, ja komitean puheenjohtaja valitsee heidät arvalla. Varapuheenjohtaja toimii puheenjohtajan sijaisena puheenjohtajan poissa ollessa.
7. Muutoksenhakutuomioistuin käsittelee asioita jaostoissa, jotka koostuvat kolmesta jäsenestä, joiden on oltava 2 kohdan a, b ja c alakohdan mukaisesti nimitettyjä. Jaoston puheenjohtajana toimii se tuomioistuimen jäsen, joka on nimitetty 2 kohdan c alakohdan mukaisesti.
8. Muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajan on nimitettävä vuorotteluperiaatteen mukaisesti ne muutoksenhakutuomioistuimen jäsenet, jotka muodostavat kyseistä muutoksenhakupyyntöä käsittelevän jaoston, ja varmistettava, että kunkin jaoston kokoonpano on sattumanvarainen eikä ennakoitavissa, ja annettava kaikille jäsenille tasavertaiset mahdollisuudet toimia.
9. Muutoksenhakutuomioistuin laatii omat työskentelymenettelynsä.
10. Muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten on varmistettava, että he ovat käytettävissä ja pystyvät hoitamaan tässä jaksossa vahvistetut tehtävät.
11. Jotta varmistetaan, että jäsenet ovat käytettävissä, heille maksetaan komitean päätöksellä vahvistettava kuukausittainen varausmaksu ja maksu jokaiselta päivältä, jonka he

työskentelevät jäseninä. Muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajalle ja tarvittaessa varapuheenjohtajalle maksetaan jokaiselta työpäivältä tämän jakson mukaisissa muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajan tehtävissä maksu.

12. Varausmaksun ja muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajalle ja tarvittaessa varapuheenjohtajalle jokaiselta työpäivältä tämän jakson mukaisissa muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajan tehtävissä maksettavan maksun maksavat samansuuruisina osina kumpikin osapuoli ICSID:in sihteeristön hallinnoimalle tilille. Jos osapuoli ei maksa varausmaksua tai päiväkohtaista maksua, toinen osapuoli voi halutessaan suorittaa maksun. Tällaiset maksurästit ovat perittävässä sovellettavine korkoineen.
13. Komitea voi päätöksellään pysyvästi muuttaa varausmaksun sekä päiväkohtaiset maksut säännölliseksi palkaksi. Tässä tapauksessa muutoksenhakutuomioistuimen jäsenet toimivat kokopäiväisesti ja komitea vahvistaa heidän korvauksensa ja muut asiaan liittyvät järjestelykysymykset. Tässä tapauksessa muutoksenhakutuomioistuimen jäsenet eivät voi harjoittaa muuta toimintaa riippumatta siitä, saako siitä palkkion vai ei, ellei muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtaja ole poikkeuksellisesti myöntänyt tähän poikkeusta.
14. ICSID:in sihteeristö toimii muutoksenhakutuomioistuimen sihteeristönä ja tarjoaa sille asianmukaista tukea. Tuomioistuin jakaa tällaisen tuen kustannukset riidan osapuolten kesken 3.21 artiklan (Kustannukset) mukaisesti.

3.11 ARTIKLA

Etiikka

1. Tuomioistuimen ja muutoksenhakutuomioistuimen jäsenet on valittava henkilöistä, joiden riippumattomuudesta ei ole epäilystä. Heillä ei saa olla sidoksia mihinkään hallitukseen, eivätkä he etenkään saa ottaa käsiteltävään riitaan liittyviä ohjeita miltään hallitukselta tai organisaatiolta. He eivät saa osallistua minkään sellaisen riidan tarkasteluun, jossa voisi syntyä suora tai epäsuora eturistiriita. Näin toimiessaan heidän on noudatettava liitettä 7 (Tuomioistuimen ja muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten sekä sovittelijoiden käytännesäännöt). Lisäksi tuomioistuimen jäsenten on nimittämisensä jälkeen pidättäydyttävä toimimasta neuvonantajana, osapuolen nimittämänä asiantuntijana tai osapuolen nimeämänä todistajana missään avoimessa tai uudessa sijoitussuojaa koskevassa riidassa, joka kuuluu tämän tai jonkin muun kansainvälisen sopimuksen tai kansallisen lainsäädännön piiriin.
2. Jos riidan osapuoli katsoo, että tuomioistuimen jäsentä koskee eturistiriita, se voi tehdä ilmoituksen kyseisen jäsenen nimittämisen vastustamisesta tapauksen mukaan joko tuomioistuimen puheenjohtajalle tai muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajalle. Ilmoitus vastustamisesta on lähetettävä 15 päivän kuluessa päivästä, jona tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen jaoston kokoonpano on ilmoitettu riidan osapuolelle, tai 15 päivän kuluessa päivästä, jona merkitykselliset tosiseikat tulivat sen tietoon, jos niiden ei kohtuudella voida olettaa olleen tiedossa jaoston muodostamisaikana. Vastustamisilmoituksessa on ilmoitettava vastustamisen perusteet.
3. Jos vastustamisen kohteena oleva jäsen ei ole 15 päivän kuluessa vastustamista koskevan ilmoituksen päivämäärästä päättänyt erota, tapauksen mukaan tuomioistuimen puheenjohtajan tai muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajan on riidan osapuolia kuultuaan ja annettuaan jäsenelle mahdollisuuden esittää mahdolliset huomautuksensa

tehtävä päätös 45 päivän kuluessa vastustamista koskevan ilmoituksen vastaanottamisesta ja ilmoitettava siitä välittömästi riidan osapuolille ja jaoston muille jäsenille.

4. Tapauksessa, jossa vastustetaan tuomioistuimen puheenjohtajan tekemää nimitystä jaostoon, päätöksen tekee muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtaja ja päin vastoin.
5. Muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajan perustellusta suosituksesta osapuolet voivat komitean päätöksellä poistaa tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen jäsenen, jos hänen käytöksensä ei ole yhdenmukaista 1 kohdassa vahvistettujen velvollisuuksien kanssa eikä yhteensopivaa tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen jäsenyyden jatkumisen kanssa. Jos väitteen kohteena oleva käytös koskee muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajaa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen puheenjohtajan on annettava asiasta perusteltu suositus. Tämän kohdan vuoksi vapautuvien paikkojen täyttämiseen sovelletaan 3.9 artiklan (Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin) 5 kohtaa ja 3.10 artiklan (Muutoksenhakutuomioistuin) 4 kohtaa soveltuvin osin.

3.12 ARTIKLA

Monenvälinen riitojenratkaisujärjestelmä

Osapuolet pyrkivät keskenään ja yhdessä muiden asiasta kiinnostuneiden kauppakumppanien kanssa perustamaan sijoituksia käsittelevän monenvälisen tuomioistuimen ja muutoksenhakujärjestelyn sijoituksia koskevien kansainvälisten riitojen ratkaisemista varten. Kun tällainen monenvälinen järjestely on perustettu, komitea tarkastelee sellaisen päätöksen tekemistä, jolla vahvistetaan, että tämän jakson piiriin kuuluvat sijoitusriidat ratkaistaan kyseisen monenvälisen järjestelyn mukaisesti, ja jossa vahvistetaan tarvittavat siirtymäjärjestelyt.

3.13 ARTIKLA

Sovellettava lainsäädäntö ja tulkintasäännöt

1. Tuomioistuimen on päätettävä, rikkooko kanteen kohteena oleva kohtelu toisen luvun (Sijoitusten suoja) mukaista velvoitetta.
2. Jollei 3 kohdasta muuta johdu, tuomioistuin tulkitsee tätä sopimusta valtiosopimus oikeutta koskevan Wienin yleissopimuksen ja osapuolten välillä sovellettavien muiden kansainvälisen oikeuden sääntöjen ja periaatteiden mukaisesti.
3. Jos tulkintakysymyksistä ilmenee vakavia epäilyjä, jotka voivat vaikuttaa tähän sopimukseen liittyviin seikkoihin, komitea voi 4.1 artiklan (Komitea) 4 kohdan f alakohdan mukaisesti antaa tämän sopimuksen määräysten tulkintasääntöjä. Komitean antama tulkinta sitoo tuomioistuinta ja muutoksenhakutuomioistuinta, ja kaikkien tuomioiden on oltava tällaisen päätöksen mukaisia. Komitea voi päättää, että tulkinta on sitova määräpäivästä alkaen.

3.14 ARTIKLA

Ilmeisen perusteettomat kanteet

1. Vastaaaja voi viimeistään kolmenkymmenen päivän kuluttua tuomioistuimen jaoston asettamisesta 3.9 artiklan (Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin) mukaisesti ja joka

tapauksessa ennen tuomioistuimen jaoston ensimmäistä istuntoa jättää vastalauseen sillä perusteella, että kanne on ilmeisen perusteeton.

2. Vastaajan on mahdollisimman tarkoin täsmennettävä tällaisen vastalauseen peruste.
3. Tarjottuaan riidan osapuolille mahdollisuuden esittää huomautuksensa vastalauseesta tuomioistuin antaa jaoston ensimmäisessä istunnossa tai viipymättä sen jälkeen vastalauseetta koskevan päätöksen tai väliaikaisen tuomion.
4. Tällä menettelyllä ja tuomioistuimen mahdollisella päätöksellä ei rajoiteta vastaajan oikeutta esittää 3.15 artiklan (Oikeudellisesti perusteettomat kanteet) nojalla tai käsittelyn aikana vastalause, joka koskee kanteen oikeudellisia ansioita, eikä myöskään rajoiteta tuomioistuimen toimivaltaa käsitellä muita vastalauseita esikysymyksenä.

3.15 ARTIKLA

Oikeudellisesti perusteettomat kanteet

1. Rajoittamatta tuomioistuimen toimivaltaa käsitellä muita vastalauseita esikysymyksenä tai vastaajan oikeutta esittää muita vastaavia vastalauseita minä hyvänsä sopivana ajankohtana tuomioistuimen on käsiteltävä ja tehtävä esikysymyksenä päätös kaikista vastaajan vastalauseista, joiden mukaan tämän jakson mukaisesti esitetty kanne tai jokin sen osa ei ole kanne, josta voidaan antaa kantajan eduksi välitystuomio 3.6 artiklan (Kanteen toimittaminen tuomioistuimeen) mukaisesti, vaikka kanteessa esitettyjen seikkojen oletettaisiin olevan totta. Tuomioistuin voi tarkastella myös muita merkityksellisiä tosiseikkoja, jotka eivät ole riidan kohteena.
2. Edellä olevan 1 kohdan mukainen vastalause on toimitettava tuomioistuimelle mahdollisimman pian sen jälkeen, kun tuomioistuimen jaosto on asetettu ja joka tapauksessa viimeistään sinä päivänä, jonka tuomioistuin vahvistaa vastaajalle sen vastaväitteen tai vastineen esittämistä varten tai, kun kyseessä on kanteen muutos, päivänä, jonka tuomioistuin vahvistaa vastaajalle sen muutokseen antaman vastauksen esittämistä varten. Vastalauseetta ei voi jättää 1 kohdan mukaisesti sinä aikana, kun 3.14 artiklan (Ilmeisen perusteettomat kanteet) mukainen menettely on kesken, ellei tuomioistuin myönnä oikeutta esittää vastalause tämän artiklan nojalla, kun se on ottanut asianmukaisesti huomioon tapauksen olosuhteet.
3. Otettuaan vastaan 1 kohdan mukaisen vastalauseen tuomioistuimen on keskeytettävä kaikki asiakysymysten käsittely, ellei se katso vastalauseetta ilmeisen perusteettomaksi, ja vahvistettava vastalauseen tarkastelulle aikataulu, joka on yhteensopiva mahdollisten muiden esikysymysten tarkastelua varten vahvistetun aikataulun kanssa, sekä annettava vastalauseetta koskeva päätös tai väliaikainen tuomio ja esitettävä sen perusteet.

3.16 ARTIKLA

Menettelyn avoimuus

Tämän jakson mukaisiin riitoihin sovelletaan liitettä 8 (Asiakirjojen julkisuutta, kuulemisia ja kolmansien osapuolten mahdollisuutta esittää huomautuksia koskevat säännöt).

3.17 ARTIKLA

Muu kuin riidan osapuolena oleva sopimuksen osapuoli

1. Tuomioistuin ottaa vastaan tai, riidan osapuolia kuultuaan, voi pyytää muilta kuin riidan osapuolena olevilta sopimuksen osapuolilta suullisia tai kirjallisia huomautuksia sopimuksen tulkintaan liittyvistä kysymyksistä.
2. Tuomioistuin ei tee päätelmiä sen perusteella, että 1 kohdan mukaiseen pyyntöön ei ole saatu tällaisia huomautuksia tai vastauksia.
3. Tuomioistuin varmistaa, että mahdolliset huomautukset eivät häiritse menettelyä tai kohtuuttomasti kuormita sitä tai aiheuta epäoikeudenmukaista haittaa millekään riidan osapuolelle.
4. Tuomioistuin varmistaa myös, että riidan osapuolet saavat kohtuullisen mahdollisuuden esittää näkemyksiään kaikista huomautuksista, joita muu kuin riidan osapuolena oleva sopimuksen osapuoli on esittänyt.

3.18 ARTIKLA

Tuomio

1. Kun tuomioistuin päättää, että kanteen kohteena oleva kohtelu rikkoo toisen luvun (Sijoitusten suoja) mukaista velvoitetta, tuomioistuin voi määrätä joko erikseen tai yhdessä ainoastaan
 - a) rahallisia korvauksia mahdollisesti sovellettavine korkoineen; ja
 - b) omaisuuden palauttamisen sillä edellytyksellä, että vastaaja voi palauttamisen sijaan maksaa rahallisia korvauksia ja mahdollista korkoa, jotka tuomioistuin on määrittänyt toisen luvun (Sijoitusten suoja) mukaisesti.
2. Rahalliset vahingonkorvaukset eivät saa olla suurempia kuin kantajan tai, tapauksen mukaan, sen paikallisesti sijoittautuneen yhtiön kärsimä tappio, joka on seurausta toisen luvun (Sijoitusten suoja) sovellettavien määräysten rikkomisesta, mistä vähennetään kaikki asianomaisen osapuolen jo maksamat aiemmat korvaukset ja hyvitykset. Tuomioistuin ei määrää rankaisevaa vahingonkorvausta.
3. Jos kanne on esitetty paikallisesti sijoittautuneen yhtiön puolesta, tuomio on osoitettava paikallisesti sijoittautuneelle yhtiölle.
4. Yleensä tuomioistuimen olisi annettava väliaikainen tuomio 18 kuukauden kuluessa kanteen esittämisestä. Jos tuomioistuin katsoo, että se ei voi antaa väliaikaista tuomiota 18 kuukauden kuluessa, sen on ilmoitettava riidan osapuolille kirjallisesti viivästyksen syyt sekä arvio ajasta, jonka se tarvitsee väliaikaisen tuomion antamiseksi. Väliaikainen tuomio muuttuu lopulliseksi, jos 90 päivän kuluessa sen antamisesta kumpikaan riidan osapuoli ei ole hakenut muutosta muutoksenhakutuomioistuimelta.

3.19 ARTIKLA

Muutoksenhakumenettely

1. Kumpikin riidan osapuoli voi hakea muutoksenhakutuomioistuimelta muutosta 90 päivän kuluessa tuomion antamisesta. Muutoksenhaun perusteet ovat seuraavat:

- a) tuomioistuin on tulkinnut tai soveltanut sovellettavaa lainsäädäntöä virheellisesti;
 - b) tuomioistuin on tehnyt selkeän virheen tosiseikkojen arvioinnissa, mukaan luetuna sovellettavan kansallisen lainsäädännön arviointi; tai
 - c) ICSID-yleissopimuksen 52 artiklassa esitetyt perusteet siinä määrin kuin ne eivät kuulu a ja b alakohtien piiriin.
2. Jos muutoksenhakutuomioistuin hylkää valituksen, väliaikaisesta tuomiosta tulee lopullinen. Muutoksenhakutuomioistuin voi myös hylätä valituksen kiireellisesti, kun on selvää, että valitus on ilmeisen perusteeton, jolloin väliaikaisesta tuomiosta tulee lopullinen.
 3. Jos muutoksenhaku on aiheellinen, muutoksenhakutuomioistuin muuttaa tai peruuttaa väliaikaisessa tuomiossa annetut oikeudelliset ratkaisut ja päätelmät kokonaisuudessaan tai osittain. Muutoksenhakutuomioistuin palauttaa asian tuomioistuimen käsitteelyyn ja täsmentää, miten se on muuttanut tai peruuttanut tuomioistuimen asiaan kuuluvia ratkaisuja ja päätelmiä. Muutoksenhakutuomioistuimen ratkaisut ja päätelmät sitovat tuomioistuinta ja sen on tarvittaessa riidan osapuolia kuultuaan tarkistettava tämän mukaisesti alustavaa tuomiotaan. Tuomioistuimen on pyrittävä antamaan tarkistettu tuomio 90 päivän kuluessa siitä, kun asia on palautettu sen käsiteltäväksi.
 4. Yleensä muutoksenhakumenettely ei pidä kestää enemmän kuin 180 päivää alkaen siitä päivästä, jona riidan osapuoli virallisesti ilmoittaa hakevansa muutosta, siihen päivään, jona muutoksenhakutuomioistuin antaa päätöksensä. Jos muutoksenhakutuomioistuin katsoo, että se ei voi antaa päätöstä 180 päivän kuluessa, sen on ilmoitettava riidan osapuolille kirjallisesti viivästyksen syyt sekä arvio ajasta, jonka se tarvitsee päätöksen antamiseksi. Menettelyn kesto ei missään tapauksessa saisi ylittää 270 päivää.
 5. Valituksen tekevän riidan osapuolen on annettava vakuus muutoksenhaun kustannusten osalta. Kyseisen riidan osapuolen on annettava myös muu muutoksenhakutuomioistuimen mahdollisesti määräämä vakuus.
 6. 3.8 artiklan (Kolmannen osapuolen rahoitus), liitteen 8 (Asiakirjojen julkisuutta, kuulemisia ja kolmansien osapuolten mahdollisuutta esittää huomautuksia koskevat säännöt), 3.17 (Muu kuin riidan osapuolena oleva sopimuksen osapuoli) ja 3.21 artiklan (Kustannukset) määräyksiä sovelletaan muutoksenhakumenettelyyn soveltuvin osin.

3.20 ARTIKLA

Korvaus tai muu hyvitys

Vastaaja ei saa esittää eikä tuomioistuin hyväksy puolustuksena, vastakanteena, kuittausoikeuksina tai mistään muusta syystä sitä, että kantaja on saanut tai saa myöhemmin korvausta tai muuta hyvitystä vakuutus- tai takaussopimuksen mukaisesti siitä vahingosta tai sen osasta, johon tämän jakson mukaisesti käynnistetyssä riita-asiassa haetaan korvausta.

3.21 ARTIKLA

Kustannukset

1. Tuomioistuin määrää menettelyn kustannukset riidan hävinneen osapuolen maksettaviksi. Poikkeuksellisissa olosuhteissa tuomioistuin jakaa kustannukset riidan osapuolten kesken, jos se katsoo, että jakaminen on asianmukaista tapaukseen liittyvissä olosuhteissa.
2. Muut kohtuulliset kustannukset, myös oikeudellinen edustus ja oikeusapu, ovat hävinneen osapuolen vastuulla, ellei tuomioistuin määrää, että tällainen kustannusten jako ei ole asianmukainen tapaukseen liittyvissä olosuhteissa.
3. Jos vain jotkin osat kanteesta ovat olleet menestyksellisiä, kustannukset on jaettava suhteessa kanteen menestyksellisten osien määrään tai laajuuteen.
4. Jos kanne tai kanteen osat on hylätty 3.14 artiklaa (Ilmeisen perusteettomat kanteet) tai 3.15 artiklaa (Oikeudellisesti perusteettomat kanteet) soveltaen, tuomioistuin määrää kaikki tällaisiin kanteisiin tai niiden osiin liittyvät kustannukset, mukaan luettuina oikeudenkäyntikulut ja muut kohtuulliset kustannukset, myös oikeudellinen edustus ja oikeusapu, hävinneen osapuolen vastuulle.
5. Komitea harkitsee maksuja koskevien täydentävien sääntöjen antamista, jotta voidaan määrittää oikeudellisen edustuksen ja oikeusavun kustannusten enimmäismäärä, joka voi koitua hävinneiden osapuolten tiettyjen ryhmien kannettavaksi. Tällaisissa täydentävissä säännöissä on otettava huomioon kantajan rahavarat, kun kantaja on luonnollinen henkilö taikka pieni tai keskisuuri yritys. Komitean on pyrittävä hyväksymään tällaiset täydentävät säännöt viimeistään vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta.

3.22 ARTIKLA

Tuomioiden täytäntöönpano

1. Tämän jakson nojalla annettua tuomiota ei voida panna täytäntöön, ennen kuin se on tullut lopulliseksi 3.18 (Tuomio) artiklan 4 kohdan tai 3.19 artiklan (Muutoksenhaku-menettely) 2 tai 3 kohdan mukaisesti. Tuomioistuimen tämän jakson nojalla antamat lopulliset tuomiot ovat sitovia riidan osapuolten välillä eikä niihin sovelleta muutoksenhakua, tarkastelua, sivuuttamista, mitättömäksi tekemistä, tai mitään muuta oikeus-suojakeinoa.
2. Kunkin osapuolen on tunnustettava tämän sopimuksen nojalla annettu tuomio ja pantava omalla alueellaan maksuvelvollisuus täytäntöön samalla tavoin kuin, jos kyseessä olisi osapuolen oman tuomioistuimen lopullinen tuomio.
3. Tuomion täytäntöönpanoon sovelletaan voimassaolevaa lainsäädäntöä, joka koskee tuomioita ja välitystuomioita paikassa, jossa täytäntöönpanoa haetaan.
4. Selkeyden vuoksi todetaan, että neljännen luvun (Institutionaaliset, yleiset ja loppumääräykset) 4.11 artiklalla (Ei välitöntä vaikutusta) ei estetä tämän jakson nojalla annettujen tuomioiden tunnustamista, täytäntöönpanoa ja täytäntöönpanon valvontaa.
5. New Yorkin yleissopimuksen I artiklan soveltamista varten tämän jakson mukainen lopullinen tuomio on välimiesoikeuden tuomio, johon liittyvän kanteen katsotaan johduvan kaupallisesta suhteesta tai liiketoimesta.

6. Selkeyden vuoksi, ja jollei 1 kohdasta muuta johdu, todetaan, että jos kanne on toimitettu riitojenratkaisuun 3.6 artiklan (Kanteen toimittaminen tuomioistuimeen) 1 kohdan a alakohdan nojalla, tämän jakson mukaisesti annettu lopullinen tuomio katsotaan ICSID-yleissopimuksen IV luvun 6 jakson mukaiseksi tuomioksi.

3.23 ARTIKLA

Sopimuksen osapuolten rooli

1. Kumpikaan osapuoli ei saa antaa diplomaattista suojelua tai esittää kansainvälistä kantea, joka koskee riitaa, jonka toimittamisesta tämän jakson mukaiseen riitojenratkaisuun jokin sen sijoittaja ja toinen osapuoli ovat sopineet tai jonka ne ovat toimittaneet tällaiseen menettelyyn, ellei tällainen toinen osapuoli ole jättänyt noudattamatta tällaisessa riidassa annettua välitystuomiota. Tämän kohdan soveltamista varten diplomaattiseen suojeluun eivät sisälly epäviralliset diplomaattiset yhteydet, joiden ainoana tarkoituksena on helpottaa riidan ratkaisua.
2. Selkeyden vuoksi todetaan, että 1 kohdalla ei suljeta pois mahdollisuutta, että osapuoli turvautuu kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) B jakson (Osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) mukaisiin riitojenratkaisumenettelyihin yleisesti sovellettavan toimenpiteen osalta, vaikka kyseisen toimenpiteen väitettäisiin rikkoneen sopimusta tietyn sijoituksen osalta, jota koskeva kanne on esitetty 3.6 artiklan (Kanteen toimittaminen tuomioistuimeen) mukaisesti ja rajoittamatta 3.17 artiklaa (Muu kuin riidan osapuolena oleva sopimuksen osapuoli).

3.24 ARTIKLA

Käsittelyn yhdistäminen

1. Jos on 3.6 artiklan (Kanteen toimittaminen välimiesmenettelyyn) mukaisesti on erikseen toimitettu kaksi tai useampia kanteita, joissa on yhteinen oikeudellinen kysymys tai tosiseikka ja jotka johtuvat samoista tapahtumista tai olosuhteista, riidan osapuoli voi hakea tuomioistuimen erillisen jaoston, jäljempänä 'käsittelyn yhdistämisestä vastaava jaosto', asettamista ja pyytää, että tällainen jaosto antaa määräyksen käsittelyn yhdistämisestä seuraavasti:
 - a) kaikkien määräyksen piiriin haettavien osapuolten suostumuksella, jolloin riidan osapuolten on toimitettava yhteinen pyyntö 3 kohdan mukaisesti; tai
 - b) 2–12 kohdan mukaisesti sillä edellytyksellä, että määräyksen piiriin haetaan vain yhtä vastaajaa.
2. Käsittelyn yhdistämistä hakevan riidan osapuolen on ensin toimitettava ilmoitus riidan muille osapuolille, joiden sisällyttämistä määräyksen piiriin haetaan. Tässä ilmoituksessa on täsmennettävä:
 - a) kaikkien riidan niiden osapuolten nimet ja osoitteet, joiden sisällyttämistä määräyksen piiriin haetaan;
 - b) kanteet tai niiden osat, joiden sisällyttämistä määräyksen piiriin haetaan; ja
 - c) haettavan määräyksen perusteet.

Riidan osapuolten on pyrittävä sopimaan haettavasta käsittelyn yhdistämisestä koskevasta määräyksestä ja sovellettavista riitojenratkaisusäännöistä.

3. Jos 2 kohdassa tarkoitetut riidan osapuolet eivät ole kolmenkymmenen päivän kuluessa ilmoituksesta päässeet sopimukseen käsittelyn yhdistämisestä, riidan osapuoli voi esittää käsittelyn yhdistämistä koskevan pyynnön 3–7 kohdan mukaisesti. Pyyntö on toimitettava kirjallisena tuomioistuimen puheenjohtajalle ja kaikille riidan osapuolille, joiden sisällyttämistä määräyksen piiriin haetaan. Tällaisessa pyynnössä on täsmennettävä
- kaikkien riidan niiden osapuolten nimet ja osoitteet, joiden sisällyttämistä määräyksen piiriin haetaan;
 - kanteet tai niiden osat, joiden sisällyttämistä määräyksen piiriin haetaan; ja
 - haettavan määräyksen perusteet.

Jos riidan osapuolet ovat päässeet sopimukseen kanteiden käsittelyn yhdistämisestä, niiden on toimitettava yhteinen pyyntö tuomioistuimen puheenjohtajalle tämän kohdan mukaisesti.

4. Ellei tuomioistuimen puheenjohtaja totea kolmenkymmenen päivän kuluessa 3 kohdan mukaisen pyynnön vastaanottamisesta, että pyyntö on ilmeisen perusteeton, asetetaan käsittelyn yhdistämisestä vastaava tuomioistuimen jaosto 3.9 artiklan (Ensimmäisen asteen tuomioistuin) 8 kohdan mukaisesti.
5. Käsittelyn yhdistämisestä vastaavan tuomioistuimen jaoston on toimittava seuraavalla tavalla:
- elleivät kaikki riidan osapuolet toisin sovi, kun kaikki kanteet, joihin haetaan määräystä käsittelyn yhdistämisestä, on toimitettu samojen riitojenratkaisusääntöjen mukaisesti, käsittelyn yhdistämisestä vastaavan jaoston on toimittava kyseisten riitojenratkaisusääntöjen mukaisesti;
 - kun kanteita, joihin haetaan määräystä käsittelyn yhdistämisestä, ei ole toimitettu samojen riitojenratkaisusääntöjen mukaisesti:
 - riidan osapuolet voivat sopia sovellettavista riitojenratkaisusäännöistä, jotka ovat käytettävissä 3.6 artiklan (Kanteen toimittaminen tuomioistuimeen) mukaisesti ja joita sovelletaan yhdistettyyn menettelyyn; tai
 - jos riidan osapuolet eivät pysty sopimaan riitojenratkaisusäännöistä kolmenkymmenen päivän kuluessa 3 kohdan mukaisen pyynnön esittämisestä, yhdistettyyn menettelyyn sovelletaan UNCITRAL:in välimiesmenettelysääntöjä.
6. Jos yhdistetystä käsittelystä vastaava jaosto katsoo, että kahdessa tai useammassa kanteessa, jotka on toimitettu 3.6 artiklan (Kanteen toimittaminen tuomioistuimeen) mukaisesti, on yhteinen oikeudellinen kysymys tai tosiseikka ja ne johtuvat samoista tapahtumista tai olosuhteista, yhdistetystä käsittelystä vastaava jaosto voi kanteiden oikeudenmukaisen ja tehokkaan ratkaisun vuoksi, tuomioiden johdonmukaisuus mukaan lukien, ja kuultuaan riidan osapuolia määräyksellään
- käyttää toimivaltaansa ja kuulla ja antaa tuomion kaikista kanteista tai osasta niitä; tai
 - käyttää toimivaltaansa ja kuulla ja antaa tuomion yhdestä tai useammasta kanteesta, josta annettavan tuomion se uskoo auttavan muiden ratkaisussa.

7. Kun yhdistetystä käsittelystä vastaava tuomioistuin on asetettu, sellainen kantaja, joka on toimittanut kanteen 3.6 artiklan (Kanteen toimittaminen tuomioistuimeen) mukaisesti ja jota ei ole nimetty 3 kohdan mukaisesti esitetystä pyynnössä, voi esittää yhdistetystä käsittelystä vastaavalle jaostolle kirjallisen pyynnön sen sisällyttämisestä 6 kohdan mukaisesti mahdollisesti annettavaan määräykseen. Tällaisen pyynnön on oltava 3 kohdassa vahvistettujen vaatimusten mukainen.
8. Yhdistetystä käsittelystä vastaava jaosto voi riidan osapuolen hakemuksesta ennen 6 kohdan mukaisen päätöksen antamista määrätä, että 3.9 artiklan (Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin) mukaisesti asetetun jaoston menettely keskeytetään, ellei viimeksi mainittu jaosto ole jo lykännyt menettelyään.
9. Edellä olevan 3.9 artiklan (Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin) mukaisesti asetetulla tuomioistuimen jaostolla ei ole toimivaltaa sellaiseen kanteeseen tai kanteen osaan, johon yhdistetystä käsittelystä vastaava jaosto käyttää toimivaltaa, ja 3.9 artiklan (Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin) mukaisesti asetetun tuomioistuimen jaoston menettely keskeytetään tai sitä lykätään vastaavasti.
10. Yhdistetystä käsittelystä vastaavan tuomioistuimen jaoston tuomio, joka koskee niitä kanteita tai kanteiden osia, joihin se käyttää toimivaltaa, sitoo 3.9 artiklan (Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin) mukaisesti asetetun tuomioistuimen jaostoja tällaisten kanteiden osalta siitä päivästä, jona tuomio tulee lopulliseksi 3.18 (Tuomio) artiklan 4 kohdan tai 3.19 artiklan (Muutoksenhakumenettely) 2 tai 3 kohdan mukaisesti.
11. Kantaja voi vetää kanteensa tai sen osan, jota käsittelyn yhdistäminen koskee, pois riitojenratkaisumenettelystä tämän artiklan nojalla sillä edellytyksellä, että tällaista kanteita tai sen osaa ei voida tämän jälkeen toimittaa uudelleen 3.6 artiklan (Kanteen toimittaminen tuomioistuimeen) mukaisesti.
12. Yhdistetystä käsittelystä vastaava jaosto voi riidan yhden tai useamman osapuolen pyynnöstä toteuttaa tarpeelliseksi katsomiaan toimenpiteitä turvatakseen riidan mainitun osapuolen suojattujen tietojen luottamuksellisuuden muihin riidan osapuoliin nähden. Tällaisiin toimenpiteisiin voi sisältyä suojattuja tietoja sisältävistä asiakirjoista laadittujen editoitujen toisintojen toimittamisen salliminen muille riidan osapuolille tai järjestelyt kuulemisten pitämiseksi osittain yksityisinä.

B JAKSO

OSAPUOLTEN VÄLISTEN RIITAJEN RATKAISEMINEN

3.25 ARTIKLA

Soveltamisala

Tätä jaksoa sovelletaan kaikkiin tämän sopimuksen määräysten tulkintaan ja soveltamiseen liittyviin riitoihin, jollei toisin nimenomaan määrätä.

3.26 ARTIKLA

Neuvottelut

HE 6/2022 vp

1. Osapuolet pyrkivät ratkaisemaan kaikki 3.25 artiklassa (Soveltamisala) tarkoitettujen määräysten tulkintaa ja soveltamista koskevat erimielisyydet käymällä neuvotteluja hyvässä hengessä ja siten, että tavoitteena on päästä yhteisesti sovittuun ratkaisuun.
2. Osapuoli pyytää neuvotteluja esittämällä toiselle osapuolelle kirjallisen pyynnön, jonka jäljennös toimitetaan komitealle ja jossa selvitetään pyynnön syyt ja yksilöidään kyseessä oleva toimenpide, 3.25 artiklassa (Soveltamisala) tarkoitettuja sovellettavat määräykset sekä syyt tällaisten määräysten soveltamiseen.
3. Neuvottelut on pidettävä 30 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamispäivästä, ja ne on käytävä, jolleivät osapuolet muuta sovi, valituksen kohteena olevan osapuolen alueella. Neuvottelut katsotaan loppuun suoritetuiksi 60 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta, jolleivät osapuolet toisin sovi. Neuvottelut ovat luottamuksellisia, eivätkä ne vaikuta kummankaan osapuolen oikeuteen ryhtyä muihin toimenpiteisiin.
4. Neuvottelut kiireellisistä asioista on järjestettävä 15 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta, ja ne katsotaan loppuun suoritetuiksi 30 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta, elleivät osapuolet toisin sovi.
5. Jos osapuoli, jolle neuvottelupyyntö on tehty, ei vastaa pyyntöön kymmenen päivän kuluessa sen vastaanottamisesta tai jos neuvotteluja ei järjestetä 3 tai 4 kohdassa vahvistettujen määräaikojen kuluessa tai jos neuvottelut on suoritettu loppuun mutta yhteisesti sovittuun ratkaisuun ei ole päästy, valituksen tehnyt osapuoli voi pyytää välimiespaneelin asettamista 3.28 artiklan (Välimiesmenettelyn aloittaminen) mukaisesti.

3.27 ARTIKLA

Sovittelu

Osapuoli voi pyytää toista osapuolta osallistumaan liitteen 10 (Osapuolten välisten riitojen sovittelujärjestelmä) mukaisesti sovittelumenettelyyn, joka koskee jotakin osapuolten välisiin sijoituksiin kielteisesti vaikuttavaa toimenpidettä.

3.28 ARTIKLA

Välimiesmenettelyn aloittaminen

1. Jos osapuolet eivät ole onnistuneet ratkaisemaan riitaa 3.26 artiklassa (Neuvottelut) määrättyjen neuvottelujen avulla, valituksen tehnyt osapuoli voi pyytää välimiespaneelin asettamista.
2. Välimiespaneelin asettamista koskeva pyyntö on tehtävä kirjallisesti valituksen kohteena olevalle osapuolelle sekä komitealle. Valituksen tehneen osapuolen on pyynnössään nimettävä kohteena oleva toimenpide ja selitettävä, millä tavoin kyseinen toimenpide rikkoo 3.25 artiklassa (Soveltamisala) tarkoitettuja määräyksiä, siten, että selitykseen selkeästi sisältyvät riittävät oikeudelliset perusteet valitusta varten.

3.29 ARTIKLA

Välimiespaneelin asettaminen

1. Välimiespaneeli koostuu kolmesta välimiehestä.

2. Osapuolet neuvottelevat välimiespaneelin kokoonpanosta viiden päivän kuluessa siitä päivästä, jona valituksen kohteena oleva osapuoli on vastaanottanut 3.28 artiklan (Välimiesmenettelyn aloittaminen) 1 kohdassa tarkoitetun pyynnön.
3. Jos osapuolet eivät pääse sopimukseen välimiespaneelin puheenjohtajasta kymmenen päivän kuluessa 2 kohdassa tarkoitettujen neuvotteluiden aloittamisesta, komitean puheenjohtajan tai tämän valtuuttaman henkilön on kahdenkymmenen päivän kuluessa 2 kohdassa tarkoitettujen neuvotteluiden aloittamisesta valittava arvalla 3.44 artiklan (Välimiesluettelot) 1 kohdassa tarkoitetusta luettelosta yksi välimies toimimaan puheenjohtajana.
4. Jos osapuolet eivät kymmenen päivän kuluessa 2 kohdassa tarkoitettujen neuvotteluiden aloittamisesta pääse sopimukseen välimiehistä,
 - a) kukin osapuoli valitsee viidentoista päivän kuluessa 2 kohdassa tarkoitettujen neuvotteluiden aloittamisesta 3.44 artiklan (Välimiesluettelot) 2 kohdan nojalla laaditusta luettelosta yhden välimiehen, joka ei toimi puheenjohtajana; ja
 - b) jos jompikumpi osapuoli ei pysty valitsemaan välimiestä 4 kohdan a alakohdan mukaisesti, komitean puheenjohtajan tai tämän valtuuttaman henkilön on valittava jäljellä olevat välimiehet arvalla sellaisten henkilöiden luettelosta, joita kyseinen osapuoli on ehdottanut 3.44 artiklan (Välimiesluettelot) 2 kohdan mukaisesti, kahdenkymmenen päivän kuluessa 2 kohdassa tarkoitettujen neuvotteluiden aloittamisesta.
5. Jos 3.44 artiklan (Välimiesluettelot) 2 kohdassa määrättyä luetteloa ei ole laadittu 4 kohdan mukaisesti vaadittuna ajankohtana
 - a) ja jos kumpikin osapuoli on ehdottanut henkilöitä 3.44 artiklan (Välimiesluettelot) 2 kohdan mukaisesti, kumpikin osapuoli voi valita ehdotettujen henkilöiden joukosta yhden välimiehen, joka ei toimi puheenjohtajana, viidentoista päivän kuluessa 2 kohdassa tarkoitettujen neuvotteluiden aloittamisesta. Jos osapuoli ei pysty valitsemaan välimiestä, komitean puheenjohtajan tai tämän valtuuttaman henkilön on valittava välimies arvalla sellaisten henkilöiden joukosta, joita on ehdottanut se osapuoli, joka ei pystynyt valitsemaan välimiestään; tai
 - b) jos vain yksi osapuoli on ehdottanut henkilöitä 3.44 artiklan (Välimiesluettelot) 2 kohdan mukaisesti, kumpikin osapuoli voi valita ehdotettujen henkilöiden joukosta yhden välimiehen, joka ei toimi puheenjohtajana, viidentoista päivän kuluessa 2 kohdassa tarkoitettujen neuvotteluiden aloittamisesta. Jos osapuoli ei pysty valitsemaan välimiestä, komitean puheenjohtajan tai tämän valtuuttaman henkilön on valittava arvalla välimies ehdotettujen henkilöiden joukosta.
6. Jos 3.44 artiklan (Välimiesluettelot) 1 kohdassa määrättyä luetteloa ei ole laadittu 3 kohdan mukaisesti vaadittuna ajankohtana, puheenjohtaja on valittava arvalla WTO:n valituselimen entisten jäsenten joukosta, eikä puheenjohtaja saa olla kummankaan osapuolen henkilö.
7. Välimiespaneelin asettamispäivä on päivä, jona viimeinen sen kolmesta välimiehestä valitaan.
8. Välimiehiä voidaan vaihtaa ainoastaan liitteen 9 (Välimiesmenettelyn työjärjestys) 19–25 kohdassa esitettyjen perusteiden ja menettelyiden mukaisesti.

3.30 ARTIKLA

Alustava ratkaisu kiireellisyydestä

Osapuolen pyynnöstä välimiespaneelin on tehtävä 10 päivän kuluessa asettamispäivästään alustava päätös siitä, katsotaanko asia kiireelliseksi.

3.31 ARTIKLA

Paneelin väliraportti

1. Välimiespaneelin on annettava osapuolille viimeistään 90 päivän kuluttua välimiespaneelin asettamispäivästä väliraportti, jossa esitetään selvitetty tosiseikat, asiaa koskevien määräysten sovellettavuus sekä päätelmien ja annettavien suositusten perustelut. Jos välimiespaneeli katsoo, että määräaika ei pystytä noudattamaan, sen puheenjohtajan on ilmoitettava asiasta kirjallisesti osapuolille sekä komitealle ja mainittava syyt viivästyksen sekä päivämäärä, jona välimiespaneeli aikoo antaa väliraporttinsa. Välimiespaneelin olisi joka tapauksessa annettava väliraportti viimeistään 120 päivän kuluttua asettamispäivästään.
2. Osapuoli voi 30 päivän kuluessa väliraportin esittämisestä toimittaa välimiespaneelille kirjallisen pyynnön tiettyjen väliraportin kohtien tarkastelemiseksi.
3. Kiireellisissä tapauksissa välimiespaneelin olisi kaikin keinoin pyrittävä antamaan väliraporttinsa ja tällöin osapuolet voivat esittää välimiespaneelille kirjallisen pyynnön tarkastella uudelleen tiettyjä väliraportin seikkoja määräajoissa, jotka ovat puolet 1 ja 2 kohdan mukaisista määräajoista.
4. Tarkasteltuaan osapuolten antamia väliraporttia koskevia kirjallisia huomautuksia välimiespaneeli voi muuttaa raporttiaan ja tehdä tarpeelliseksi katsomiaan lisätutkimuksia. Lopullisen välitystuomion päätelmiin on sisällytettävä tarkastelun alustavassa vaiheessa esitettyjen väitteiden riittävä tarkastelu, ja niissä on vastattava selkeästi kummankin osapuolen esittämiin huomautuksiin.

3.32 ARTIKLA

Välitystuomio

1. Välimiespaneeli antaa tuomionsa osapuolille ja komitealle 150 päivän kuluessa välimiespaneelin asettamispäivästä. Jos paneeli katsoo, että määräaika ei pystytä noudattamaan, paneelin puheenjohtajan on ilmoitettava asiasta kirjallisesti osapuolille sekä komitealle ja mainittava syyt viivästyksen sekä päivämäärä, jona välimiespaneeli aikoo antaa tuomionsa. Välimiespaneelin olisi joka tapauksessa annettava tuomio viimeistään 180 päivän kuluttua asettamispäivästään.
2. Kiireellisissä tapauksissa välimiespaneelin olisi kaikin keinoin pyrittävä antamaan tuomionsa 75 päivän kuluessa paneelin asettamispäivästä. Välimiespaneelin olisi joka tapauksessa annettava tuomio viimeistään 90 päivän kuluttua asettamispäivästään.

3.33 ARTIKLA

Välitystuomion noudattaminen

Osapuolet toteuttavat tarvittavat toimenpiteet välitystuomion noudattamiseksi vilpittömässä mielessä ja pyrkivät sopimaan tuomion noudattamista koskevasta määräajasta.

3.34 ARTIKLA

Välitystuomion noudattamista koskeva kohtuullinen määräaika

1. Valituksen kohteena olevan osapuolen on viimeistään 30 päivän kuluttua siitä, kun se on vastaanottanut ilmoituksen välitystuomiosta, ilmoitettava valituksen tehneelle osapuolelle ja komitealle aika, jonka se tarvitsee välitystuomion noudattamiseksi, jäljempänä 'kohtuullinen määräaika', jos välitystuomion välitön noudattaminen ei ole mahdollista.
2. Jos osapuolten välillä on erimielisyyttä välitystuomion noudattamisen edellyttämästä kohtuullisesta määräajasta, valituksen tehneen osapuolen on 20 päivän kuluessa valituksen kohteena olevan osapuolen tekemän 1 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen vastaanottamisesta pyydettävä kirjallisesti alkuperäistä välimiespaneelia määrittämään kohtuullisen määräajan pituus. Tällaisesta pyynnöstä on ilmoitettava samanaikaisesti toiselle osapuolelle ja komitealle. Alkuperäinen välimiespaneeli ilmoittaa tuomiensa osapuolille ja komitealle 20 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä.
3. Jos joku alkuperäisen välimiespaneelin jäsenistä ei ole enää käytettävissä, sovelletaan 3.29 artiklassa (Välimiespaneelin asettaminen) tarkoitettua menettelyä. Määräaika välitystuomion antamiselle on 35 päivää 2 kohdassa tarkoitetun pyynnön esittämisestä.
4. Valituksen kohteena oleva osapuoli ilmoittaa valituksen tehneelle osapuolelle kirjallisesti välitystuomion noudattamisen edistymisestä viimeistään kuukautta ennen kohtuullisen määräajan umpeutumista.
5. Kohtuullista määräaika voidaan jatkaa osapuolten yhteisellä sopimuksella.

3.35 ARTIKLA

Välitystuomion noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelu

1. Valituksen kohteena olevan osapuolen on ilmoitettava valituksen tehneelle osapuolelle sekä komitealle ennen kohtuullisen määräajan päättymistä toimenpiteistä, jotka se on toteuttanut välitystuomion noudattamiseksi.
2. Jos osapuolten välillä on erimielisyyttä 1 kohdan nojalla ilmoitettujen toimenpiteiden olemassaolosta tai yhdenmukaisuudesta 3.25 artiklassa (Soveltamisala) tarkoitettujen määräysten kanssa, valituksen tehnyt osapuoli voi pyytää kirjallisesti alkuperäistä välimiespaneelia ratkaisemaan asian. Tällaisessa pyynnössä on nimettävä kohteena oleva toimenpide ja 3.25 artiklassa (Soveltamisala) tarkoitettut määräykset, joiden kanssa

toimenpiteen katsotaan olevan ristiriidassa, siten, että valituksen oikeudelliset perusteet käyvät riittävästi ilmi, ja siinä on selvitettävä, millä tavoin kyseinen toimenpide rikkoo 3.25 artiklassa (Soveltamisala) tarkoitettuja määräyksiä. Alkuperäisen välimiespaneelin on annettava tuomionsa tiedoksi 45 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä.

3. Jos joku alkuperäisen välimiespaneelin jäsenistä ei ole enää käytettävissä, sovelletaan 3.29 artiklassa (Välimiespaneelin asettaminen) tarkoitettua menettelyä. Määräaika välitystuomion antamiselle on 60 päivää 2 kohdassa tarkoitettua pyynnön esittämisestä.

3.36 ARTIKLA

Välitystuomion noudattamatta jättämisestä seuraavat väliaikaiset korjaavat toimenpiteet

1. Jos valituksen kohteena oleva osapuoli ei ilmoita välitystuomion noudattamiseksi toteuttamistaan toimenpiteistä ennen kohtuullisen määräajan päättymistä tai jos välimiespaneeli päättää, että mitään toimenpiteitä välitystuomion noudattamiseksi ei ole toteutettu tai 3.35 artiklan (Välitystuomion noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelu) 1 kohdan mukaisesti ilmoitettu toimenpide ei ole 3.25 artiklassa (Soveltamisala) tarkoitetuista määräyksistä johtuvien osapuolen velvoitteiden mukainen, valituksen kohteena olevan osapuolen on käynnistettävä neuvottelut valituksen tehneen osapuolen kanssa, jotta voidaan päästä kummankin hyväksyttävissä olevaan sopimukseen korvauksesta.
2. Jos korvauksesta ei päästä sopimukseen 30 päivän kuluessa kohtuullisen määräajan päättymisestä tai 3.35 artiklan (Välitystuomion noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelu) nojalla annetusta tuomiosta, jonka mukaan mitään toimenpiteitä välitystuomion noudattamiseksi ei ole toteutettu tai noudattamiseen tarkoitettu toimenpide ei ole 3.25 artiklassa (Soveltamisala) tarkoitettujen määräysten mukainen, valituksen tehneellä osapuolella on oikeus toteuttaa soveltuvia toimenpiteitä rikkomisesta johtuvien mitätöivien tai heikentävien vaikutusten tasoa vastaavassa määrin ilmoitettuaan tästä toiselle osapuolelle ja komitealle. Ilmoituksessa on täsmennettävä tällaiset toimenpiteet. Valituksen tehnyt osapuoli voi toteuttaa tällaisen toimenpiteen milloin hyvänsä 10 päivän kuluttua siitä, kun valituksen kohteena oleva osapuoli on vastaanottanut ilmoituksen, ellei valituksen kohteena oleva osapuoli ole pyytänyt välimiesmenettelyä 3 kohdan mukaisesti.
3. Jos valituksen kohteena oleva osapuoli katsoo, että valituksen tehneen osapuolen toteuttamat toimenpiteet eivät vastaa rikkomisesta johtuvia mitätöiviä tai heikentäviä vaikutuksia, se voi pyytää kirjallisesti alkuperäistä välimiespaneelia ratkaisemaan asian. Tällainen pyyntö on annettava tiedoksi valituksen tehneelle osapuolelle ja komitealle ennen 2 kohdassa tarkoitettua 10 päivän määräajan umpeutumista. Alkuperäisen välimiespaneelin on, hankittuaan tarvittaessa asiantuntijalausunnon, annettava velvoitteiden keskeytyksen tasoa koskeva tuomionsa tiedoksi osapuolille ja komitealle 30 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä. Toimenpiteitä ei saa toteuttaa ennen kuin alkuperäinen välimiespaneeli on ilmoittanut tuomiostaan, ja toimenpide on toteutettava välimiespaneelin tuomiota noudattaen.

4. Jos joku alkuperäisen välimiespaneelin jäsenistä ei ole enää käytettävissä, sovelletaan 3.29 artiklassa (Välimiespaneelin asettaminen) vahvistettua menettelyä. Määräaika tuomion antamiselle on 45 päivää 3 kohdassa tarkoitetun pyynnön esittämisestä.
5. Tässä artiklassa tarkoitettujen toimenpiteiden on oltava tilapäisiä, ja niitä voidaan jatkaa ainoastaan siihen asti,
 - a) kunnes osapuolet ovat päässeet yhteisesti sovittuun ratkaisuun 3.39 artiklan (Yhteisesti sovittu ratkaisu) mukaisesti; tai
 - b) kunnes osapuolet ovat päässeet sopimukseen siitä, muuttaako 3.37 artiklan (Välitystuomion noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelu välitystuomion noudattamatta jättämisestä seuranneiden väliaikaisten korjaavien toimenpiteiden jälkeen) 1 kohdan mukaisesti ilmoitettu toimenpide valituksen kohteena olevan osapuolen toiminnan 3.25 artiklassa (Soveltamisala) tarkoitettujen määräysten mukaisesti; tai
 - c) kunnes 3.25 artiklassa (Soveltamisala) tarkoitettujen määräysten kanssa ristiriidassa olevaksi katsottu toimenpide peruutetaan tai sitä muutetaan sen saattamiseksi mainittujen määräysten mukaiseksi 3.37 artiklan (Välitystuomion noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelu välitystuomion noudattamatta jättämisestä seuranneiden väliaikaisten korjaavien toimenpiteiden jälkeen) 2 kohdassa määrättyllä tavalla.

3.37 ARTIKLA

Välitystuomion noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelu välitystuomion noudattamatta jättämisestä seuranneiden väliaikaisten korjaavien toimenpiteiden jälkeen

1. Valituksen kohteena olevan osapuolen on ilmoitettava valituksen tehneelle osapuolelle ja komitealle toimenpiteistä, jotka se on toteuttanut välitystuomion noudattamiseksi, ja pyynnöstään valituksen tehneen osapuolen soveltamien toimenpiteiden lopettamiseksi.
2. Jos osapuolet eivät 30 päivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta pääse yhteisymmärrykseen siitä, muuttaako ilmoitettu toimenpide valituksen kohteena olevan osapuolen toiminnan yhteensopivaksi 3.25 artiklassa (Soveltamisala) tarkoitettujen määräysten kanssa, valituksen tehnyt osapuoli pyytää kirjallisesti alkuperäistä välimiespaneelia ratkaisemaan asian. Tällaisesta pyynnöstä on ilmoitettava samanaikaisesti toiselle osapuolelle ja komitealle. Välitystuomio annetaan tiedoksi osapuolille ja komitealle 45 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä. Jos välimiespaneeli päättää, että välitystuomion noudattamiseksi toteutettu toimenpide on 3.25 artiklassa (Soveltamisala) tarkoitettujen määräysten mukainen, 3.36 artiklassa (Välitystuomion noudattamatta jättämisestä seuraavat väliaikaiset korjaavat toimenpiteet) tarkoitetut toimenpiteet on lopetettava.

3.38 ARTIKLA

Välimiesmenettelyn keskeyttäminen ja päättäminen

HE 6/2022 vp

1. Molempien osapuolten kirjallisesta pyynnöstä välimiespaneelin on milloin tahansa keskeytettävä työnsä osapuolten sopimaksi ajanjaksoksi, joka on enintään 12 kuukautta, ja paneelin on jatkettava työtään sovitun ajanjakson päätyttyä valituksen tehneen osapuolen kirjallisesta pyynnöstä tai ennen tämän sovitun ajanjakson päättymistä kummankin osapuolen kirjallisesta pyynnöstä. Jos valituksen tehnyt osapuoli ei pyydä välimiespaneelin työn jatkamista ennen sovitun keskeytysajan umpeutumista, tämän jakson mukaisesti aloitetut riitojenratkaisumenettelyt katsotaan päättyneiksi. Ellei 3.45 artiklasta (Suhde WTO:n asettamiin velvoitteisiin) muuta johdu, välimiespaneelin työn keskeyttäminen ja päättäminen eivät rajoita kummankaan osapuolen oikeuksia muissa menettelyissä.
2. Osapuolet voivat milloin tahansa sopia kirjallisesti tämän jakson mukaisesti aloitetujen riitojenratkaisumenettelyiden päättämisestä.

3.39 ARTIKLA

Yhteisesti sovittu ratkaisu

Osapuolet voivat milloin tahansa päästä yhteisesti sovittuun ratkaisuun tähän jaksoon liittyvässä riidassa. Niiden on ilmoitettava tällaisesta ratkaisusta komitealle ja mahdolliselle välimiespaneelille. Jos ratkaisu edellyttää jommankumman osapuolen kansallisten menettelyiden mukaista hyväksyntää, ilmoituksessa on viitattava tähän vaatimukseen, ja tämän jakson mukaisesti aloitetut riitojenratkaisumenettelyt keskeytetään. Menettely päätetään, jos tällaista hyväksyntää ei edellytetä tai kun tällaisten mahdollisten kansallisten menettelyiden päätökseen saamisesta on ilmoitettu.

3.40 ARTIKLA

Työjärjestys

1. Tämän jakson mukaisiin riitojenratkaisumenettelyihin sovelletaan liitettä 9 (Välimiesmenettelyn työjärjestys).
2. Välimiespaneelin kokoukset ovat julkisia liitteen 9 (Välimiesmenettelyn työjärjestys) mukaisesti.

3.41 ARTIKLA

Tietojen toimittaminen

1. Välimiespaneeli voi osapuolen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan hankkia kaikista lähteistä, myös riidan osapuolilta, tietoja, joita se pitää asianmukaisina välimiespaneelimenettelyn kannalta. Välimiespaneelilla on myös oikeus hankkia asianmukaisiksi katsomansa asiantuntijalausunnat. Välimiespaneelin on kuultava osapuolia ennen tällaisten asiantuntijoiden valitsemista. Kaikki tällä tavoin saadut tiedot on ilmoitettava osapuolille, ja niiden johdosta on voitava esittää huomautuksia.
2. Muut osapuolten luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt, joita asia koskee, saavat toimittaa amicus curiae lausumia välimiespaneelille liitteen 9 (Välimiesmenettelyn työjärjestys) mukaisesti.

3.42 ARTIKLA

Tulkintasäännöt

Välimiespaneelin on tulkittava 3.25 artiklassa (Soveltamisala) tarkoitettuja määräyksiä kansainvälisen julkisoikeuden tavanomaisten tulkintasääntöjen mukaisesti, mukaan lukien valtiotopimusoikeutta koskevan Wienin yleissopimuksen kodifioidut tulkintasäännöt. Kun tämän sopimuksen mukainen velvoite on sama kuin WTO-sopimuksessa oleva velvoite, välimiespaneelin on otettava huomioon kaikki aihetta koskevat WTO:n riitojenratkaisuelimen antamat tulkinnat. Välimiespaneelin ratkaisuilla ei voida lisätä eikä vähentää 3.25 artiklassa (Soveltamisala) tarkoitettujen määräysten mukaisia oikeuksia ja velvoitteita.

3.43 ARTIKLA

Välimiespaneelin ratkaisut ja tuomiot

1. Välimiespaneelin on kaikin keinoin pyrittävä tekemään kaikki päätökset yksimielisesti. Jos yksimielisyyteen ei päästä, asiasta on päätettävä äänten enemmistöllä.
2. Kaikki välitystuomiot sitovat osapuolia, eivätkä ne luo minkäänlaisia oikeuksia tai velvollisuuksia luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille. Tuomiossa esitetään toiseikat, 3.25 artiklassa (Soveltamisala) tarkoitettujen asiaa koskevien määräysten sovellettavuus sekä havaintojen ja päätelmien perustelut. Komitea asettaa välitystuomion julkisesti saataville kokonaisuudessaan, jollei se toisin päätä jommankumman osapuolen luottamukselliseksi nimeämien tietojen suojaamiseksi.

3.44 ARTIKLA

Välimiesluettelot

1. Osapuolet laativat tämän sopimuksen voimaantullessa luettelon vähintään viidestä henkilöstä, jotka ovat halukkaita ja kykeneviä toimimaan 3.29 artiklassa (Välimiespaneelin asettaminen) tarkoitetun välimiespaneelin puheenjohtajana.
2. Komitea laatii kuuden kuukauden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta luettelon vähintään 10 henkilöstä, jotka ovat halukkaita ja kykeneviä toimimaan välimiehenä. Kumpikin osapuoli ehdottaa tämän sopimuksen voimaantullessa vähintään viittä henkilöä toimimaan välimiehenä.
3. Komitea varmistaa, että 1 ja 2 kohdan mukaisesti laadittuja luetteloita henkilöistä, jotka voivat toimia puheenjohtajina tai välimiehenä, pidetään yllä.
4. Välimiehillä on oltava erityisasiantuntemusta tai kokemusta lainsäädännön, kansainvälisen kaupan tai sijoitusten tai kansainvälisistä kauppasopimuksista johtuvien riitojen ratkaisemisen alalla. Välimiesten on oltava riippumattomia ja toimittava yksilöinä, heillä ei saa olla sidoksia kummankaan osapuolen hallitukseen ja heidän on oltava liitteessä 11 (Välimiesten ja sovittelijoiden käytäntesäännöt) esitettyjen vaatimusten mukaisia.

3.45 ARTIKLA

Suhde WTO:n asettamiin velvoitteisiin

HE 6/2022 vp

1. Turvautuminen tämän jakson riitojenratkaisua koskeviin määräyksiin ei rajoita mahdollisia WTO-sopimukseen perustuvia toimia, riitojenratkaisumenettelyt mukaan luettuina.
2. Sen estämättä mitä 1 kohdassa määrätään, jos osapuoli on aloittanut tiettyä toimenpidettä koskevan riitojenratkaisumenettelyn joko tämän jakson tai WTO-sopimuksen mukaisesti, se ei voi aloittaa samaa toimenpidettä koskevaa riitojenratkaisumenettelyä toisella foorumilla ennen ensimmäisen menettelyn päättymistä. Lisäksi osapuoli ei saa aloittaa riitojenratkaisumenettelyä tämän jakson ja WTO-sopimuksen nojalla, elleivät riidan kohteena olevat näiden sopimusten mukaiset velvoitteet eroa merkittävästi toisistaan tai valittu foorumi ei pysty menettelyllisten tai tuomiovaltaan liittyvien syiden vuoksi tutkimaan kyseisen velvoitteen rikkomista koskevaa korvausvaatimusta edellyttäen, että syynä foorumin kykenemättömyyteen toimia ei ole se, että riidan osapuoli ei ole toiminut asianmukaisesti.
3. Edellä olevaa 2 kohtaa sovellettaessa
 - a) WTO-sopimuksen mukaisen riitojenratkaisumenettelyn katsotaan käynnistyneen, kun osapuoli pyytää paneelin asettamista WTO-sopimuksen liitteeseen 2 sisältyvän riitojen ratkaisusta annettuja sääntöjä ja menettelyjä koskevan sopimuksen, jäljempänä 'DSU', 6 artiklan mukaisesti, ja sen katsotaan päättyneen, kun riitojenratkaisuelin hyväksyy paneelin raportin ja, tapauksen mukaan, pysyvän valituselimen raportin DSU:n 16 artiklan ja 17 artiklan 14 kohdan mukaisesti; ja
 - b) tämän jakson mukaisen riitojenratkaisumenettelyn katsotaan käynnistyneen, kun osapuoli pyytää välimiespaneelin asettamista 3.28 artiklan (Välimiesmenettelyn aloittaminen) 1 kohdan mukaisesti, ja päättyneen, kun välimiespaneeli antaa tuomionsa osapuolille ja komitealle 3.32 artiklan (Välitystuomio) 2 kohdan mukaisesti tai kun osapuolet ovat päässeet yhteisesti sovittuun ratkaisuun 3.39 artiklan (Yhteisesti sovittu ratkaisu) mukaisesti.
4. Tämän jakson määräykset eivät estä osapuolta soveltamasta riitojenratkaisuelimen hyväksymää velvoitteiden keskeyttämistä. Osapuolta ei voida estää toteuttamasta tämän jakson 3.36 artiklan (Välitystuomion noudattamatta jättämisestä seuraavat väliaikaiset korjaavat toimenpiteet) mukaisia asianmukaisia toimenpiteitä vetoamalla WTO-sopimukseen tai EUSFTA:aan.

3.46 ARTIKLA

Määräajat

1. Kaikki tässä jaksossa vahvistetut määräajat, mukaan lukien välimiespaneeleille niiden antamien välitystuomioiden tiedoksiantoa varten asetetut määräajat, lasketaan kalenteripäivinä alkaen sitä toimea tai tosiseikkaa seuraavasta päivästä, johon ne viittaavat, jollei toisin määrätä.
2. Osapuolet voivat yhteisellä sopimuksella muuttaa mitä tahansa tässä jaksossa tarkoitettua määräaikaa.

NELJÄS LUKU

INSTITUTIONAALISET, YLEISET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET

4.1 ARTIKLA

Komitea

1. Osapuolet perustavat komitean, johon kuuluu unionin ja Singaporen edustajia.
2. Komitea kokoontuu yleensä joka toinen vuosi vuoroin unionissa tai Singaporessa tai toisen osapuolen pyynnöstä ilman aiheetonta viivytystä. Komitean puheenjohtajina toimivat yhdessä Singaporen kauppa- ja teollisuusministeri ja kauppapolitiikasta vastaava Euroopan komission jäsen tai heidän nimittämänsä edustajat. Komitea sopii itse kokoontumisaikataulustaan ja asialistastaan, ja se voi vahvistaa oman työjärjestyksensä.
3. Komitea
 - a) varmistaa, että tämä sopimus toimii moitteettomasti;
 - b) valvoo ja helpottaa tämän sopimuksen täytäntöönpanoa ja soveltamista, ja edistää sen yleisiä tavoitteita;
 - c) tarkastelee tapoja, joilla voitaisiin entisestään syventää osapuolten investointisuhteita;
 - d) tarkastelee vaikeuksia, joita saattaa ilmetä kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) A jakson (Sijoittajien ja osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) täytäntöönpanossa ja mahdollisia parannuksia kyseiseen lukuun, erityisesti muilla kansainvälisillä foorumeilla saatujen kokemusten ja kehityksen valossa;
 - e) tarkastelee yleisesti kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) A jakson (Sijoittajien ja osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) toimintaa, myös ottaen huomioon ne kysymykset, jotka mahdollisesti johtuvat pyrkimyksistä perustaa 3.12 artiklassa (Monenvälinen riitojenratkaisujärjestelmä) tarkoitettu monenvälinen riitojenratkaisujärjestelmä;
 - f) pyrkii ratkaisemaan ongelmia, joita voi ilmetä tämän sopimuksen kattamilla aloilla, tai ratkaisemaan riitoja, joita saattaa ilmetä tämän sopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta, sanotun kuitenkin vaikuttamatta kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) soveltamiseen; ja
 - g) tarkastelee muita seikkoja, jotka liittyvät tämän sopimuksen piiriin kuuluviin aloihin.
4. Komitea voi osapuolten suostumuksella ja noudatettuaan omia sisäisiä vaatimuksiaan ja menettelyitään
 - a) nimittää tuomioistuimen ja muutoksenhakutuomioistuimen jäsenet 3.9 artiklan (Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin) 2 kohdan ja 3.10 artiklan (Muutoksenhakutuomioistuin) 2 kohdan mukaisesti, lisätä tai vähentää jäsenten lukumäärää 3.9 artiklan 3 kohdan ja 3.10 artiklan 3 kohdan mukaisesti ja poistaa tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen jäsenen 3.11 artiklan (Etiikka) 5 kohdan mukaisesti;
 - b) vahvistaa tuomioistuimen ja muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten kuukausittaisen varausmaksun 3.9 artiklan (Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin) 12 kohdan ja 3.10 artiklan (Muutoksenhakutuomioistuin) 11 kohdan mukaisesti sekä muutoksenhakutuomioistuimen jossakin jaostossa toimivien jäsenten ja tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajien päivittäisen maksun 3.10 artiklan 12 kohdan ja 3.9 artiklan 13 kohdan mukaisesti;

HE 6/2022 vp

- c) muuttaa tuomioistuimen ja muutoksenhakutuomioistuimen jäsenten varausmaksun sekä muut maksut ja kulut säännölliseksi palkaksi 3.9 artiklan 15 kohdan ja 3.10 artiklan 13 kohdan mukaisesti;
- d) täsmentää kaikki mahdollisesti tarvittavat siirtymäjärjestelyt 3.12 artiklan (Monenvälinen riitojenratkaisujärjestelmä) mukaisesti;
- e) antaa maksuja koskevia täydentäviä sääntöjä 3.21 artiklan (Kustannukset) 5 kohdan mukaisesti;
- f) hyväksyä tämän sopimuksen määräysten tulkintoja, jotka sitovat osapuolia ja kaikkia tämän sopimuksen nojalla perustettuja elimiä, myös kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) A jaksossa (Sijoittajien ja osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) tarkoitettuja tuomioistuinta ja muutoksenhakutuomioistuinta ja kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) B jaksossa (Osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) tarkoitettuja välimiespaneeleita; ja
- g) hyväksyä sääntöjä, joilla täydennetään riitojen ratkaisemiseen sovellettavia sääntöjä, tai liitteisiin sisällytettyjä sääntöjä. Tällaiset säännöt sitovat kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) A jaksossa (Sijoittajien ja osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) tarkoitettuja tuomioistuinta ja muutoksenhakutuomioistuinta ja kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) B jaksossa (Osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) tarkoitettuja välimiespaneeleita.

4.2 ARTIKLA

Päätöksenteko

1. Osapuolet voivat tehdä päätöksiä komiteassa, jos siitä määrätään tässä sopimuksessa. Tehdyt päätökset sitovat osapuolia, joiden on toteutettava päätösten täytäntöön panemiseksi tarvittavat toimenpiteet.
2. Komitea voi antaa asianmukaisia suosituksia, jos siitä määrätään tässä sopimuksessa.
3. Komitea tekee päätöksensä ja antaa suosituksensa osapuolten yhteisellä sopimuksella.

4.3 ARTIKLA

Muutokset

1. Osapuolet voivat sopia muutoksista tähän sopimukseen. Muutos tähän sopimukseen tulee voimaan sen jälkeen kun osapuolet ovat vaihtaneet kirjalliset ilmoitukset siitä, että ne ovat täyttäneet asiaa koskevat oikeudelliset vaatimukset ja menettelyt muutosasiakirjassa vahvistetulla tavalla.
2. Sen estämättä, mitä edellä 1 kohdassa määrätään, osapuolet voivat komiteassa tehdä päätöksen tämän sopimuksen muuttamisesta, jos siitä määrätään tässä sopimuksessa.

4.4 ARTIKLA

Vakauden ja luotettavuuden turvaamista koskeva poikkeus

HE 6/2022 vp

1. Minkään tämän sopimuksen määräyksen ei voida tulkita estävän osapuolta ottamasta käyttöön tai ylläpitämästä vakauden ja luotettavuuden turvaamiseen liittyvistä syistä kohtuullisia toimenpiteitä, joita ovat muun muassa seuraavat:
 - a) sijoittajien, tallettajien, vakuutusnottajien tai sellaisten henkilöiden, joiden omaisuudenhoidosta vastaa rahoituspalveluiden tarjoaja, suojele;
 - b) rahoituspalveluiden tarjoajien toiminnan turvallisuuden, vakauden, luotettavuuden tai taloudellisen vastuun varmistaminen; tai
 - c) osapuolen rahoitusjärjestelmien luotettavuuden ja vakauden turvaaminen.
2. Nämä toimenpiteet eivät saa olla raskaampia kuin mikä on tarpeen niiden tavoitteen saavuttamiseksi eivätkä merkitä mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää toisen osapuolen rahoituspalveluiden tarjoajia kohtaan verrattuna osapuolen omiin rahoituspalvelun tarjoajiin taikka palvelukaupan peiteltyä rajoittamista.
3. Tämän sopimuksen määräyksiä ei saa tulkita siten, että osapuoli olisi velvoitettu paljastamaan yksittäisten kuluttajien liiketoimiin ja tileihin liittyviä tietoja tai julkisten elinten hallussa olevia luottamuksellisia tai yksityisiä tietoja.

4.5 ARTIKLA

Turvallisuuteen perustuvat poikkeukset

Mikään tässä sopimuksessa ei

- a) velvoita kumpaakaan osapuolta toimittamaan tietoja, joiden paljastamista se pitää tärkeiden turvallisuussetujensa vastaisina;
- b) estä kumpaakaan osapuolta toteuttamasta toimenpiteitä, jos se katsoo ne välttämättömiksi suojellessaan keskeisiä turvallisuussetujaan, jotka
 - i) liittyvät aseiden, ammusten tai muiden sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan tai muiden tarvikkeiden ja materiaalien kauppaan ja taloudellisiin toimiin, joita toteutetaan suoraan tai epäsuorasti sotilaskohdetta varten;
 - ii) liittyvät palvelujen tarjoamiseen, jonka tarkoituksena on suoraan tai välillisesti sotilaskohteen varustaminen;
 - iii) liittyvät fission tuotantoon ja fuusion tuotantoon ydinmateriaaliin tai materiaaleihin, joista ne on johdettu; tai
 - iv) toteutetaan sodan tai muun kansainvälisten suhteiden hätätilan aikana tai keskeisen yleisen infrastruktuurin suojelemiseksi (tämä koskee viestintä-, voima- tai vesihuoltoinfrastruktuuria, jolla tarjotaan julkisesti olennaisen tärkeitä tavaroita tai palveluita) tahallisuudesta sen estämiseksi tai häiritsemiseksi;
- c) estä kumpaakaan osapuolta toteuttamasta toimenpiteitä kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

4.6 ARTIKLA

Verotus

1. Tämä sopimus vaikuttaa verotuksellisiin toimenpiteisiin vain, jos sellainen soveltaminen on tarpeen sopimuksen määräysten täytäntöön panemiseksi.

2. Tämän sopimuksen määräykset eivät vaikuta Singaporelle tai unionille tai millekään sen jäsenvaltioista kuuluviin oikeuksiin ja velvoitteisiin, jotka johtuvat jostakin Singaporen ja unionin tai jonkin unionin jäsenvaltion välisestä verotussopimuksesta. Jos tämä sopimus ja tällainen verotussopimus ovat keskenään ristiriidassa, sovelletaan siltä osin verotussopimusta. Jos Singaporen ja unionin tai jonkin sen jäsenvaltion välillä on verotussopimus, verotussopimuksen mukaisilla toimivaltaisilla viranomaisilla on yksinomainen vastuu päättää yhdessä, onko tämän sopimuksen ja kyseisen verotussopimuksen välillä ristiriita.
3. Tämän sopimuksen määräyksillä ei estetä kumpaakaan osapuolta antamasta tai pitämästä yllä sellaista verotoimenpidettä, jolla erotellaan veronmaksajat rationaalisin kriteerein, kuten eri tilanteessa olevat veronmaksajat, erityisesti asuinpaikan tai sen osalta, minne he ovat sijoittaneet pääomansa.
4. Tämän sopimuksen määräyksillä ei estetä sellaisen toimenpiteen käyttöönottoa tai voimassa pitämistä, jonka tarkoituksena on estää verojen välttäminen tai kiertäminen kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehtyjen sopimusten tai muiden verotusjärjestelyjen tai verotusta koskevien kansallisen verolainsäädännön säännösten mukaisesti.
5. Tämän sopimuksen määräyksillä ei estetä Singaporea ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa verotustoimenpiteitä, joita tarvitaan suojaamaan Singaporen ensisijaisia yleisiä poliittisia etuja, jotka johtuvat sen erityisistä tilarajoituksista.

4.7 ARTIKLA

Erityinen poikkeus

Tämän sopimuksen määräyksiä ei sovelleta keskuspankin, rahaviranomaisen tai muun julkisen elimen raha- ja valuuttakurssipolitiikan yhteydessä toteuttamiin toimiin.

4.8 ARTIKLA

Valtiolliset sijoitusrahastot

Kukin osapuoli rohkaisee valtiollisia sijoitusrahastojaan noudattamaan yleisesti hyväksytyjä periaatteita ja käytänteitä eli niin kutsuttuja Santiagon periaatteita.

4.9 ARTIKLA

Tietojen luovuttaminen

1. Tämän sopimuksen määräysten ei voida tulkita velvoittavan osapuolta tarjoamaan saataville luottamuksellisia tietoja, joiden paljastaminen estäisi lain noudattamisen tai olisi muutoin yleisen edun vastaista tai joka vaarantaisi yksittäisen julkisen tai yksityisen yrityksen oikeutetut kaupalliset edut.
2. Kun osapuoli toimittaa lainsäädännössään luottamuksellisesti luokiteltuja tietoja komitealle, toisen osapuolen on käsiteltävä kyseisiä tietoja luottamuksellisina, ellei tiedot toimittanut osapuoli toisin sovi.

4.10 ARTIKLA

Velvoitteiden täyttäminen

Osapuolet toteuttavat kaikki tarvittavat yleiset tai erityiset toimenpiteet varmistaakseen tästä sopimuksesta johtuvien velvoitteidensa täyttämisen. Ne huolehtivat siitä, että tämän sopimuksen tavoitteet saavutetaan.

4.11 ARTIKLA

Ei välitöntä vaikutusta

Selkeyden vuoksi todetaan, että tämän sopimuksen määräysten ei saa tulkita luovan henkilöille muita oikeuksia tai velvoitteita kuin osapuolten välillä kansainvälisen oikeuden mukaisesti luodut oikeudet ja velvollisuudet.

4.12 ARTIKLA

Suhde muihin sopimuksiin

1. Tämä sopimus on erottamaton osa EUSPCA:lla säänneltyjä yleisiä kahdenvälisiä suhteita, ja ne muodostavat osan yhteisestä institutionaalisesta kehyksestä. Kyseessä on erityissopimus, jolla pannaan täytäntöön EUSPCA:n kauppaa koskevat määräykset.
2. Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuolet sopivat, että mikään tässä sopimuksessa ei edellytä niiden toimivan tavalla, joka ei olisi yhteensopiva niiden WTO-sopimuksen mukaisten velvoitteiden kanssa.
3. a) Tämän sopimuksen tullessa voimaan liitteessä 5 (4.12 artiklassa tarkoitetut sopimukset) luetellut unionin jäsenvaltioiden ja Singaporen väliset sopimukset, niistä johdetut oikeudet ja velvoitteet mukaan luettuina, irtisanotaan, niiden voimassaolo päättyy ja ne korvataan tällä sopimuksella.
b) Kun kyseessä on tämän sopimuksen väliaikainen soveltaminen 4.15 artiklan (Voimaantulo) 4 kohdan mukaisesti, liitteessä 5 (4.12 artiklassa tarkoitetut sopimukset) lueteltujen unionin jäsenvaltioiden ja Singaporen välisten sopimusten, niistä johdetut oikeudet ja velvoitteet mukaan luettuina, soveltaminen keskeytetään väliaikaisen soveltamisen päivästä. Jos tämän sopimuksen väliaikainen soveltaminen irtisanotaan eikä tämä sopimus tule voimaan, soveltamisen keskeytyminen lakkaa ja liitteessä 5 (4.12 artiklassa tarkoitetut sopimukset) luetellut sopimukset ovat voimassa.
c) Sen estämättä, mitä a ja b alakohdassa määrätään, voidaan liitteessä 5 (4.12 artiklassa tarkoitetut sopimukset) lueteltujen sopimusten määräysten nojalla esittää vaade, joka koskee mainitun sopimuksen voimassa ollessa myönnettyä kohtelua, kyseisessä sopimuksessa vahvistettujen sääntöjen ja menettelyiden mukaisesti ja sillä edellytyksellä, että enintään kolme vuotta on kulunut sopimuksen soveltamisen keskeyttämisestä b alakohdan mukaisesti tai, jos sopimuksen soveltamista ei ole keskeytetty b alakohdan mukaisesti, tämän sopimuksen voimaantulopäivästä.
d) Sen estämättä, mitä a ja b alakohdassa määrätään, jos tämän sopimuksen väliaikainen soveltaminen päättyy eikä tämä sopimus tule voimaan, voidaan kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) A jakson (Sijoittajien ja osapuolten välisten riito-

HE 6/2022 vp

jen ratkaiseminen) nojalla esittää vaade, joka koske tämän sopimuksen väliaikaisen soveltamisen aikana myönnettyä kohtelua, sillä edellytyksellä, että väliaikaisen soveltamisen päättymispäivästä on kulunut enintään kolme vuotta.

Tätä kohtaa sovellettaessa ei sovelleta 4.15 artiklan (Voimaantulo) 4 kohdan d alakohdassa tämän sopimuksen voimaantulolle annettua määritelmää.

4.13 ARTIKLA

Alueellinen soveltaminen

Tätä sopimusta sovelletaan

- a) EU-osapuolten osalta alueisiin, joihin sovelletaan Euroopan unionista tehtyä sopimusta ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyä sopimusta niissä määrättyin edellytyksin; ja
- b) Singaporen osalta sen alueeseen.

Tämän sopimuksen viittaukset 'alueeseen' on tulkittava tässä mielessä, ellei nimenomaisesti toisin määrätä.

4.14 ARTIKLA

Liitteet, lisäykset, yhteiset julistukset, pöytäkirjat ja yhteisymmärrykset

Tämän sopimuksen liitteet, lisäykset, yhteiset julistukset, pöytäkirjat ja yhteisymmärrykset ovat sen erottamattomia osia.

4.15 ARTIKLA

Voimaantulo

1. Osapuolet hyväksyvät tämän sopimuksen omien menettelyjensä mukaisesti.
2. Tämä sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona osapuolet ovat vaihtaneet kirjalliset ilmoitukset, joilla ne vahvistavat täyttäneensä tämän sopimuksen voimaan saattamiseksi tarvittavat oikeudelliset vaatimuksensa ja menettelynsä. Osapuolet voivat sopimuksella vahvistaa muun päivämäärän.
3. Ilmoitukset toimitetaan Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristölle ja Singaporen kauppaja- ja teollisuusministeriön Pohjois-Amerikan ja Euroopan osaston johtajalle tai heidän seuraajilleen.
4. a) Tätä sopimusta sovelletaan väliaikaisesti sitä päivää seuraavan kuukauden ensimmäisestä päivästä lähtien, jolloin unioni ja Singapore ovat ilmoittaneet toisilleen saataneensa asiaa koskevat menettelynsä päätökseen. Osapuolet voivat yhteisellä sopimuksella vahvistaa muun päivämäärän.
b) Jos tämän sopimuksen tiettyjä määräyksiä ei voida soveltaa väliaikaisesti, se osapuoli, joka ei voi toteuttaa väliaikaista soveltamista, ilmoittaa toiselle osapuolelle niistä määräyksistä, joita ei voida soveltaa väliaikaisesti.

HE 6/2022 vp

Sen estämättä, mitä edellä a alakohdassa määrätään, jos toinen osapuoli on saattanut päätökseen tarpeelliset menettelyt eikä esitä väliaikaista soveltamista koskevaa vastustustaan 10 päivän kuluessa ilmoituksesta, jonka mukaan tiettyjä määräyksiä ei voida soveltaa väliaikaisesti, niitä tämän sopimuksen määräyksiä, joista ei ole tehty ilmoitusta, sovelletaan väliaikaisesti ilmoitusta seuraavan kuukauden ensimmäisestä päivästä lähtien.

- c) Unioni tai Singapore voi lopettaa väliaikaisen soveltamisen ilmoittamalla siitä kirjallisesti toiselle osapuolelle. Soveltamisen lopettaminen tulee voimaan ilmoitusta seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä.
- d) Kun tätä sopimusta tai sen tiettyjä määräyksiä sovelletaan väliaikaisesti, ilmauksella ”tämän sopimuksen voimaantulo” tarkoitetaan väliaikaisen soveltamisen aloittamispäivää. Komitea voi hoitaa tehtäviään tämän sopimuksen väliaikaisen soveltamisen aikana. Tällaisten toimien yhteydessä tehtyjen päätösten voimassaolo lakkaa ainoastaan, jos tämän sopimuksen väliaikainen soveltaminen lopetetaan eikä tämä sopimus tule voimaan.

4.16 ARTIKLA

Kesto

1. Tämä sopimus on voimassa rajoittamattoman ajan.
2. Joko EU-osapuoli tai Singapore voi ilmoittaa toiselle osapuolelle kirjallisesti aikomuksestaan irtisanoa tämä sopimus.
3. Irtisanominen tulee voimaan kuusi kuukautta 2 kohdassa tarkoitetun toiselle osapuolelle ilmoittamisen jälkeen sanotun rajoittamatta 4.17 artiklan (Irtisanominen) soveltamista.
4. Kumpi tahansa osapuoli voi pyytää 30 päivän kuluessa 2 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen toimittamisesta neuvotteluja siitä, olisiko tämän sopimuksen jonkin määräyksen osalta irtisanomisen tultava voimaan myöhemmin kuin 2 kohdan mukaisesti vahvistettuna päivämääränä. Tällaisten neuvottelujen on käynnistytävä 30 päivän kuluessa siitä, kun osapuoli on toimittanut tällaisen pyynnön.

4.17 ARTIKLA

Irtisanominen

Jos tämä sopimus irtisanotaan 4.16 artiklan (Kesto) mukaisesti, tämä sopimus pysyy voimassa vielä kahdenkymmenen vuoden ajan irtisanomispäivästä niiden sopimuksen piiriin kuuluvien sijoitusten osalta, jotka on tehty ennen tämän sopimuksen irtisanomispäivää. Tätä artiklaa ei sovelleta, jos kyseessä on tämän sopimuksen väliaikaisen soveltamisen irtisanominen eikä tämä sopimus tule voimaan.

4.18 ARTIKLA

Unionin uusien jäsenvaltioiden liittyminen

1. Unioni ilmoittaa Singaporelle viipymättä kolmannen maan pyynnöstä liittyä unioniin.

2. Unionin ja jäsenyyttä hakevan ehdokasmaan välisten neuvotteluiden aikana unioni pyrkii
 - a) toimittamaan Singaporen pyynnöstä ja siinä määrin kuin se on mahdollista kaikki tiedot, jotka liittyvät tämän sopimuksen piiriin kuuluviin seikkoihin; ja
 - b) ottamaan huomioon kaikki Singaporen mahdollisesti esille tuomat huolenaiheet.
3. Unioni ilmoittaa Singaporelle heti kun se on mahdollista jäsenyyttä hakevan ehdokasmaan kanssa käytyjen liittymisneuvottelujen tuloksesta ja ilmoittaa Singaporelle unioniin liittymisen voimaantulosta.
4. Riittävän ajoissa ennen maan liittymisen voimaantulopäivää komitea tarkastelee liittymisen vaikutuksia tähän sopimukseen ja päättää mahdollisista muutoksista tai siirtymätoimenpiteistä.
5. Kaikki unionin uudet jäsenvaltiot liittyvät tähän sopimukseen antamalla liittymisasiakirjan talletettavaksi Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristöön ja Singaporen kauppa- ja teollisuusministeriön Pohjois-Amerikan ja Euroopan osaston johtajalle tai heidän seuraajilleen.

4.19 ARTIKLA

Todistusvoimaiset tekstit

Tämä sopimus laaditaan kahtena kappaleena bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, italian, kreikan, kroaatin, latvian, liettuan, maltan, portugalilain, puolan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakian, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin ja viron kielellä, ja jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen.

LIITE 1

PAKKOLUNASTUS

Osapuolet vahvistavat yhteisymmärryksensä seuraavista seikoista:

1. Sopimuksen 2.6 artiklassa (Pakkolunastus) käsitellään kahta eri tilannetta. Ensimmäisessä tilanteessa on kyse välittömästä pakkolunastuksesta, jossa tämän sopimuksen piiriin kuuluva sijoitus kansallistetaan tai pakkolunastetaan muulla tavalla suoraan siirtämällä omistusoikeus virallisesti tai takavarikoimalla. Toisessa tilanteessa on kyse välillisestä pakkolunastuksesta, jolloin osapuolen toimenpiteellä tai joukolla toimenpiteitä on sama vaikutus kuin välittömällä pakkolunastuksella siten, että se merkittäväällä tavalla estää tämän sopimuksen piiriin kuuluvaa sijoittajaa hyödyntämästä tämän sopimuksen piiriin kuuluvan sijoituksensa perusominaisuuksia, käyttöoikeus mukaan luetuna, nauttimasta siitä ja myymästä sitä ilman, että omistusoikeus siirretään virallisesti tai takavarikoidaan.
2. Sen määrittäminen, onko osapuolen toimenpiteessä tai joukossa toimenpiteitä tietyssä tilanteessa kyse välillisestä pakkolunastuksesta, edellyttää tapauskohtaista ja tosiasioihin perustuvaa selvitystä, jossa otetaan huomioon muun muassa seuraavat seikat:

HE 6/2022 vp

- a) toimenpiteen tai toimenpiteiden joukon taloudellinen vaikutus ja kesto, vaikkakaan se, että toimenpiteellä ja tai joukolla toimenpiteitä on haitallinen vaikutus sijoituksen taloudelliseen arvoon, ei yksinään tarkoita, että kyseessä on välillinen pakkolunastus;
- b) se, missä määrin toimenpide tai joukko toimenpiteitä haittaa mahdollisuutta käyttää omaisuutta, nauttia siitä tai myydä se; sekä
- c) toimenpiteen tai toimenpiteiden joukon luonne, erityisesti tavoite, tilanneyhteys ja tarkoitus.

Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuolen suunnittelema ja toteuttama ei-syrjivä toimenpide tai joukko ei-syrjiviä toimenpiteitä, joka on toteutettu oikeutettujen julkisten politiikan tavoitteiden kuten kansanterveyden, yleisen turvallisuuden tai ympäristön suojaamiseksi, ei muodosta välillistä pakkolunastusta, lukuun ottamatta niitä harvinaisia tapauksia, joissa toimenpiteen tai toimenpiteiden joukon vaikutus on tavoitteeseen nähden niin voimakas, että se vaikuttaa ilmeisen kohtuuttomalta.

LIITE 2

MAAN PAKKOLUNASTUS

1. Sen estämättä, mitä 2.6 artiklassa (Pakkolunastus) säädetään, Singaporen ollessa pakkolunastava osapuoli kaikista maahan liittyvistä lunastustoimenpiteistä, jotka ovat maahankintoja koskevan lain (Land Acquisition Act, 152 luku) mukaisia, on maksettava edellä mainitun lain mukainen markkinahintainen korvaus.
2. Tätä sopimusta sovellettaessa maahankintoja koskevan lain (Land Acquisition Act, 152 luku) mukaisten lunastustoimenpiteiden olisi perustuttava julkiseen tarpeeseen tai liityttävä julkiseen tarpeeseen.

LIITE 3

PAKKOLUNASTUS JA TEOLLIS- JA TEKIJÄNOIKEUDET

Selkeyden vuoksi todetaan, että jos toimenpide on yhdenmukainen TRIPS-sopimuksen ja EU:n ja Singaporen vapaakauppasopimuksen kymmenennen luvun (Teollis- ja tekijänoikeudet) kanssa, teollis- ja tekijänoikeuksien peruuttaminen, rajoittaminen tai luominen ei muodosta pakkolunastusta. Myöskään sen toteaminen, että toimenpide ei ole yhdenmukainen TRIPS-sopimuksen ja EU:n ja Singaporen vapaakauppasopimuksen kymmenennen luvun (Teollis- ja tekijänoikeudet) kanssa, ei tarkoita, että kyseessä olisi ollut pakkolunastus.

LIITE 4

JULKINEN VELKA

1. Kannetta, jonka mukaan osapuolen velan uudelleenjärjestely rikkoo toisen luvun (Sijoitusten suoja) mukaisia velvollisuuksia, ei voida esittää tai, jos sellainen on jo esitetty, kanne ei voi jatkua kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) A jakson (Sijoittajien ja osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) mukaisesti, jos uudelleenjärjestely

on jo sovittu uudelleenjärjestely kanteen esittämisen ajankohtana tai se muuttuu sovituksi uudelleenjärjestelyksi esittämisen jälkeen, lukuun ottamatta kannetta, jonka mukaan uudelleenjärjestely on 2.3 artiklan (Kansallinen kohtelu) vastainen .

2. Sen estämättä, mitä kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) A jakson (Sijoittajien ja osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) 3.6 artiklassa (Kanteen toimittaminen tuomioistuimeen) määrätään ja jollei tämän liitteen 1 kohdasta muuta johdu, sijoittaja ei saa esittää kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) A jakson (Sijoittajien ja osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) mukaisesti kannetta, jonka mukaan osapuolen velan uudelleenjärjestely rikkoo toisen luvun (Sijoitusten suoja) muita kuin 2.3 artiklan (Kansallinen kohtelu) mukaisia velvollisuuksia, ellei kantajan kirjallisen neuvottelupyynnön esittämispäivästä ole kulunut 270 päivää kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) A jakson (Sijoittajien ja osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) 3.3 artiklan (Neuvottelut) mukaisesti.
3. Tässä liitteessä 'sovitulla uudelleenjärjestelyllä' tarkoitetaan osapuolen velan uudelleen järjestelyä tai uudelleen sovittamista, joka on toteutettu seuraavasti: i) velkainstrumenttien mukauttaminen tai muuttaminen niiden ehtojen mukaisesti, mukaan lukien niihin sovellettava laki, tai ii) velkojen vaihto tai muu samanlainen prosessi, jossa ne, joiden hallussa on vähintään 75 prosenttia jäljellä olevan, uudelleenjärjestelyjen kohteena olevan velan koko pääomamäärästä, ovat suostuneet tällaiseen velkojen vaihtoon tai muuhun prosessiin; velkainstrumenttiin 'sovellettavalla lailla' tarkoitetaan oikeudenkäyttöalueella kyseiseen velkainstrumenttiin sovellettavaa lainsäädäntöä.
4. Selkeyden vuoksi todetaan, että 'osapuolen velalla' tarkoitetaan Euroopan unionin osalta jäsenvaltion hallituksen tai jäsenvaltion keskus-, alue - tai paikallishallintotason velkainstrumenttia.

LIITE 5

4.12 ARTIKLASSA TARKOITETUT SOPIMUKSET

Euroopan unionin jäsenvaltioiden ja Singaporen väliset sopimukset:

1. Singaporen tasavallan hallituksen ja Bulgarian tasavallan hallituksen välinen sopimus sijoitusten molemminpuolisesta edistämisestä ja suojelusta, tehty Singaporessa 15 päivänä syyskuuta 2003;
2. Singaporen tasavallan hallituksen ja Belgian ja Luxemburgin talousliiton välinen sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojelusta, tehty Brysselissä 17 päivänä marraskuuta 1978;
3. Singaporen tasavallan hallituksen ja Tšekin tasavallan hallituksen välinen sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojelusta, tehty Singaporessa 8 päivänä huhtikuuta 1995;
4. Saksan liittotasavallan ja Singaporen tasavallan välinen sopimus sijoitusten edistämisestä ja molemminpuolisesta suojelusta, tehty Singaporessa 3 päivänä lokakuuta 1973;

5. Singaporen tasavallan hallituksen ja Ranskan tasavallan hallituksen välinen sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojelusta, tehty Pariisissa 8 päivänä syyskuuta 1975;
6. Singaporen tasavallan hallituksen ja Latvian tasavallan hallituksen välinen sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojelusta, tehty Singaporessa 7 päivänä heinäkuuta 1998;
7. Singaporen tasavallan ja Unkarin tasavallan välinen sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojelusta, tehty Singaporessa 17 päivänä huhtikuuta 1997;
8. Alankomaiden kuningaskunnan hallituksen ja Singaporen tasavallan hallituksen välinen sopimus talousyhteistyöstä, tehty Singaporessa 16 päivänä toukokuuta 1972;
9. Singaporen tasavallan hallituksen ja Puolan tasavallan hallituksen välinen sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojelusta, tehty Varsovassa 3 päivänä kesäkuuta 1993;
10. Singaporen tasavallan hallituksen ja Slovenian tasavallan hallituksen välinen sopimus sijoitusten molemminpuolisesta edistämisestä ja suojelusta, tehty Singaporessa 25 päivänä tammikuuta 1999;
11. Singaporen tasavallan ja Slovakian tasavallan välinen sopimus sijoitusten edistämisestä ja vastavuoroisesta suojelusta, tehty Singaporessa 13 päivänä lokakuuta 2006; sekä
12. Singaporen tasavallan hallituksen ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen välinen sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojelusta, tehty Singaporessa 22 päivänä heinäkuuta 1975.

LIITE 6

SIJOITTAJIEN JA OSAPUOLTEN VÄLISTEN RIITAJEN SOVITTELUJÄRJESTELMÄ

1 ARTIKLA

Tavoite

Sovittelujärjestelmän tavoitteena on helpottaa yhteisesti sovitun ratkaisun löytämistä kattavan ja nopean menettelyn kautta, jossa turvaudutaan sovittelijaan.

A JAKSO

SOVITTELUJÄRJESTELMÄN MUKAINEN MENETTELY

2 ARTIKLA

Menettelyn aloittaminen

1. Riidan osapuoli voi milloin tahansa pyytää sovittelumenettelyn aloittamista. Pyyntö on esitettävä toiselle osapuolelle kirjallisena.

2. Osapuoli, jolle tällainen pyyntö on osoitettu, tarkastelee sitä myötämielisesti ja vastaa kirjallisesti hyväksyvänsä tai hylkäävänsä pyynnön kymmenen päivän kuluessa sen vastaanottamisesta.
3. Mikäli pyyntö koskee unionin tai sen minkä tahansa jäsenvaltion instituution, elimen tai viraston antamaa kohtelua ja vastaajaa ei ole määritetty 3.5 artiklan (Ilmoitus aikomuksesta käyttää riitojenratkaisua) 2 kohdan mukaisesti, pyyntö osoitetaan unionille. Jos unioni hyväksyy pyynnön, vastauksessa on määriteltävä, onko sovittelumenettelyn osapuoli unioni vai asianomainen jäsenvaltio.

3 ARTIKLA

Sovittelijan valinta

1. Riidan osapuolet pyrkivät sopimaan sovittelijasta viimeistään 15 päivän kuluessa vastauksen vastaanottamisesta tämän liitteen 2 artiklan (Menettelyn aloittaminen) 2 kohdassa tarkoitettuun pyyntöön. Sopimiseen voi sisältyä sovittelijan nimittäminen 3.9 artiklan (Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin) mukaisesti perustetun tuomioistuimen jäsenistä.
2. Jos riidan osapuolet eivät pysty sopimaan sovittelijasta 1 kohdan mukaisesti, kumpi tahansa riidan osapuoli voi pyytää tuomioistuimen puheenjohtajaa valitsemaan sovittelijan arvalla 3.9 artiklan (Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin) mukaisesti perustetun tuomioistuimen jäsenistä. Tuomioistuimen puheenjohtaja valitsee sovittelijan kymmenen työpäivän kuluessa jommankumman riidan osapuolen pyynnöstä.
3. Sovittelija ei voi olla kummankaan osapuolen kansalainen, elleivät riidan osapuolet toisin sovi.
4. Sovittelija auttaa puolueettomasti ja avoimesti riidan osapuolia selventämään kyseessä olevaa toimenpidettä ja sen mahdollisia kielteisiä vaikutuksia sijoituksiin sekä pääsemään yhteisesti sovittuun ratkaisuun.

4 ARTIKLA

Sovittelumenettelyä koskevat säännöt

1. Sovittelumenettelyyn turvautunut riidan osapuoli esittää kymmenen päivän kuluessa sovittelijan nimittämisestä sovittelijalle ja toiselle riidan osapuolelle kirjallisesti yksityiskohtaisen kuvauksen ongelmasta ja erityisesti kyseessä olevan toimenpiteen toiminnasta ja kielteisistä vaikutuksista sijoituksiin. Toinen riidan osapuoli saa esittää kyseistä ongelman kuvausta koskevat kirjalliset huomautuksensa 20 päivän kuluessa tällaisen kuvauksen toimittamisesta. Riidan osapuolet voivat sisällyttää kuvaukseensa tai huomautuksiinsa kaikki tarpeellisiksi katsomansa tiedot.
2. Sovittelija voi päättää sopivimmasta tavasta selkeyttää kyseistä toimenpidettä ja sen mahdollisia kielteisiä vaikutuksia sijoituksiin. Sovittelija voi esimerkiksi järjestää riidan osapuolten välisiä kokouksia, kuulla riidan osapuolia yhdessä tai erikseen, pyytää alan asiantuntijoilta ja sidosryhmiltä apua tai kuulla niitä ja antaa riidan osapuolille niiden mahdollisesti pyytämää lisätukea. Sovittelijan on kuitenkin kuultava riidan osapuolia ennen avun pyytämistä alan asiantuntijoilta ja sidosryhmiltä tai niiden kuulemista.

3. Sovittelija voi tarjota neuvoja ja ehdottaa ratkaisua riidan osapuolten harkittavaksi; nämä voivat hyväksyä tai hylätä ehdotetun ratkaisun tai sopia erilaisesta ratkaisusta. Sovittelija ei saa kuitenkaan antaa neuvoja tai esittää näkemyksiä siitä, onko kyseessä oleva toimenpide toisen luvun (Sijoitusten suoja) mukainen.
4. Menettely toteutetaan sen riidan osapuolen alueella, jolle pyyntö osoitettiin, tai yhteisestä sopimuksesta missä tahansa muualla tai millä tahansa muulla tavalla.
5. Riidan osapuolet pyrkivät saavuttamaan yhteisesti sovitun ratkaisun 60 päivän kuluessa sovittelijan nimittämisestä. Ennen lopullista ratkaisua riidan osapuolet voivat harvita väliaikaisten ratkaisujen mahdollisuutta.
6. Yhteisesti sovitut ratkaisut asetetaan julkisesti saataville. Julkisesti saataville asetettu toisinto ei saa kuitenkaan sisältää tietoja, jotka riidan osapuoli on katsonut luottamuksellisiksi.
7. Menettely päättyy
 - a) riidan osapuolten yhteisesti sovitulla ratkaisulla sen hyväksymispäivänä;
 - b) riidan osapuolten yhteisestä sopimuksesta missä tahansa menettelyn vaiheessa päivänä, jona tästä päästään sopimukseen;
 - c) kirjallisella ilmoituksella, jonka sovittelija antaa kuultuaan riidan osapuolia ja jonka mukaan sovittelun jatkaminen on hyödytöntä, tällaisen ilmoituksen antamispäivänä;
 - d) riidan osapuolen kirjallisella ilmoituksella, jonka se antaa tarkasteltuaan sovittelu-menettelyssä yhteisesti sovittuja ratkaisuja ja otettuaan huomioon kaikki sovittelijan antamat neuvot ja ehdottamat ratkaisut, tällaisen ilmoituksen antamispäivänä.

B JAKSO

TÄYTÄNTÖÖNPANO

5 ARTIKLA

Yhteisesti sovitun ratkaisun täytäntöönpano

1. Jos riidan osapuolet ovat sopineet ratkaisusta, kunkin riidan osapuolen on toteutettava tarvittavat toimenpiteet yhteisesti sovitun ratkaisun täytäntöön panemiseksi sovitussa aikataulussa.
2. Täytäntöön panevan riidan osapuolen on ilmoitettava toiselle riidan osapuolelle kirjallisesti kaikista yhteisesti sovitun ratkaisun täytäntöön panemiseksi toteutetuista vaiheista tai toimenpiteistä.
3. Riidan osapuolten pyynnöstä sovittelija antaa riidan osapuolille kirjallisesti raporttiluonnoksen, jossa on lyhyt tiivistelmä
 - a) toimenpiteestä, josta menettelyssä on kyse,
 - b) noudatetuista menettelyistä; ja
 - c) näiden menettelyiden tuloksena mahdollisesti saavutetusta yhteisesti sovitusta ratkaisusta, mahdolliset väliaikaiset ratkaisut mukaan luettuina.

Sovittelijan on annettava riidan osapuolille 15 työpäivän määräaika huomautusten esittämiseen raporttiluonnoksesta. Otettuaan huomioon määräajan kuluessa toimitetut riidan osapuolten huomautukset sovittelija toimittaa 15 työpäivän kuluessa riidan osapuolille kirjallisesti lopullisen raportin. Raporttiin ei saa sisältyä tämän sopimuksen tulkintoja.

C JAKSO

YLEISET MÄÄRÄYKSET

6 ARTIKLA

Suhde riitojen ratkaisuun

1. Sovittelumenettelyä ei ole tarkoitus käyttää perustana tämän sopimuksen tai muiden sopimusten mukaisille riitojenratkaisumenettelyille. Riidan osapuolen ei pidä tukeutua tai esittää tällaisissa riitojenratkaisumenettelyissä näyttönä eikä lainkäyttöelimen, tuomioistuimen tai paneelin pidä ottaa huomioon seuraavia:
 - a) riidan toisen osapuolen sovittelumenettelyn aikana esittämiä kantoja;
 - b) sitä seikkaa, että riidan toinen osapuoli on ilmoittanut olevansa valmis hyväksymään sovittelun kohteena olevaa toimenpidettä koskevan ratkaisun; tai
 - c) sovittelijan antamia neuvoja tai tekemiä ehdotuksia.
2. Sovittelujärjestelmä ei vaikuta kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) A jakson (Sijoittajien ja osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) tai B jakson (Osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) mukaiseen osapuolten ja riidan osapuolten oikeusasemaan.
3. Rajoittamatta tämän liitteen 4 artiklan (Sovittelumenettelyä koskevat säännöt) 6 kohdan soveltamista ja elleivät riidan osapuolet toisin sovi, kaikki menettelyn vaiheet, mahdolliset neuvot tai ehdotettu ratkaisu mukaan luettuina, ovat luottamuksellisia. Kumpikin riidan osapuoli voi kuitenkin ilmoittaa julkisesti, että sovittelu on käynnissä.

7 ARTIKLA

Määräajat

Osapuolet voivat yhteisellä sopimuksella muuttaa mitä tahansa tässä liitteessä tarkoitettua määräaika.

8 ARTIKLA

Kustannukset

1. Kumpikin riidan osapuoli vastaa itse sovittelumenettelyyn osallistumisesta aiheutuvista kuluistaan.

2. Riidan osapuolet jakavat tasan järjestelyistä aiheutuvat kulut, mukaan lukien sovittelijan palkkiot ja kulut. Sovittelijoiden palkkiot ja kulukorvaukset maksetaan sovittelu-menettelyn vireillepanopäivänä voimassa olevien ICSID-yleissopimuksen hallinnollisten ja rahoitussääntöjen 14 säännön 1 kohdan mukaisesti.

LIITE 7

TUOMIOISTUIMEN JA MUUTOKSENHAKUTUOMIOISTUIMEN JÄSENTEN SEKÄ SOVITTELIJOIDEN KÄYTÄNNESÄÄNNÖT

Määritelmät

1. Näissä käytännesäännöissä tarkoitetaan
'jäsenellä' kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) A jakson (Sijoittajien ja osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) mukaisesti perustetun tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen jäsentä;
'sovittelijalla' henkilöä, joka vastaa sovittelusta kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) A jakson (Sijoittajien ja osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) mukaisesti;
'ehdokkaalla' yksityishenkilöä, jota harkitaan jäseneksi valintaa varten;
'avustajalla' henkilöä, joka jäsenen toimeksiannon mukaisesti suorittaa tutkimuksia tai avustaa jäsentä;
'henkilöstöllä' jäsenen osalta muita jäsenen ohjauksessa ja valvonnassa olevia henkilöitä kuin avustajia.

Menettelyä koskevat velvollisuudet

2. Jokaisen ehdokkaan ja jäsenen on vältettävä käyttäytymistä epäasianmukaisesti ja antamasta vaikutelmaa epäasianmukaisesta käyttäytymisestä, oltava riippumaton ja puolueeton, vältettävä välittömiä ja välillisiä eturistiriitoja sekä noudatettava korkeita käyttäytymisnormeja riitojenratkaisumenettelyn rehellisyyden ja puolueettomuuden säilyttämiseksi. Jäsenet eivät saa ottaa tuomioistuimessa tai muutoksenhakutuomioistuimessa käsiteltävänä olevaan asiaan liittyviä ohjeita miltään organisaatiolta tai hallitukselta. Entisten jäsenten on noudatettava näiden käytännesääntöjen 15–21 kohdassa vahvistettuja velvoitteita.

Ilmoittamisvelvollisuudet

3. Ennen kuin ehdokkaan valinta jäseneksi voidaan vahvistaa, ehdokkaan on ilmoitettava osapuolille kaikki intressit, suhteet tai seikat, jotka todennäköisesti vaikuttavat hänen riippumattomuuteensa tai puolueettomuuteensa taikka joiden voidaan kohtuudella olettaa luovan vaikutelman epäasianmukaisesta käyttäytymisestä tai menettelyn puolueellisuudesta. Tämän vuoksi ehdokkaan on kaikin kohtuullisesti toteutettavissa olevin toimin pyrittävä selvittämään kyseiset intressit, suhteet ja seikat.
4. Jäsenen on ilmoitettava riidan osapuolille ja muulle kuin riidan osapuolena olevalle sopimuksen osapuolelle seikat, jotka koskevat näiden käytännesääntöjen todellisia tai mahdollisia rikkomuksia.
5. Jäsenen on kaikin kohtuullisesti toteutettavissa olevin toimin jatkettava näiden käytännesääntöjen 3 kohdassa tarkoitettujen intressien, suhteiden ja seikkojen selvittämistä ja ilmoitettava niistä. Ilmoittamisvelvollisuus on jatkuva velvollisuus, joka edellyttää

jäseneltä kaikkien menettelyn missä tahansa vaiheessa mahdollisesti esille tulevien intressien, suhteiden ja seikkojen ilmoittamista mahdollisimman nopeasti niiden tultua jäsenen tietoon. Jäsenen on ilmoitettava tällaiset intressit, suhteet ja seikat riidan osapuolille ja muulle kuin riidan osapuolena olevalle sopimuksen osapuolelle kirjallisesti tarkastelua varten.

Jäsenten velvollisuudet

6. Jäsenen on suoritettava tehtävänsä täsmällisesti ja nopeasti koko menettelyn ajan oikeudenmukaisuutta ja huolellisuutta noudattaen.
7. Jäsenen on otettava huomioon ainoastaan sellaiset seikat, jotka tulevat esille menettelyssä ja jotka ovat välttämättömiä tuomiota varten, eikä hän saa siirtää tehtävänsä kellekään muulle.
8. Jäsenen on toteutettava kaikki aiheelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että hänen avustajansa ja henkilöstönsä ovat tietoisia näiden käytännesääntöjen 2, 3, 4, 5, 19, 20 ja 21 kohdan säännöistä ja noudattavat niitä.
9. Jäsenellä ei saa olla menettelyä koskevia yksipuolisia yhteyksiä.

Jäsenten riippumattomuus ja puolueettomuus

10. Jäsenen on oltava riippumaton ja puolueeton ja vältettävä antamasta vaikutelmaa epäasianmukaisesta käyttäytymisestä tai puolueellisuudesta; hänen toimintaansa eivät saa vaikuttaa oman edun tavoittelu, ulkopuolinen painostus, poliittiset näkökohdat, julkiset vaatimukset, lojaalius riidan osapuolelle tai muulle kuin riidan osapuolena olevalle sopimuksen osapuolelle taikka arvostelun pelko.
11. Jäsen ei saa suoraan eikä välillisesti sitoutua mihinkään velvoitteeseen eikä hyväksyä mitään etua, joka voisi jollakin tavalla estää tai näyttää estävän hänen tehtäviensä asianmukaisen suorittamisen.
12. Jäsen ei saa käyttää asemaansa tuomioistuimessa omien henkilökohtaisten etujensa ajamiseen, ja hänen on vältettävä toimia, jotka voivat antaa vaikutelman siitä, että muilla on erityisasema vaikuttaa häneen.
13. Jäsen ei saa antaa talous-, liike-, ammatti- tai perhesuhteiden tai sosiaalisten suhteiden taikka niihin liittyvien velvollisuuksien vaikuttaa käytökseensä tai arvostelukykyynsä.
14. Jäsenen on vältettävä sellaisia suhteita tai taloudellisia intressejä, jotka todennäköisesti vaikuttavat hänen puolueettomuuteensa tai joiden voidaan kohtuudella olettaa luovan vaikutelman epäasianmukaisesta käyttäytymisestä tai puolueellisuudesta.

Entisten jäsenten velvollisuudet

15. Kaikkien entisten jäsenten on vältettävä toimia, jotka voivat luoda vaikutelman, että he olivat tehtäviään suorittaessaan puolueellisia tai hyötyivät tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen ratkaisusta tai tuomiosta.

16. Rajoittamatta 3.9 artiklan (Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin) 5 kohdan ja 3.10 artiklan (Muutoksenhakutuomioistuin) 4 kohdan soveltamista entisten jäsenten on sitouduttava siihen, että toimikautensa päättymisen jälkeen he eivät millään tavoin osallistu
- a) ennen heidän toimikautensa päättymistä tuomioistuimessa tai muutoksenhakutuomioistuimessa käsiteltävänä olleisiin sijoitusriitoihin;
 - b) sijoitusriitoihin, jotka liittyvät suoraan ja selkeästi sellaisiin, myös loppuun saatettuihin riitoihin, joiden käsittelyyn he osallistuivat tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen jäsenenä.
17. Jäsenten on sitouduttava siihen, että toimikautensa päättymistä seuraavien kolmen vuoden aikana he eivät toimi riidan osapuolen edustajana tuomioistuimessa tai muutoksenhakutuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa sijoitusriidassa.
18. Jos tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajalle ilmoitetaan tai hänen tietoonsa tulee, että tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen entisen jäsenen väitetään rikkoneen edellä 15–17 kohdassa tarkoitettuja velvollisuuksia, puheenjohtajan on tutkittava asiaa ja annettava entiselle jäsenelle mahdollisuus tulla kuulluksi. Jos väitetty rikkomus vahvistuu tarkastelussa, puheenjohtajan on ilmoitettava siitä
- a) ammattialajärjestölle tai muulle vastaavalle organisaatiolle, johon jäsen kuuluu;
 - b) osapuolille; ja
 - c) muiden asianomaisten investointituomioistuinten tai muutoksenhakutuomioistuinten puheenjohtajalle.

Tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajan on asetettava tämän kohdan mukaiset päätelmänsä julkisesti saataville.

Luottamuksellisuus

19. Jäsen tai entinen jäsen ei saa milloinkaan ilmaista tai käyttää menettelyä koskevia tai menettelyn aikana saatuja ei-julkisia tietoja muihin tarkoituksiin kuin menettelyä varten, eikä hän saa missään tapauksessa ilmaista tai käyttää edellä mainitun kaltaisia tietoja hyödyn saamiseksi itselleen tai muille taikka muiden etuihin vaikuttamiseksi.
20. Jäsen ei saa paljastaa tuomiota tai sen osia ennen tuomion julkaisemista liitteen 8 mukaisesti.
21. Jäsen tai entinen jäsen ei saa milloinkaan ilmaista tuomioistuimen päätösneuvottelujen sisältöä eikä kenenkään jäsenen mielipidettä päätösneuvotteluissa.

Kulut

22. Kunkin jäsenen on pidettävä kirjaa ja annettava lopullinen tilitys menettelyyn käytetystä ajasta ja kuluistaan.

Sovittelijat

23. Näissä käytäntösäännöissä kuvattuja jäseniin tai entisiin jäseniin sovellettavia määräyksiä sovelletaan soveltuvin osin myös sovittelijoihin.

Neuvoa-antava komitea

24. Tuomioistuimen puheenjohtajaa ja muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajaa avustaa neuvoa-antava komitea, joka koostuu tapauksesta riippuen joko tuomioistuimen tai muutoksenhakutuomioistuimen varapuheenjohtajasta ja virkaiältään vanhimmasta jäsenestä, jotta varmistetaan näiden käytäntöjen ja 3.11 artiklan (Etiikka) asianmukaisen soveltaminen ja muiden mahdollisten tehtävien suorittaminen.

LIITE 8

ASIAKIRJOJEN JULKISUUTTA,
KUULEMISIA JA KOLMANSIEN OSAPUOLTEN MAHDOLLISUUTTA
ESITTÄÄ HUOMAUTUKSIA KOSKEVAT SÄÄNNÖT

1 ARTIKLA

1. Jollei tämän liitteen 2 ja 4 artiklasta muuta johdu, vastaajan on seuraavat asiakirjat vastaanotettuaan toimitettava ne viipymättä muulle kuin riidan osapuolena olevalle sopimuksen osapuolelle ja tämän liitteen 5 artiklassa tarkoitetulle tietojen säilyttäjälle, joka asettaa ne julkisesti saataville:
 - a) 3.3 artiklan (Neuvottelut) 1 kohdassa tarkoitettu neuvottelupyyntö;
 - b) 3.5 artiklan (Ilmoitus aikomuksesta käyttää riitojenratkaisua) 1 kohdassa tarkoitettu ilmoitus aikomuksestaan käyttää riitojenratkaisua;
 - c) 3.5 artiklan (Ilmoitus aikomuksesta käyttää riitojenratkaisua) 2 kohdassa tarkoitettu ilmoitus vastaajan määrittämisestä;
 - d) 3.6 artiklassa (Kanteen toimittaminen tuomioistuimeen) tarkoitettu kanne;
 - e) riidan osapuolen tuomioistuimelle toimittamat lausumat, muistiot ja yhteenvedot, asiantuntijalausunnat ja muut mahdolliset 3.17 artiklan (Muu kuin riidan osapuolena oleva sopimuksen osapuoli) ja tämän liitteen 3 artiklan nojalla toimitetut kirjalliset huomautukset;
 - f) tuomioistuimen kuulemisten pöytäkirjat tai niiden puhtaaksikirjoitetut tekstit, jos tällaisia on käytettävissä; sekä
 - g) tuomioistuimen tai soveltuvin osin tuomioistuimen puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan määräykset, tuomiot ja päätökset.
2. Jollei tämän liitteen 4 artiklassa esitetyistä poikkeuksista muuta johdu, tuomioistuin voi omasta aloitteestaan tai kenen tahansa pyynnöstä riidan osapuolia kuultuaan päättää, asetetaanko muita kuin 1 kohdassa tarkoitettuja tuomioistuimelle toimitettuja tai sen laatimia asiakirjoja saataville, ja jos asetetaan, miten se tehdään. Tähän voi sisältyä esimerkiksi tällaisten asiakirjojen asettaminen saataville tietyn verkkosivuston tai tämän liitteen 5 artiklassa tarkoitetun tietojen säilyttäjän kautta.

2 ARTIKLA

Tuomioistuin järjestää julkisia kuulemisia ja päättää riidan osapuolia kuullen asianmukaisista logistisista järjestelyistä. Jos jokin riidan osapuoli aikoo kuitenkin käyttää kuulemisessa suojaetuiksi määriteltäviä tietoja, sen on ilmoitettava tästä tuomioistuimelle. Tuomioistuin toteuttaa tarvittavat järjestelyt tällaisen tiedon suojaamiseksi julkaisemiselta.

3 ARTIKLA

1. Tuomioistuin voi riidan osapuolia kuultuaan sallia, että osapuoli, joka ei ole riidan osapuoli eikä muu kuin riidan osapuolena oleva sopimuksen osapuoli, jäljempänä 'kolmas osapuoli', toimittaa tuomioistuimelle kirjallisen huomautuksen riidan soveltamisalaan kuuluvasta seikasta.
2. Kolmannen osapuolen, joka haluaa esittää huomautuksen, on tehtävä esitys tuomioistuimelle ja toimitettava menettelyssä käytettävällä kielellä ytimekkäästi ja tuomioistuimen mahdollisesti asettamien sivumäärien rajoissa seuraavat tiedot kirjallisena:
 - a) kolmannen osapuolen kuvaus, mukaan lukien tarvittaessa osapuolen jäsenyys ja oikeudellinen asema (esim. toimialajärjestö tai muu valtiosta riippumaton järjestö), yleiset tavoitteet, toiminnan luonne ja mahdollinen emo-organisaatio, myös mahdollinen organisaatio, joka suoraan tai välillisesti valvoo kolmatta osapuolta;
 - b) kolmannen osapuolen mahdollinen suora tai välillinen yhteys mihin tahansa riidan osapuoleen;
 - c) tiedot kaikista hallituksista, osapuolista tai organisaatioista, jotka ovat antaneet taloudellista tai muuta apua huomautuksen laatimisessa tai ovat antaneet kolmannelle osapuolelle huomattavaa avustusta kolmannen osapuolen tämän artiklan mukaisesti tekemää esitystä edeltävien kahden vuoden aikana (esim. rahoittaneet noin 20 prosentilla tämän vuotuisia yleiskustannuksia);
 - d) kuvaus menettelyyn kohdistuvien kolmannen osapuolen intressien luonteesta; ja
 - e) niiden menettelyyn liittyvien tosiseikkojen tai lakikysymysten määrittely, joihin kolmas osapuoli haluaa esittää kirjallisen huomautuksensa.
3. Päättyessään huomautuksen sallimisesta tuomioistuin ottaa huomioon muun muassa seuraavat seikat:
 - a) onko kolmannen osapuolen intressi menettelyssä merkittävä; ja
 - b) missä määrin huomautus auttaisi tuomioistuinta menettelyyn liittyvien tosiseikkojen tai lakikysymysten määrittelyssä tuomalla esiin näkökannan ja erityistietämystä tai -näkemystä, jotka eroavat riidan osapuolten näkökannoista.
4. Kolmannen osapuolen toimittaman huomautuksen on
 - a) oltava päivätty ja siinä on oltava huomautuksen kolmannen osapuolen puolesta tekenevän henkilön allekirjoitus;
 - b) oltava ytimekäs, eikä se saa missään tapauksessa ylittää tuomioistuimen asettamaa rajaa;
 - c) sisällettävä tarkka lausunto kolmannen osapuolen näkökannasta kysymyksiin; ja
 - d) käsiteltävä ainoastaan riidan soveltamisalaan kuuluvia seikkoja.
5. Tuomioistuin varmistaa, että tällaiset huomautukset eivät häiritse menettelyä tai kohtuuttomasti kuormita sitä tai aiheuta epäoikeudenmukaista haittaa millekään riidan osapuolelle. Tuomioistuin voi hyväksyä mahdollisesti tarvittavat menettelytavat useampien huomautusten käsittelemiseksi.
6. Tuomioistuin varmistaa myös, että riidan osapuolet saavat kohtuullisen mahdollisuuden esittää näkemyksiään kaikista huomautuksista, joita kolmannet osapuolet ovat esittäneet.

4 ARTIKLA

1. Luottamuksellisia ja suojattuja tietoja, sellaisina kuin ne määritellään jäljempänä 2 kohdassa ja yksilöidään 3–9 kohdan nojalla, ei aseteta julkisesti saataville.
2. Luottamuksellisia ja suojattuja tietoja ovat
 - a) liikesalaisuudet;
 - b) tiedot, jotka on suojattu julkisesti saataville asettamiselta tämän sopimuksen nojalla;
 - c) tiedot, jotka on suojattu julkisesti saataville asettamiselta vastaajan tietojen tapauksessa vastaajan soveltaman lainsäädännön nojalla ja muiden tietojen osalta minkä tahansa lainsäädännön tai sääntöjen nojalla, joita tuomioistuin on päättänyt soveltaa tällaisten tietojen julkisesti saataville asettamiseen.
3. Kun muu asiakirja kuin tuomioistuimen määräys tai päätös aiotaan asettaa julkisesti saataville tämän liitteen 1 artiklan 1 kohdan mukaisesti, asiakirjan toimittavan riidan osapuolen, muun kuin riidan osapuolena olevan sopimuksen osapuolen tai kolmannen osapuolen on asiakirjan toimitushetkellä
 - a) ilmoitettava, katsooko se asiakirjan sisältävän tietoja, jotka on suojattava julkaisemiselta;
 - b) selvästi määriteltävä tällaiset tiedot sillä hetkellä, kun ne toimitetaan tuomioistuimelle; ja
 - c) välittömästi tai tuomioistuimen asettamassa määräajassa toimitettava asiakirjasta editoitu toisinto, joka ei sisällä suojattavia tietoja.
4. Kun muu asiakirja kuin tuomioistuimen määräys tai päätös aiotaan asettaa julkisesti saataville tuomioistuimen päätöksen mukaisesti tämän liitteen 1 artiklan 2 kohdan nojalla, asiakirjan toimittaneen riidan osapuolen, muun kuin riidan osapuolena olevan sopimuksen osapuolen tai kolmannen osapuolen on 30 päivän kuluessa tuomioistuimen päätöksestä asettaa asiakirja julkisesti saataville ilmoitettava, katsooko se asiakirjan sisältävän tietoja, jotka on suojattava julkaisemiselta, ja toimitettava asiakirjasta editoitu toisinto, joka ei sisällä tällaisia tietoja.
5. Kun ehdotetaan asiakirjan editoimista 4 kohdan mukaisesti, mikä tahansa riidan osapuoli, joka ei ole kyseessä olevan asiakirjan toimittanut osapuoli, voi vastustaa ehdotusta asiakirjan editoimisesta ja/tai ehdottaa asiakirjan editoimista eri tavalla. Kaikki tällaiset ehdotukset tai vastaehdotukset on tehtävä 30 päivän kuluessa ehdotetun editoidun asiakirjan vastaanottamisesta.
6. Kun tuomioistuimen määräys, päätös tai tuomio aiotaan asettaa julkisesti saataville tämän liitteen 1 artiklan 1 kohdan mukaisesti, tuomioistuin antaa kaikille riidan osapuolille mahdollisuuden esittää huomautuksia siitä, missä määrin asiakirja sisältää tietoja, jotka on suojattava julkaisemiselta, ja ehdottaa asiakirjan editoimista tällaisen tiedon julkaisemisen estämiseksi.
7. Tuomioistuin päättää kaikista seikoista, jotka koskevat 3–6 kohdassa tarkoitettua asiakirjojen editoimista, ja määrittää harkintavaltaansa käyttäen, missä määrin julkisesti saataville asetettavien asiakirjojen sisältämiä tietoja olisi editoitava.
8. Jos tuomioistuin katsoo, että asiakirjan tietoja ei pitäisi editoida 3–6 kohdan nojalla tai että asiakirjan asettamista julkisesti saataville ei pitäisi estää, mikä tahansa asiakirjan

vapaaehtoisesti rekisteröitäväksi toimittanut riidan osapuoli, muu kuin riidan osapuolena oleva sopimuksen osapuoli tai kolmas osapuoli voi 30 päivän kuluessa tuomioistuimen päätöksestä

- a) vetää tällaisia tietoja sisältävän asiakirjan tai asiakirjan osan pois menettelyn rekisteristä; tai
 - b) toimittaa asiakirjan uudelleen tuomioistuimen päätöksen mukaisessa muodossa.
9. Riidan osapuolen, joka aikoo käyttää kuulemisessa tietoja, joiden se katsoo olevan luottamuksellisia tai suojattuja, on ilmoitettava tästä tuomioistuimelle. Tuomioistuin päättää riidan osapuolia kuultuaan, olisiko tiedot suojattava, ja tekee järjestelyt mahdollisten suojattavien tietojen julkaisemisen estämiseksi tämän liitteen 2 artiklan mukaisesti.
10. Tietoja ei aseteta julkisesti saataville, jos tietojen julkaiseminen vaarantaisi riitojenratkaisumenettelyn luotettavuuden jäljempänä 11 kohdassa tarkoitetulla tavalla.
11. Tuomioistuin voi omasta aloitteestaan tai jonkin riidan osapuolen pyynnöstä riidan osapuolia kuultuaan, silloin kun se on mahdollista, toteuttaa asianmukaisia toimenpiteitä, joilla rajoitetaan tai lykätään tietojen julkaisemista silloin, kun julkaiseminen vaarantaisi riitojenratkaisumenettelyn luotettavuuden seuraavista syistä:
- a) julkaiseminen voisi haitata todisteiden keräämistä tai tuottamista; tai
 - b) julkaiseminen voisi johtaa todistajien, riidan osapuolten asianajajien tai tuomioistuimen jäsenten painostamiseen; tai
 - c) vastaavat poikkeukselliset olosuhteet.

5 ARTIKLA

Tietojen säilyttäjänä toimii Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteeri UNCITRAL:n sihteeristön kautta; säilyttäjän tehtävänä on asettaa tiedot julkisesti saataville tämän liitteen mukaisesti.

6 ARTIKLA

Jos tässä liitteessä edellytetään tuomioistuimen käyttävän harkintavaltaa, se ottaa harkintavaltaa käyttäessään huomioon

- a) sopimusperusteisen sijoitusriitojenratkaisun ja kyseessä olevan menettelyn avoimuuteen liittyvän yleisen edun; ja
- b) riidan oikeudenmukaiseen ja tehokkaaseen ratkaisuun liittyvän riidan osapuolten edun.

LIITE 9

VÄLIMIESMENETTELYN TYÖJÄRJESTYS

Yleiset määräykset

1. Kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) B jaksossa (Osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) ja tässä liitteessä tarkoitetaan 'neuvonantajalla' henkilöä, jonka osapuoli on palkannut neuvomaan tai avustamaan itseään välimiespaneelimenettelyssä;

'välimiehellä' 3.29 artiklalla (Väl miespaneelin asettaminen) asetetun väl miespaneelin jäsentä;
'avustajalla' henkilöä, joka välimiehen toimeksiannon mukaisesti suorittaa tutkimuksia tai avustaa väl miestä;
'valituksen tehneellä osapuolella' osapuolta, joka pyytää väl miespaneelin asettamista 3.28 (Väl miesmenettelyn aloittaminen) artiklan mukaisesti;
'valituksen kohteena olevalla osapuolella' osapuolta, jonka väitetään rikkovan 3.25 artiklassa (Soveltamisala) tarkoitettuja määräyksiä;
'väl miespaneelilla' 3.29 artiklalla (Väl miespaneelin asettaminen) asetettua paneelia;
'osapuolen edustajalla' osapuolen ministeriön, viraston tai muun julkisen elimen nimeämää työntekijää tai henkilöä, joka edustaa osapuolta tähän sopimukseen liittyvässä riidassa.

2. Tätä liitettä sovelletaan kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) B jakson (Osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) mukaiseen riitojen ratkaisumenettelyyn, jolleivät osapuolet toisin sovi.
3. Valituksen kohteena oleva osapuoli vastaa riitojenratkaisumenettelyn logistisesta hallinnosta, erityisesti kuulemisten järjestämisestä, jollei toisin sovita. Osapuolet jakavat tasan järjestelyistä aiheutuvat kulut, mukaan lukien välimiesten kulut.

Ilmoitukset

4. Osapuolten ja väl miespaneelin on toimitettava kaikki pyynnöt, ilmoitukset, kirjalliset lausumat tai muut asiakirjat sähköpostitse sekä samana päivänä myös faksina, kirjattuna lähetyksenä, lähettipalvelua käyttäen, vastaanottotodistusta vastaan tai muulla televiestintävälineellä, jolla asiakirjan lähettämisestä jää tosite. Jollei toisin todisteta, sähköpostiviesti katsotaan vastaanotetuksi sen lähettämispäivänä.
5. Osapuolen on toimitettava sähköisessä muodossa kaikki kirjalliset lausumansa ja vastaväitteensä kaikille väl miehille ja samanaikaisesti toiselle osapuolelle. Lisäksi on toimitettava asiakirjan paperikopio.
6. Kaikki ilmoitukset on lähetettävä tapauksen mukaan joko Singaporen kauppa- ja teollisuusministeriön Pohjois-Amerikan ja Euroopan osaston johtajalle tai Euroopan komission kauppapolitiikan pääosastoon.
7. Hakemuksissa, ilmoituksissa, kirjallisissa lausumissa tai muissa väl miespaneelimenettelyyn liittyvissä asiakirjoissa olevat vähäiset kirjoitusvirheet voidaan oikaista toimittamalla uusi asiakirja, johon muutokset on merkitty selvästi, jollei toinen osapuoli tätä vastusta.
8. Jos asiakirjan toimittamiselle asetettu viimeinen määräpäivä osuu Singaporen tai unionin viralliselle juhla- tai vapaapäivälle, asiakirja on toimitettava seuraavana arkipäivänä.

Väl miesmenettelyn aloittaminen

10. a) Jos väl miehet valitaan arvalla 3.29 artiklan (Väl miespaneelin asettaminen) tai tämän liitteen 22, 24 tai 51 kohdan mukaisesti, molempien osapuolten edustajilla on oikeus olla paikalla arvontaa suoritettaessa.

- b) Jolleivät osapuolet toisin sovi, ne kokoontuvat välimiespaneelin kanssa seitsemän päivän kuluessa sen asettamisesta määrittääkseen osapuolten tai välimiespaneelin tarpeelliseksi katsomat asiat, kuten välimiehille maksettavat palkkiot ja kulukorvaukset. Välimiehet ja osapuolten edustajat voivat osallistua tähän kokoukseen myös puhelin- tai videoyhteyden kautta.
11. a) Jolleivät osapuolet seitsemän päivän kuluessa välimiespaneelin asettamisesta toisin sovi, välimiespaneelin tehtävänä on ”tarkastella sopimuksen asiaankuuluvien määräysten perusteella 3.28 artiklan mukaisessa välimiespaneelin asettamista koskevassa pyynnössä tarkoitettua asiaa, päättää oikeudellisella ratkaisulla ja/tai tosiasioiden perusteella, onko tarkasteltavana oleva toimenpide 3.25 artiklassa tarkoitettujen määräysten mukainen, ja esittää tämän perusteet sekä antaa tuomio 3.31 ja 3.32 artiklan mukaisesti.”
- b) Kun osapuolet ovat sopineet välimiespaneelin tehtävistä, niiden on ilmoitettava siitä viipymättä välimiespaneelille.

Ensimmäiset lausumat

12. Valituksen tehneen osapuolen on toimitettava ensimmäinen kirjallinen lausumansa kahdenkymmenen päivän kuluessa välimiespaneelin asettamispäivästä. Valituksen kohteena olevan osapuolen on toimitettava kirjallinen vastineensa kahdenkymmenen päivän kuluessa ensimmäisen kirjallisen lausuman toimittamispäivästä.

Välimiespaneelien työ

13. Välimiespaneelin puheenjohtaja toimii puheenjohtajana kaikissa paneelin kokouksissa. Välimiespaneeli voi valtuuttaa puheenjohtajan tekemään hallinnollisia ja menettelytapapäätöksiä.
14. Jollei kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) B jaksossa (Osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) toisin määrätä, välimiespaneeli voi hoitaa tehtävänsä eri välinein, kuten puhelimitse, faksilla tai tietokoneyhteyksin.
15. Ainoastaan välimiehet voivat osallistua välimiespaneelin neuvotteluihin, mutta välimiespaneeli voi sallia avustajiensa läsnäolon niissä.
16. Ratkaisujen laatiminen on yksinomaan välimiespaneelin vastuulla, eikä sitä saa siirtää muille.
17. Jos ilmenee menettelyllinen kysymys, joka ei kuulu kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) B jaksossa (Osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) ja sen liitteissä olevien määräysten soveltamisalaan, välimiespaneeli voi osapuolia kuultuaan hyväksyä asianmukaisen menettelyn, joka on yhteensopiva kyseisten määräysten kanssa.
18. Kun välimiespaneeli katsoo, että on tarpeen muuttaa menettelyyn sovellettavaa määräaikaa tai tehdä muita menettelyllisiä tai hallinnollisia mukautuksia, sen on ilmoitettava osapuolille kirjallisesti muutoksen tai mukautuksen syistä ja tarvittavasta määräajasta tai mukautuksesta.

Välimiehen vaihtaminen

19. Jos välimies ei kykene osallistumaan menettelyyn, jättää tehtävänsä tai on korvattava toisella henkilöllä, uusi välimies on valittava 3.29 artiklan (Välimiespaneelin asettaminen) mukaisesti.
20. Jos osapuoli katsoo, ettei välimies täytä liitteessä 11 esitettyissä käytännesäännöissä, jäljempänä 'käytännesäännöt', asetettuja vaatimuksia ja että hänet olisi tästä syystä vaihdettava, kyseisen osapuolen olisi ilmoitettava asiasta toiselle osapuolelle viiden-toista päivän kuluessa siitä, kun se sai tietoonsa seikat, joiden perusteella välimiehen voidaan katsoa jättäneen noudattamatta käytännesääntöjä.
21. Jos osapuoli katsoo, että muu kuin puheenjohtajana toimiva välimies ei täytä käytännesäännöissä asetettuja vaatimuksia, osapuolet käyvät neuvotteluja ja voivat niin sopiessaan vaihtaa välimiehen valitsemalla uuden välimiehen 3.29 artiklassa (Välimiespaneelin asettaminen) määrättyä menettelyä noudattaen.
22. Jos osapuolet eivät pääse yhteisymmärrykseen tarpeesta vaihtaa välimies, kumpi tahansa osapuoli voi pyytää siirtämään asian välimiespaneelin puheenjohtajalle, jonka päätös asiassa on lopullinen.

Jos puheenjohtaja katsoo tällaisen pyynnön perusteella, ettei välimies täytä käytännesäännöissä asetettuja vaatimuksia, on valittava uusi välimies.

Vaihdettavan välimiehen valinnee osapuolen on valittava yksi välimies 3.44 artiklan (Välimiesluettelot) 2 kohdan mukaisesti laaditussa luettelossa jäljellä olevien henkilöiden joukosta. Jos osapuoli ei ole valinnut välimiestä viiden päivän kuluessa välimiespaneelin puheenjohtajan päätelmästä, komitean puheenjohtajan tai hänen edustajansa on arvottava välimies 3.44 artiklan (Välimiesluettelot) 2 kohdan mukaisesti laaditussa luettelossa jäljellä olevien henkilöiden joukosta kymmenen päivän kuluessa välimiespaneelin puheenjohtajan päätelmästä.

Jos 3.44 artiklan (Välimiesluettelot) 2 kohdan mukaista luetteloa ei ole laadittu 3.29 artiklan (Välimiespaneelin asettaminen) 4 kohdassa vaaditussa ajassa, välimiehen valitsee viiden päivän kuluessa välimiespaneelin puheenjohtajan päätelmästä osapuoli, joka oli valinnut vaihdettavan välimiehen, tai, jos kyseinen osapuoli ei pysty tekemään valintaa, komitean puheenjohtaja tai hänen edustajansa,

- a) jos osapuoli ei ole ehdottanut henkilöitä, toisen osapuolen 3.44 artiklan (Välimiesluettelot) 2 kohdan nojalla ehdottamien jäljellä olevien henkilöiden joukosta;
 - b) jos osapuolet eivät ole päässeet yhteisymmärrykseen 3.44 artiklan (Välimiesluettelot) 2 kohdan mukaisesta nimien luettelosta, osapuolen 3.44 artiklan (Välimiesluettelot) 2 kohdan nojalla ehdottamien henkilöiden joukosta.
23. Jos osapuoli katsoo, että välimiespaneelin puheenjohtaja ei täytä käytännesäännöissä asetettuja vaatimuksia, osapuolten on käytävä neuvotteluja ja ne voivat niin sopiessaan vaihtaa puheenjohtajan ja valita uuden puheenjohtajan 3.29 artiklassa (Välimiespaneelin asettaminen) määrättyä menettelyä noudattaen.
 24. Jos osapuolet eivät pääse yhteisymmärrykseen tarpeesta vaihtaa puheenjohtaja, kumpi tahansa osapuoli voi pyytää siirtämään asian puolueettomalle kolmannelle osapuolelle. Jos osapuolet eivät pääse yhteisymmärrykseen puolueettomasta kolmannelle osapuolelta, asia on siirrettävä jollekin 3.44 artiklan (Välimiesluettelot) 1 kohdassa tarkoitettussa luettelossa jäljellä olevista jäsenistä. Komitean puheenjohtaja tai hänen

edustajansa valitsee jäsenen arpomalla. Tämän henkilön tekemä päätös siitä, onko puheenjohtaja tarpeen vaihtaa, on lopullinen.

Jos kyseinen henkilö päättää, että alkuperäinen puheenjohtaja ei täytä käytännesääntöjen vaatimuksia, osapuolten on päästävä yhteisymmärrykseen puheenjohtajan vaihtamisesta. Jos osapuolet eivät pääse yhteisymmärrykseen uudesta puheenjohtajasta, komitean puheenjohtajan tai hänen edustajansa on arvottava puheenjohtaja 3.44 artiklan (Välimiesluettelot) 1 kohdassa tarkoitettussa luettelossa jäljellä olevien jäsenien joukosta. Luettelossa jäljellä oleviin jäseniin ei soveltuvien osin lueta mukaan henkilöä, joka päätti, ettei alkuperäinen puheenjohtaja täytä käytännesääntöjen vaatimuksia. Uusi puheenjohtaja on valittava viiden päivän kuluessa siitä, kun todetaan, että puheenjohtaja olisi vaihdettava.

25. Välimiespaneelimenettely on keskeytettävä tämän liitteen 19, 20, 21, 22, 23 ja 24 kohdan mukaisten menettelyjen noudattamisen edellyttämäksi ajaksi.

Kuulemiset

26. Puheenjohtaja vahvistaa kuulemisen päivämäärän ja kellonajan osapuolia ja muita välimiehiä kuullen ja ilmoittaa nämä kirjallisesti osapuolille. Jollei kuuleminen ole yleisöltä suljettu, menettelyn logistisesta hallinnosta vastaavan osapuolen on asetettava kyseiset tiedot julkisesti saataville. Välimiespaneeli voi päättää olla järjestämättä kuulemista, paitsi jos jokin osapuoli ei tähän suostu.
27. Jolleivät osapuolet toisin sovi, kuuleminen pidetään Brysselissä, kun valituksen tehnyt osapuoli on Singapore, ja Singaporessa, kun valituksen tehnyt osapuoli on unioni.
28. Välimiespaneeli järjestää ylimääräisiä kuulemisia, jos osapuolet niin sopivat.
29. Kaikkien välimiesten on oltava läsnä kuulemisten koko keston ajan.
30. Seuraavat henkilöt voivat osallistua kuulemiseen riippumatta siitä, onko menettely avoin yleisölle vai ei:
- a) osapuolten edustajat;
 - b) osapuolten neuvonantajat;
 - c) hallintohenkilöstö, tulkit, kääntäjät ja oikeuden kirjurit; ja
 - d) välimiesten avustajat.

Ainoastaan osapuolten edustajat ja neuvonantajat voivat esittää lausumia välimiespaneelille.

31. Kummankin osapuolen on viimeistään viisi päivää ennen kuulemista toimitettava välimiespaneelille ja samanaikaisesti toiselle osapuolelle luettelo henkilöistä, jotka esittävät kuulemisessa suullisia väitteitä tai selvityksiä kyseisen osapuolen puolesta, ja muista edustajista tai neuvonantajista, jotka osallistuvat kuulemiseen.
32. Välimiespaneelien kuulemiset ovat yleisölle avoimia, jolleivät osapuolet päättä, että ne ovat osittain tai kokonaan suljettuja yleisöltä. Jos osapuolet eivät toisin päättä, yleisölle avoimissa kuulemisissa
- a) yleisö voi seurata kuulemista reaaliajassa sisäisestä televisiojärjestelmästä välimiestilojen erillisessä katselusalissa;

- b) osallistuminen yleisölle avoimeen kuulemisen seuraamiseen edellyttää rekisteröitymistä;
- c) äänitys, kuvanauhoitus ja valokuvaaminen eivät ole sallittuja katselusalissa;
- d) paneelilla on oikeus pitää kuulemisen aikana erillinen suljettu istunto käsitelläkseen luottamuksellisiin tietoihin liittyviä asioita.

Välimiespaneeli kokoontuu suljettuun istuntoon, kun osapuolen lausuma ja väitteet sisältävät luottamuksellisia tietoja. Paneelilla on milloin tahansa oikeus pitää kuuleminen poikkeuksellisesti suljettuna istuntona joko omasta aloitteestaan tai toisen osapuolen pyynnöstä.

33. Välimiespaneeli käy kuulemisen seuraavassa esitetyllä tavalla ja varmistaa, että sekä valituksen tehneelle että valituksen kohteena olevalle osapuolelle annetaan yhtä paljon aikaa:

Lausumat

- a) valituksen tehneen osapuolen lausuma;
- b) valituksen kohteena olevan osapuolen vastalausuma.

Vastaväitteet

- a) valituksen tehneen osapuolen vastaväite;
- b) valituksen kohteena olevan osapuolen vastine vastaväitteeseen.

34. Välimiespaneeli voi esittää kysymyksiä kummalle tahansa osapuolelle missä tahansa kuulemisen vaiheessa.

35. Välimiespaneeli laadituttaa kustakin kuulemisesta tarkan kirjallisen selostuksen, joka toimitetaan mahdollisimman pian osapuolille.

36. Kumpikin osapuoli voi toimittaa välimiespaneelille ja samanaikaisesti toiselle osapuolelle täydentävän kirjallisen lausuman mistä tahansa kuulemisen aikana esille tulleesta asiasta kymmenen päivän kuluessa kuulemispäivästä.

Kirjalliset kysymykset

37. Välimiespaneeli voi esittää milloin tahansa menettelyn aikana kirjallisia kysymyksiä jommallekummalle tai kummallekin osapuolelle. Kummallekin osapuolelle on annettava jäljennös kaikista välimiespaneelin esittämistä kysymyksistä.

38. Kummankin osapuolen on myös toimitettava välimiespaneelille ja samanaikaisesti toiselle osapuolelle jäljennös välimiespaneelin kysymyksiin antamistaan kirjallisista vastauksista. Kummallekin osapuolelle on annettava tilaisuus toimittaa kirjallisia huomautuksia toisen osapuolen vastauksiin viiden päivän kuluessa vastauksen saamisesta.

Luottamuksellisuus

39. Osapuolten ja niiden neuvonantajien on varmistettava välimiespaneelin kuulemisten luottamuksellisuus, kun ne käydään suljettuna istuntona tämän liitteen 32 kohdan mukaisesti, sekä asioiden käsittelyn, paneelin väliraportin, kaikkien paneelille toimitettujen kirjallisten lausumien ja kaiken paneelin kanssa käydyn yhteydenpidon luottamuk-

sellisuus. Kummankin osapuolen ja niiden neuvonantajien on kohdeltava luottamuksellisuutta toisen osapuolen välimiespaneelille toimittamia tietoja, jotka tämä on ilmoittanut luottamuksellisiksi. Jos osapuolen välimiespaneelille toimittama lausuma sisältää luottamuksellisia tietoja, kyseisen osapuolen on toisen osapuolen pyynnöstä toimitettava viidentoista päivän kuluessa lausumasta sellainen ei-luottamuksellinen toisinto, joka olisi mahdollista julkaista. Mikään tässä liitteessä ei estä osapuolta julkaisemasta omaa kantaansa koskevia lausuntoja, kunhan se ei toisen osapuolen toimittamiin tietoihin viitattaessaan paljasta toisen osapuolen luottamuksellisiksi ilmoittamia tietoja.

Yksipuoliset yhteydet

40. Välimiespaneeli ei saa tavata eikä kuulla osapuolta eikä ottaa siihen muulla tavalla yhteyttä, jos toinen osapuoli ei ole paikalla.
41. Yksikään välimies ei saa keskustella menettelyn kohteena olevaan asiaan liittyvistä seikoista osapuolen tai osapuolten kanssa, jos muut välimiehet eivät ole paikalla.

Amicus curiae -lausumat

42. Jolleivät osapuolet toisin sovi kolmen päivän kuluessa välimiespaneelin asettamisesta, välimiespaneeli voi ottaa vastaan oma-aloitteisesti toimitettuja kirjallisia lausumia sellaisilta osapuolten luonnollisilta henkilöiltä ja oikeushenkilöiltä, joita asia koskee, edellyttäen että ne on laadittu kymmenen päivän kuluessa välimiespaneelin asettamisesta, että ne ovat lyhyitä ja enintään 15 konekirjoitussivun mittaisia liitteineen ja että niillä on välitöntä merkitystä välimiespaneelin tarkasteltavana olevan asian tosiseikkojen kannalta.
43. Lausumaan on sisällyttävä sen esittävän luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön kuvaus, mukaan lukien kansalaisuus tai sijoittautumispaikka, sekä kuvaus kyseisen henkilön toiminnan luonteesta ja rahoituslähteestä, ja siinä on eriteltävä, mikä on kyseisen henkilön intressi välimiesmenettelyssä. Lausuma on laadittava osapuolten valitsemilla kielillä tämän liitteen 46 kohdan mukaisesti.
44. Välimiespaneeli luettelee tuomiossaan kaikki vastaanottamansa lausumat, jotka ovat tämän liitteen 42 ja 43 kohdan mukaisia. Välimiespaneeli ei ole velvollinen käsittelemään tuomiossaan kyseisissä lausumissa esitettyjä väitteitä. Välimiespaneelin tämän liitteen nojalla vastaanottamat lausumat toimitetaan osapuolille näiden huomautuksia varten.

Kiireelliset tapaukset

45. Kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) B jaksossa (Osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) tarkoitetuissa kiireellisissä tapauksissa välimiespaneeli mukauttaa asianmukaisesti tässä liitteessä mainittuja määräaikoja osapuolia kuultuaan ja ilmoittaa osapuolille tällaisista mukautuksista.

Kääntäminen ja tulkkaus

46. Osapuolten on pyrittävä sopimaan yhteisestä työkielestä välimiespaneelimenettelyä varten 3.26 artiklassa (Neuvottelut) tarkoitettujen neuvottelujen aikana ja viimeistään tämän liitteen 10 kohdan b alakohdassa tarkoitettussa kokouksessa.

47. Osapuolet voivat esittää huomautuksia tämän liitteen mukaisesti laadittujen asiakirjojen käännöksistä.
48. Jos tämän sopimuksen tulkinnasta syntyy erimielisyyttä, välimiespaneeli ottaa huomioon, että tämä sopimus neuvoteltiin englannin kielellä.

Määräaikojen laskeminen

49. Jos osapuoli vastaanottaa tämän liitteen 8 kohdan nojalla asiakirjan eri päivänä kuin toinen osapuoli, asiakirjan vastaanottamisen perusteella laskettava määräaika on laskettava asiakirjan myöhäisemmän vastaanottopäivän perusteella.

Muut menettelyt

50. Tätä liitettä sovelletaan myös menettelyihin, joista määrätään 3.34 artiklan (Välitystuomioiden noudattamista koskeva kohtuullinen määräaika) 2 kohdassa, 3.35 artiklan (Välitystuomion noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelu) 2 kohdassa, 3.36 artiklan (Välitystuomioiden noudattamatta jättämisestä seuraavat väliaikaiset korjaavat toimenpiteet) 3 kohdassa ja 3.37 artiklan (Välimiespaneelin päätösten noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelu välitystuomion noudattamatta jättämisestä seuranneiden väliaikaisten korjaavien toimenpiteiden jälkeen) 2 kohdassa. Tässä liitteessä vahvistetut määräajat on kuitenkin mukautettava kyseisissä muissa menettelyissä välitystuomion antamiselle vahvistettuihin erityisiin määräaikoihin.
51. Jos alkuperäinen paneeli tai jotkin sen jäsenistä eivät pysty kokoontumaan uudelleen 3.34 artiklan (Välitystuomioiden noudattamista koskeva kohtuullinen määräaika) 2 kohdassa, 3.35 artiklan (Välitystuomion noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelu) 2 kohdassa, 3.36 artiklan (Välitystuomioiden noudattamatta jättämisestä seuraavat väliaikaiset korjaavat toimenpiteet) 3 kohdassa ja 3.37 artiklan (Välimiespaneelin päätösten noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelu välitystuomion noudattamatta jättämisestä seuranneiden väliaikaisten korjaavien toimenpiteiden jälkeen) 2 kohdassa tarkoitettuja menettelyjä varten, sovelletaan 3.29 artiklassa (Välimiespaneelin asettaminen) tarkoitettuja menettelyjä. Tuomion tiedoksiannon määräaika pidennetään tällöin viidellätoista päivällä.

LIITE 10

OSAPUOLTEN VÄLISTEN RIITAJEN SOVITTELUJÄRJESTELMÄ 1 ARTIKLA

Tavoite ja soveltamisala

1. Tämän liitteen tavoitteena on helpottaa yhteisesti sovitun ratkaisun löytämistä kattavan ja nopean menettelyn kautta, jossa turvaututaan sovittelijaan.
2. Ellei tosin määrätä, tätä liitettä sovelletaan kaikkiin tämän sopimuksen piiriin kuuluiin toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat kielteisesti osapuolten väliseen kauppaan tai sijoituksiin.

2 ARTIKLA

Tietojen pyytäminen

1. Osapuoli voi milloin tahansa ennen sovittelumenettelyn aloittamista pyytää kirjallisesti tietoja toimenpiteestä, joka vaikuttaa kielteisesti osapuolten väliseen kauppaan tai sijoitukseen. Osapuolen, jolle tällainen pyyntö osoitetaan, on annettava kirjallinen vastaus kahdenkymmen päivän kuluessa.
2. Jos vastaava osapuoli katsoo, että vastaaminen kahdenkymmenen päivän kuluessa ei ole mahdollista, sen on viipymättä ilmoitettava pyynnön esittäneelle osapuolelle syyt viivästyksen sekä arvio lyhimmästä määräajasta, jossa se pystyy antamaan vastauksensa.

3 ARTIKLA

Menettelyn aloittaminen

1. Osapuoli voi milloin tahansa pyytää, että osapuolet aloittavat sovittelumenettelyn. Pyyntö on esitettävä toiselle osapuolelle kirjallisena. Pynnön on oltava niin yksityiskohtainen, että siitä käy selvästi ilmi pyynnön esittävän osapuolen havaitsemat ongelmat, ja siinä on
 - a) yksilöitävä kyseessä oleva toimenpide;
 - b) annettava selvitys väitetyistä kielteisistä vaikutuksista, joita pyynnön esittävä osapuoli uskoo toimenpiteellä olleen tai olevan osapuolten väliseen kauppaan tai sijoitukseen; ja
 - c) selostettava, miten nämä vaikutukset pyynnön esittävän osapuolen näkemyksen mukaan liittyvät kyseessä olevaan toimenpiteeseen.
2. Osapuoli, jolle tällainen pyyntö on osoitettu, tarkastelee sitä myötämielisesti ja vastaa kirjallisesti hyväksyvänsä tai hylkäävänsä pyynnön kymmenen päivän kuluessa sen vastaanottamisesta.

4 ARTIKLA

Sovittelijan valinta

1. Osapuolet pyrkivät sopimaan sovittelijasta viimeistään 15 päivän kuluessa vastauksen vastaanottamisesta tämän liitteen 3 artiklan (Menettelyn aloittaminen) 2 kohdassa tarkoitettuun pyyntöön.
2. Jos osapuolet eivät pysty sopimaan sovittelijasta asetetussa määräajassa, kumpi tahansa osapuoli voi pyytää komitean puheenjohtajaa tai tämän valtuuttamaa henkilöä valitsemaan sovittelijan arvalla 3.44 artiklan (Välimiesluettelot) 2 kohdan mukaisesti laaditusta luettelosta. Kummankin osapuolen edustajilla on oikeus olla läsnä, kun valinta tehdään arvalla.
3. Komitean puheenjohtajan tai puheenjohtajan valtuuttaman henkilön on valittava sovittelija viiden työpäivän kuluessa 2 kohdassa tarkoitettua pyynnöstä.
4. Sovittelija ei voi olla kummankaan osapuolen kansalainen, elleivät osapuolet toisin sovi.

5. Sovittelija auttaa puolueettomasti ja avoimesti toimien osapuolia selventämään kyseessä olevaa toimenpidettä ja sen mahdollisia kielteisiä vaikutuksia kauppaan ja sijoitukseen sekä pääsemään yhteisesti sovittuun ratkaisuun asiassa. Sovittelijoihin sovelletaan liitettä 11 soveltuvin osin. Myös liitteessä 9 olevia 4–9 ja 46–49 kohtia sovelletaan soveltuvin osin.

5 ARTIKLA

Sovittelumenettelyä koskevat säännöt

1. Sovittelumenettelyyn turvautunut osapuoli esittää 10 päivän kuluessa sovittelijan nimittämisestä sovittelijalle ja menettelyn toiselle osapuolelle kirjallisesti yksityiskohdallisen kuvauksen ongelmasta ja erityisesti kyseessä olevan toimenpiteen toiminnasta ja kielteisistä vaikutuksista sijoitukseen. Toinen osapuoli saa esittää kyseistä ongelman kuvausta koskevat kirjalliset huomautuksensa 20 päivän kuluessa tällaisen kuvauksen toimittamisesta. Osapuolet voivat sisällyttää kuvaukseensa tai huomautuksiinsa kaikki tarpeelliseksi katsomansa tiedot.
2. Sovittelija voi päättää sopivimmasta tavasta selkeyttää kyseistä toimenpidettä ja sen mahdollisia kielteisiä vaikutuksia sijoitukseen. Sovittelija voi esimerkiksi järjestää osapuolten välisiä kokouksia, kuulla osapuolia yhdessä tai erikseen, pyytää alan asiantuntijoilta ja sidosryhmiltä apua tai kuulla niitä ja antaa osapuolille niiden mahdollisesti pyytämää lisätukea. Sovittelijan on kuitenkin kuultava osapuolia ennen avun pyytämistä alan asiantuntijoilta ja sidosryhmiltä ja ennen niiden kuulemistä.
3. Sovittelija voi tarjota neuvoja ja ehdottaa ratkaisua osapuolten harkittavaksi, ja nämä voivat hyväksyä tai hylätä ehdotetun ratkaisun tai sopia erilaisesta ratkaisusta. Sovittelija ei saa kuitenkaan antaa neuvoja tai esittää näkemyksiä siitä, onko kyseessä oleva toimenpide tämän sopimuksen mukainen.
4. Menettely toteutetaan sen osapuolen alueella, jolle pyyntö osoitettiin, tai yhteisestä sopimuksesta missä tahansa muualla tai millä tahansa muulla tavalla.
5. Osapuolet pyrkivät saavuttamaan yhteisesti sovitun ratkaisun kuudenkymmenen päivän kuluessa sovittelijan nimittämisestä. Ennen lopullista sopimusta osapuolet voivat harkita mahdollisia väliaikaisia ratkaisuja.
6. Ratkaisu voidaan hyväksyä komitean päätöksellä. Kumpikin osapuoli voi asettaa tällaisen ratkaisun edellytykseksi mahdollisesti tarvittavien sisäisten menettelyiden päätökseen saattamisen. Yhteisesti sovitut ratkaisut asetetaan julkisesti saataville. Yleisesti saataville asetettu versio ei saa kuitenkaan sisältää tietoja, jotka jompikumpi osapuoli on katsonut luottamuksellisiksi.
7. Menettely päättyy
 - a) osapuolten yhteisesti sovitulla ratkaisulla sen hyväksymispäivänä;
 - b) osapuolten yhteisestä sopimuksesta missä tahansa menettelyn vaiheessa päivänä, jona sopimukseen tästä päästään;

- c) kirjallisella ilmoituksella, jonka sovittelija antaa kuultuaan osapuolia ja jonka mukaan sovittelun jatkaminen on hyödytöntä, tällaisen ilmoituksen antamispäivänä; tai
- d) osapuolen kirjallisella ilmoituksella, jonka se antaa tarkasteltuaan sovittelumenettelyssä yhteisesti sovittuja ratkaisuja ja otettuaan huomioon kaikki sovittelijan antamat neuvot ja ehdottamat ratkaisut, tällaisen ilmoituksen antamispäivänä.

6 ARTIKLA

Yhteisesti sovitun ratkaisun täytäntöönpano

1. Jos osapuolet ovat sopineet ratkaisusta, molempien osapuolten on toteutettava tarvittavat toimenpiteet yhteisesti sovitun ratkaisun täytäntöön panemiseksi sovitussa aikataulussa.
2. Täytäntöön panevan osapuolen on ilmoitettava toiselle osapuolelle kirjallisesti kaikista yhteisesti sovitun ratkaisun täytäntöön panemiseksi toteutetuista vaiheista tai toimenpiteistä.
3. Osapuolten pyynnöstä sovittelija antaa niille kirjallisesti raporttiluonnoksen, johon sisältyy lyhyt tiivistelmä i) toimenpiteestä, josta menettelyssä on kyse, ii) noudatetuista menettelyistä ja iii) näiden menettelyiden tuloksena mahdollisesti saavutetusta yhteisesti sovitusta ratkaisusta, mahdolliset väliaikaiset ratkaisut mukaan luettuina. Sovittelijan on annettava osapuolille viidentoista päivän määräaika huomautusten esittämiseen raporttiluonnoksesta. Otettuaan huomioon määräajan sisällä toimitetut osapuolten huomautukset sovittelija toimittaa viidentoista päivän kuluessa osapuolille kirjallisesti luopullisen raportin. Raporttiin ei saa sisältyä tämän sopimuksen tulkintoja.

7 ARTIKLA

Suhde riitojen ratkaisemiseen

1. Sovittelujärjestelmä ei vaikuta kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) B jakson (Osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) mukaisiin osapuolten oikeuksiin ja velvollisuuksiin.
2. Sovittelujärjestelmää ei ole tarkoitus käyttää perustana tämän sopimuksen tai muiden sopimusten mukaisille riitojenratkaisumenettelyille. Osapuolen ei pidä tukeutua tai esittää tällaisissa riitojenratkaisumenettelyissä näyttönä eikä paneelin pidä ottaa huomioon seuraavia:
 - a) toisen osapuolen sovittelumenettelyn aikana esittämiä kantoja;
 - b) sitä seikkaa, että toinen osapuoli on ilmoittanut olevansa valmis hyväksymään sovittelun kohteena olevaa toimenpidettä koskevan ratkaisun; tai
 - c) sovittelijan antamia neuvoja tai tekemiä ehdotuksia.
3. Rajoittamatta tämän liitteen 5 artiklan (Sovittelumenettelyä koskevat säännöt) 6 kohdan soveltamista ja elleivät osapuolet toisin sovi, kaikki menettelyn vaiheet, mahdolliset neuvot tai ehdotettu ratkaisu mukaan luettuina, ovat luottamuksellisia. Kumpikin osapuoli voi kuitenkin ilmoittaa julkisesti, että sovittelu on käynnissä.

8 ARTIKLA

Määräajat

Osapuolet voivat yhteisellä sopimuksella muuttaa mitä tahansa tässä liitteessä tarkoitettua määräaikaa.

9 ARTIKLA

Kustannukset

1. Kumpikin osapuoli vastaa itse sovittelumenettelyyn osallistumisesta aiheutuvista kuluistaan.
2. Osapuolet jakavat tasan järjestelyistä aiheutuvat kulut, mukaan lukien sovittelijan palkkiot ja kulut. Sovittelijan palkkio on liitteessä 9 olevan 10 kohdan b alakohdan mukainen.

10 ARTIKLA

Uudelleentarkastelu

Viiden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä osapuolet neuvottelevat tarpeesta muuttaa tätä sovittelujärjestelmää siitä saatujen kokemusten perusteella ja ottaen huomioon vastaavan järjestelmän kehittymisen WTO:ssa.

LIITE 11

VÄLIMIESTEN JA SOVITTELIJOIDEN KÄYTÄNNESÄÄNNÖT

Määritelmät

1. Näissä käytäntösäännöissä tarkoitetaan
'välimiehellä' 3.29 artiklalla (Välimiespaneelin asettaminen) asetetun välimiespaneelin jäsentä;
'ehdokkaalla' henkilöä, jonka nimi on 3.44 artiklassa (Välimiesluettelot) tarkoitettussa välimiesten luettelossa ja jonka valitsemista välimieheksi harkitaan 3.29 artiklan (Välimiespaneelin asettaminen) mukaisesti;
'avustajalla' henkilöä, joka välimiehen toimeksiannon mukaisesti suorittaa tutkimuksia tai avustaa välimiestä;
'menettelyllä' kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) B jakson (Osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) mukaista välimiespaneelimenettelyä, jollei toisin määrätä;
'henkilöstöllä' välimiehen kyseessä ollessa henkilöitä, jotka ovat välimiehen ohjauksessa ja valvonnassa, lukuun ottamatta avustajia.

Menettelyä koskevat velvollisuudet

2. Menettelyn aikana jokaisen ehdokkaan ja välimiehen on vältettävä käyttäytymistä epäasianmukaisesti ja antamasta vaikutelmaa epäasianmukaisesta käyttäytymisestä, oltava riippumaton ja puolueeton, vältettävä välittömiä ja välillisiä eturistiriitoja sekä varmistettava käyttäytymisellään riitojenratkaisujärjestelmän luotettavuuden ja puolueettomuuden säilyminen. Välimiehet eivät saa ottaa vastaan paneelissa käsiteltävänä

olevaan asiaan liittyviä ohjeita miltään organisaatiolta tai hallitukselta. Entisten välimiesten on noudatettava näiden käytännesääntöjen 15, 16, 17 ja 18 kohdassa vahvistettuja velvoitteita.

Ilmoittamisvelvollisuudet

3. Ennen kuin ehdokkaan valinta välimieheksi voidaan vahvistaa kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) B jakson (Osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) mukaisesti, ehdokkaan on ilmoitettava kaikki intressit, suhteet tai seikat, jotka todennäköisesti vaikuttavat hänen riippumattomuuteensa tai puolueettomuuteensa taikka joiden voidaan kohtuudella olettaa luovan vaikutelman epäasianmukaisesta käyttäytymisestä tai menettelyn puolueellisuudesta. Tämän vuoksi ehdokkaan on kaikin kohtuullisesti toteutettavissa olevin toimin pyrittävä selvittämään kyseiset intressit, suhteet ja seikat.
4. Ehdokkaan tai välimiehen on annettava komitealle tiedoksi osapuolten tarkastelemista varten ainoastaan seikat, jotka koskevat käytännesääntöjen todellisia tai mahdollisia rikkomuksia.
5. Välimiehen on valintansa jälkeen kaikin kohtuullisesti toteutettavissa olevin toimin jatkettava näiden käytännesääntöjen 3 kohdassa tarkoitettujen intressien, suhteiden ja seikkojen selvittämistä ja ilmoitettava niistä. Ilmoittamisvelvollisuus on jatkuva velvollisuus, joka edellyttää välimieheltä kaikkien menettelyn missä tahansa vaiheessa mahdollisesti esille tulevien intressien, suhteiden ja seikkojen ilmoittamista mahdollisimman nopeasti niiden tultua välimiehen tietoon. Välimiehen on ilmoitettava tällaiset intressit, suhteet ja seikat komitealle kirjallisesti osapuolten tarkastelua varten.

Välimiesten velvollisuudet

6. Välimiehen on valintansa jälkeen suoritettava tehtävänsä täsmällisesti, nopeasti, oikeudenmukaisesti ja huolellisesti koko menettelyn ajan.
7. Välimiehen on otettava huomioon ainoastaan sellaiset seikat, jotka tulevat esille menettelyssä ja jotka ovat välttämättömiä tuomiota varten, eikä hän saa siirtää tehtävänsä kenellekään muulle.
8. Välimiehen vastuulla on toteuttaa kaikki aiheelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että hänen avustajansa ja henkilöstönsä ovat tietoisia näiden käytännesääntöjen 2, 3, 4, 5, 16, 17 ja 18 kohdista ja noudattavat niitä.
9. Välimiehellä ei saa olla menettelyä koskevia yksipuolisia yhteyksiä.

Välimiesten riippumattomuus ja puolueettomuus

10. Välimiehen on oltava riippumaton ja puolueeton ja vältettävä antamasta vaikutelmaa epäasianmukaisesta käyttäytymisestä tai puolueellisuudesta; hänen toimintaansa eivät saa vaikuttaa oman edun tavoittelu, ulkopuolinen painostus, poliittiset näkökohdat, julkiset vaatimukset, lojaalius osapuolelle tai arvostelun pelko.
11. Välimies ei saa suoraan eikä välillisesti sitoutua mihinkään velvoitteeseen eikä hyväksyä mitään etua, joka voisi jollakin tavalla estää tai näyttää estävän hänen tehtäviensä asianmukaisen suorittamisen.

12. Välimies ei saa käyttää asemaansa välimiespaneelissa omien henkilökohtaisten etujensa ajamiseen, ja hänen on vältettävä toimia, jotka voivat antaa vaikutelman siitä, että muilla on erityisasema vaikuttaa häneen.
13. Välimies ei saa antaa talous-, liike-, ammatti- tai perhesuhteiden tai sosiaalisten suhteiden taikka niihin liittyvien velvollisuuksien vaikuttaa käytökseensä tai arvostelukykynsä.
14. Välimiehen on vältettävä sellaisia suhteita tai taloudellisia intressejä, jotka todennäköisesti vaikuttavat hänen puolueettomuuteensa tai joiden voidaan kohtuudella olettaa luovan vaikutelman epäasianmukaisesta käyttäytymisestä tai puolueellisuudesta.

Entisten välimiesten velvollisuudet

15. Kaikkien entisten välimiesten on vältettävä toimia, jotka voivat luoda vaikutelman, että he olivat tehtäviään suorittaessaan puolueellisia tai hyötyivät välimiespaneelin päätöksestä tai tuomiosta.

Luottamuksellisuus

16. Välimies tai entinen välimies ei saa milloinkaan ilmaista tai käyttää menettelyä koskevia tai menettelyn aikana saatuja ei-julkisia tietoja muihin tarkoituksiin kuin menettelyä varten, eikä hän saa missään tapauksessa ilmaista tai käyttää tällaisia tietoja hyödyn saamiseksi itselle tai muille taikka muiden etuihin vaikuttamiseksi.
17. Välimies ei saa paljastaa välitystuomiota tai sen osia ennen tuomion julkaisemista kolmannen luvun (Riitojen ratkaiseminen) B jakson (Osapuolten välisten riitojen ratkaiseminen) mukaisesti.
18. Välimies tai entinen välimies ei saa milloinkaan ilmaista välimiespaneelin päätösneuvottelujen sisältöä eikä kenenkään välimiehen mielipidettä päätösneuvotteluissa.

Kulut

19. Kunkin välimiehen on pidettävä kirjaa ja annettava lopullinen tilitys menettelyyn käytetystä ajasta ja kuluistaan sekä avustajansa ajasta ja kuluista.

Sovittelijat

20. Näihin käytäntöihin sisältyviä välimiehiin tai entisiin välimiehiin sovellettavia määräyksiä sovelletaan soveltuvien osin myös sovittelijoihin.

YHTEISYMMÄRRYS 1

ERITYISET TILARAJOITTEET JA LUONNOVAROJEN RAJALLINEN SAATAVUUS SINGAPORESSA

1. Edellä olevaa 2.3 artiklaa (Kansallinen kohtelu) ei sovelleta toimenpiteisiin, jotka koskevat seuraavia:
 - a) Singaporen juomavesihuolto;

- b) asuinkiinteistön omistus, osto, kehittäminen, hallinnointi, ylläpito, käyttö, nautinto-oikeus, myynti tai muu luovutus tai jokin Singaporen julkisista asuntotuotantjärjestelmistä.
2. Kolme vuotta tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen ja sen jälkeen joka toinen vuosi, jos Singaporessa edelleen kannetaan tietyiltä ostajilta lisäleimaveroa (ASBD), komitea tarkastelee uudelleen, edellyttääkö asuntomarkkinoiden vakaus ASBD:n kantamista. Näissä neuvotteluissa Singapore esittää tilastoja ja antaa tietoja asuntomarkkinoiden tilanteesta.

YHTEISYMMÄRRYS 2

VÄLIMIESTEN PALKKIOT

Molemmat osapuolet vahvistavat liitteessä 9 olevan 10 kohdan osalta seuraavan yhteisymmärryksen:

1. Välimiehille maksettavien palkkioiden ja kulukorvausten on pohjauduttava kahden- tai monenvälisissä sopimuksissa määrättyjen vertailukelpoisten kansainvälisten riitajenratkaisumekanismien vaatimuksiin.
2. Osapuolet sopivat palkkioiden ja kulukorvausten tarkan määrän ennen liitteessä 9 olevan 10 kohdan mukaista osapuolten ja välimiespaneelin välistä kokousta.
3. Molemmat osapuolet soveltavat tätä yhteisymmärrystä vilpittömässä mielessä helpottaakseen välimiespaneelin toimintaa.